

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Analýza volného pohybu osob v kontextu členství České republiky v Evropské unii

Analysis of Free Movement of Persons in the Context of the Czech Republic's
Membership in the European Union

Student: Petra Paráková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Monika Mynarzová, Ph.D.

Ostrava 2015

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Petra Paráková**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6210T004 Eurospráva**
Téma: **Analýza volného pohybu osob v kontextu členství České republiky v Evropské unii**
Analysis of Free Movement of Persons in the Context of the Czech Republic's Membership in the European Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretická východiska vnitřního trhu Evropské unie
3. Volný pohyb osob v Evropské unii
4. Analýza volného pohybu osob v České republice a jeho dopady
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

STEHLÍK, Václav a Ondřej HAMULÁK. *Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms*. Olomouc: Palacký University, 2013. 248 s. ISBN 978-80-244-3616-6.

STEHLÍK, V., O. HAMULÁK a M. PETR. *Praktikum práva Evropské unie. Vnitřní trh*. Praha: Leges, 2011. 288 s. ISBN 978-80-87576-09-0.

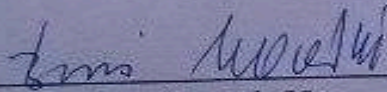
ŠIŠKOVÁ, Naděžda a kol. *Evropské právo 2 - Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 264 s. ISBN 978-80-7357-949-4.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Bc. Monika Mynarzová, Ph.D.**

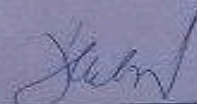
Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 25.04.2015

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě 24.4.2015

.....
Bc. Petra Paráková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Ing. Monice Mynarzové Ph.D. za její vedení, odborné rady a věnovaný čas při řešení dané problematiky a psaní mé diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Teoretická východiska vnitřního trhu v Evropské unii	7
2.1 Pojetí, charakteristika a vývoj Jednotného vnitřního trhu Evropské unie	7
2.2 Základní svobody vnitřního trhu	13
2.2.1 Volný pohyb zboží	13
2.2.2 Volný pohyb služeb.....	15
2.2.3 Volný pohyb kapitálu	18
2.2.4 Volný pohyb osob	21
2.2.5 Volný pohyb poznatků	22
2.3 Akt o jednotném trhu.....	23
2.4 Efekty realizace Jednotného vnitřního trhu	25
2.5 Trendy na vnitřním trhu.....	26
3. Volný pohyb osob v Evropské Unii	29
3.1 Ustanovení o volném pohybu osob	29
3.2 Volný pohyb občanů EU	31
3.3 Volný pohyb pracovníků	35
3.3.1 Základní charakteristika volného pohybu pracovníků	35
3.3.2 Sociální aspekty volného pohybu osob	37
3.3.3 Opatření na podporu volného pohybu pracovníků	39
3.3.4 Mobilita pracovníků	40
3.3.5 Úloha Evropského parlamentu	41
3.4 Volný pohyb fyzických/právnických osob při realizaci svobody usazování	42
3.4.1 Usazování na vnitřním trhu	42
3.4.2 Zakázaná omezení svobody usazování.....	43
3.4.3 Volný pohyb společností – právnických osob.....	44
3.5 Volný pohyb fyzických/právnických osob při realizaci volného pohybu služeb.....	45

3.6	Obecné výjimky z volného pohybu osob	46
3.6.1	Omezení svobody pohybu	48
3.7	Judikatura Soudního dvora Evropské unie	51
4.	Analýza volného pohybu osob v České republice a jeho dopady	53
4.1	Ekonomický a politický vývoj České republiky před vstupem do EU	53
4.2	Význam vnitřního trhu pro ČR.....	57
4.3	Analýza volného pohybu osob v Evropské unii	65
4.4	Analýza volného pohybu osob v ČR.....	70
4.4.1	Emigrace českých občanů	71
4.4.2	Cizinci na území České republiky	73
4.5	Ekonomická aktivita cizinců	75
4.6	Shrnutí provedené analýzy	79
5.	Závěr	83
6.	Seznam použité literatury.....	84
	Seznam zkratk:	92
	Seznam grafů a tabulek	
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	

1. Úvod

Diplomová práce na téma Analýza volného pohybu osob v kontextu členství České Republiky v Evropské unii se zabývá problematikou vnitřního trhu Evropské unie (European union, EU), volného pohybu osob jak v rámci Unie, tak se zaměřením na Českou republiku (ČR) a dopady pro ni plynoucí jak z pohledu volného pohybu osob, tak z efektu vnitřního trhu jako celku.

Problematika volného pohybu osob se týká všech skupin obyvatel – ekonomicky aktivních či neaktivních, pracujících, studujících nebo pobírajících důchod, mladých i starých. V následujícím textu se však dozvíme, že svoboda pohybu osob nebyla na úkor jiných ekonomických svobod po dlouhou dobu více rozvíjena. Zcela s jistotou lze tvrdit, že jak unijní legislativa, tak i judikatura je zejména pro sféru volného pohybu zboží nesrovnatelně bohatší a propracovanější. K širšímu rozvoji volného pohybu osob došlo až ke konci 20. století v rámci nových revizních smluv, které budou v textu také zmíněny.

Období před vstupem do Evropské unie je možné charakterizovat omezenou působností českých podnikatelů na vnitřním trhu EU. Prodávání zboží a poskytování služeb nedokázalo dostatečně konkurovat nabídce z ostatních států EU. Vstup do Unie umožnil podnikatelům možnost rozvíjet své aktivity i mimo ČR. V současnosti máme stejná práva a povinnosti jako ostatní subjekty, jež jsou součástí EU.

Cílem diplomové práce je prostřednictvím dostupných informací charakterizovat problematiku Jednotného vnitřního trhu v Evropské unii se zaměřením se na volný pohyb osob a na základě analýzy vyhodnotit dopady plynoucí pro Českou republiku a posoudit její současný stav.

Práci jsem rozdělila do tří tematických kapitol doplněných o úvod a závěr. V první části práce jsou uvedena teoretická východiska vnitřního trhu se zaměřením na postupný vývoj a čtyři základní svobody vnitřního trhu, a to volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. Zmíním se také o páté ještě nedokončené svobodě, volném pohybu poznatků, který v posledních letech získává na významu. Druhá část je zaměřena čistě na problematiku volného pohybu osob v EU a rozboru všech kategorií svobody pohybu osob, které se navzájem prolínají, ať už šlo o občany, pracovníky, nebo o fyzické a právnické osoby (FO, PO) při poskytování služeb či při usazování v jiných členských zemích. Poslední kapitola je zaměřena na analýzu současné i dřívější situace ČR v rámci vnitřního trhu a zejména volného pohybu osob. V práci se podrobněji zabývám ekonomickým i politickým vývojem ČR

v kontextu členství v EU a také tím, jaký vliv na celkovou situaci (ať už ekonomiky jako celku či jednotlivců) má volný pohyb osob. Součástí poslední kapitoly jsou také co nejaktuálnější a nejúplnější informace týkající se nejen makroekonomických ukazatelů ČR, ale také podrobných ukazatelů týkajících se osob volně se pohybujících a pobývajících na našem území.

Při zamyšlení nad zvoleným tématem mé diplomové práce mne napadá několik hypotéz, které je potřeba v průběhu analyzování prozkoumat a ověřit. První hypotéza zní: Participování ČR na vnitřním trhu mělo pozitivní vliv na ekonomický růst země. Druhá hypotéza: Vstup ČR do Schengenského prostoru způsobil masivní odliv českých občanů do jiných členských států. A na konec třetí hypotéza: V ČR žije příliš mnoho cizinců.

Metodika, pomocí níž je diplomová práce řešena, vychází z deskripce (zejména u teoretických částí), analýzy dostupných informací a jejich následném použití pro stanovení a naplnění cíle diplomové práce a vyvození závěrů ke zkoumané hypotéze. Další použitou metodou je syntéza, metoda historická, popisná, induktivní, deduktivní, statistická a explanace. V práci je také použita metoda dedukce, která vychází ze získaných a platných informací a znalostí, které jsou aplikovány na problematiku této práce. Využité metody práce byly vybrány tak, aby odpovídaly zaměření diplomové práce a rovněž optimálně naplnily její cíle.

K provedení analýzy v diplomové práci byla použita dostupná data Českého statistického úřadu, České národní banky, Eurostatu a agentury CzechInvest.

2. Teoretická východiska vnitřního trhu v Evropské unii

V této kapitole je prostřednictvím dostupných informací charakterizován vnitřní trh se zaměřením se na postupný vývoj a čtyři základní svobody vnitřního trhu, a to volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu.

Integrace je jev, se kterým se setkáváme až v období po druhé světové válce. Hospodářskou integrací nazýváme proces, který souvisí s odstraňováním překážek, jež stěžují vzájemné ekonomické, zejména obchodní styky¹ mezi státy určitého regionu (Urban, 2002). Uznávaný odborník na integrační tematiku J. Pelkmanse definuje ekonomickou integraci jako „*odstranění ekonomických hranic mezi dvěma nebo více ekonomikami*“ (Pelkmanse, s. 3, 2006). Tedy díky integračnímu procesu se doposud oddělené národní trhy propojují a pomalu slučují, což má za následek vznik většího a rozsáhlejšího trhu, který přináší výhody všem zúčastněným státům.

Tímto pojmem nazýváme období vymezené zhruba od roku 1968, kdy se datuje vznik celní unie, až do podepsání Jednotného evropského aktu (JEA). Období 70. let bylo poznamenáno řadou celosvětových hospodářských problémů, které způsobily, že i přes sérii proklamací se členské země více než dalším postupem v integraci zabývaly spíše stabilizací vlastních ekonomik (Cihelková a kol., 2011). Stagnace hospodářství prohlubující se v integračním procesu, která byla způsobena zejména ekonomickými problémy Společenství, se dotýkala problémy spojenými především s ropnou krizí a zvyšováním nezaměstnanosti. Členské země se nedokázaly dohodnout na podobě a vytvoření společného trhu. Důsledky této stagnace měly dopad převážně na pokles ukazatelů výkonnosti ekonomiky a pokles zahraničních investic. Rostoucí konkurence ve světovém obchodě způsobila propad obchodní bilance. Tyto ekonomické problémy vedly ke ztrátě konkurenceschopnosti celého Společenství (Fiala, Pitrová, 2010).

2.1 Pojetí, charakteristika a vývoj Jednotného vnitřního trhu Evropské unie

Integrační proces uvnitř Evropských společenství (ES)² vždy považoval za svůj hlavní cíl v hospodářské oblasti vytvoření skutečného **společného trhu** bez vnitřních překážek. V porovnání s jednotnými ekonomikami (např. USA, Japonsko), jež se opírají o homogenní

¹ A to v podobě cel, kvót a jiných obchodních překážek.

² Od roku 1993 v rámci Evropské unie.

státní a politický systém s jednotnou měnou, je členská základna Evropské Unie velmi rozmanitá, jelikož se jedná o svrchované státy s autonomními hospodářskými a politickými kompetencemi, i když do určité míry prointegrovanými (Kaňa, 2010).

Ekonomický přínos integrace zemí je patrný na první pohled. Na větším trhu vzniká také větší odbytiště a firmy mohou dosahovat optimálního rozsahu výroby, jelikož nevyrábějí jen na omezený domácí trh. Může dojít k prohloubení specializace, nabízí se větší příležitost snižovat náklady a zároveň zvyšovat produktivitu práce. Také pro investory (domácí i zahraniční) se rozsáhlejší trh stává přitažlivější. Plně **komplementární trh** všech účastníků, který odráží prohlubování mezinárodní dělby práce, je velkou výhodou integrace, a to nehlédě na počet zúčastněných států (Zlý, 2009). Důležitým faktorem je také to, že na větším trhu se zvyšuje počet jeho účastníků, čímž se posiluje a rozšiřuje **konkurenční prostředí**, kterému jsou jeho účastníci vystaveni. Díky tomu prospívá ekonomická integrace, jak zúčastněným státům, tak konečným uživatelům či spotřebitelům. V důsledku zesílené soutěže, jsou podniky nuceni rychleji zavádět inovace výroby, zvyšuje se její kvalita, rozšiřuje se výběr zboží i nabízených služeb a ve většině případů dochází k poklesu cen (Urban, 2002).

Vzhledem k prohlubující se evropské integraci a sílícímu tlaku světové globalizace je pro státy prospěšné, aby spolu nějakým způsobem spolupracovaly. Může se jednat o různé smlouvy týkající se jednotlivých druhů výrobků či sektorů výroby. Ty jsou uzavírány jak mezi státy navzájem, tak i mezi integračními uskupeními a třetími zeměmi. Země mohou ale založit i hlubší integraci. Důvody pro hlubší spolupráci v oblasti obchodních vztahů mohou být nejen ekonomické, ale i například politické, humanitární nebo mohou vycházet z historických vazeb. Z ekonomického hlediska existuje několik stupňů hospodářské integrace, a to:

- systém obchodních preferencí;
- zóna volného obchodu;
- celní unie;
- společný trh;
- hospodářská a měnová unie (Urban, 2002).

Systémem obchodních preferencí nazýváme obchodně politická opatření, v jejichž rámci poskytují rozvinuté země (nebo jejich uskupení) rozvojovým zemím a územím jednostranně zvýhodněný přístup na vlastní trhy. A to na základě doporučení Konference OSN o obchodu a rozvoji (United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD) z roku 1968 a na základě výjimky k doložce nejvyšších výhod GATT/WTO,

přičemž musí platit, že systém musí být všeobecný, neregistrovaný a nediskriminační. Hlavním cílem těchto opatření je napomáhat rozvojem a zejména nejméně rozvinutým zemím v odstraňování chudoby, prosazování udržitelného rozvoje a řádné správy věcí veřejných. Nejdůležitějším úkolem je přispívat k tomu, aby se rozvojové země ve větší míře zapojovaly do mezinárodního obchodu a zvýšené výnosy plynoucí především z vývozu mohly využívat na podporu vlastních strategií, které se zaměřují na udržitelný rozvoj a snižování chudoby (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2015).

Zóna volného obchodu je charakteristická zejména tím, že mezi členskými státy dochází k uvolňování obchodu, a to prostřednictvím odbourávání cel a dalších obchodních překážek (např. kvót). I nadále ale mohou existovat výjimky například pro vybrané komodity (některé zemědělské produkty) nebo obecné výjimky (národní bezpečnost, veřejná morálka, ochrana zdraví, ochrana kulturního dědictví). Členské země si pochopitelně ponechávají vlastní celní sazebník a nástroje k určování hospodářské politiky vůči třetím zemím. Z hospodářského hlediska hrozí, že dovozci do zóny volného obchodu si budou vybírat zemi s nižším celním zatížením a poté profitovat z volného oběhu zboží; země s vyšším celním sazebníkem tak přichází o příjmy z cel (Stehlík, Hamulák, 2013).

Celní unii se rozumí vymezený prostor (zóna, oblast), který vznikl na základě mezinárodní smlouvy, ve kterém jsou odstraněny veškeré vzájemné překážky obchodu (např. cla, dávky s obdobným účinkem, kvóty) a je charakterizován společným celním tarifem vůči třetím zemím. Je zde tedy přítomný jak prvek vnitřní (odstranění překážek volného pohybu zboží mezi zúčastněnými zeměmi), tak i prvek vnější (společný celní tarif navenek). Jestliže by scházel vnější prvek, jednalo by se o **zónu volného obchodu**, kdy jednotlivé státy mezi sebou sice odstraňují překážky obchodu, ale navenek je každý stát upravuje samostatně a nezávisle na ostatních. Celní unii se podařilo vytvořit 1. 7. 1968, kdy Společenství dosáhlo stavu, který vyžadovaly zřizovací smlouvy (Šišková a kol., 2012). Celní unie nefunguje pouze mezi členskými státy Unie, ale byla zavedena také mezi EU a Andorou, San Marinem nebo Tureckem.

Společný trh umožňuje vedle volného pohybu zboží mezi zúčastněnými státy, jak je tomu v celní unii, také volný pohyb výrobních faktorů, pracovníků, kapitálu a služeb přes hranice členských států. Nadále jsou zavedena společná pravidla hospodářské soutěže (Urban, 2002).

Hospodářská a měnová unie (HMU) představuje další z důležitých kroků v integraci ekonomik Unie. Pro členské státy znamená zejména koordinaci hospodářských a fiskálních politik, společnou měnovou politiku a společnou měnu – **euro**. Hospodářské unie se účastní

všech 28 členských států Unie, avšak některé státy postoupily v integraci o stupeň dále a přijaly euro. Tyto země společně tvoří **eurozónu**. Rozhodnutí vytvořit HMU přijala Evropská rada v nizozemském městě Maastrichtu v prosinci 1991 a později bylo zakotveno ve Smlouvě o Evropské unii (Maastrichtské smlouvě). HMU představuje další stupeň procesu hospodářské integrace Unie, který započal v roce 1957. Hospodářská integrace přináší hospodářství Unie jako celku i ekonomikám jednotlivých členských zemí výhody většího rozsahu, vnitřní účinnost a odolnost. To zase poskytuje příležitost dosáhnout větší hospodářské stability, většího růstu a vyšší zaměstnanosti – výsledky přímého přínosu pro občany Unie. Prakticky HMU znamená:

- koordinaci tvorby hospodářské politiky mezi členskými zeměmi;
- koordinaci fiskálních politik, převážně prostřednictvím omezování veřejného zadlužení a schodku;
- nezávislou měnovou politiku Evropské centrální banky;
- jednotnou měnu a eurozónu (Evropská komise, e, 2015).

Již první zřizovací smlouva, Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), neboli Pařížská smlouva, podepsaná v roce 1951, označila **společný trh** jako jeden ze tří určujících znaků a základních kamenů, zakládající Společenství (také se společnými cíli a společnými orgány). Jenže Pařížská smlouva vymezila společný trh ve svém článku 4 negativním způsobem, protože určila skutečnosti, které jsou s prostorem společného trhu neslučitelné, např. dovozní nebo vývozní cla, kvantitativní omezení vývozu a dovozu, zvláštní poplatky, státní subvence nebo podpory, rozdělení trhu, a další.

Dalším krokem bylo podepsání Smlouvy Evropského hospodářského společenství (EHS) z roku 1957 (Římská smlouva), podle které společný trh má zahrnovat vytvoření celní unie se zrušením dovozních a vývozních cel a kvantitativních omezení při obchodu mezi členskými státy a dalších opatření s obdobným účinkem, zákaz diskriminace a zavedení společného celního sazebníku a společné obchodní politiky vůči třetím zemím. Po roce 1968 společný trh zahrnoval:

- **celní unii**, společně s volným pohybem zboží mezi členskými státy (jenže stále s přetrvávajícími věcnými, technickými a daňovými překážkami), společného celního sazebníku a společné obchodní politiky vůči třetím zemím;
- **volný pohyb pracovníků** (nejednalo se o všechny fyzické osoby, ale pouze o pracovníky);

- **volný pohyb služeb** (nicméně se zachováním systému licencí, tedy zvláštních povolení pro určité typy služeb v jiných členských zemích);
- **volný pohyb kapitálu** (také s určitými omezeními), (Šišková a kol., 2012).

Dosažený stav byl na konci šedesátých let vnímán jako významný úspěch, jenže od osmdesátých let byl stále kritizován za malou propojenost národních trhů členských zemí a byl považován za stagnaci. Společný trh totiž nedokázal zajistit v rámci čtyř základních svobod (volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu) odstranění veškerých překážek (Šišková a kol., 2012).

Na začátku osmdesátých let sílil tlak na zrušení přetrvávajících překážek volného pohybu, odbourávání kontrol na vnitřních hranicích Společenství a odstranění veškerých příčin fragmentace trhu. Mottem těchto snah se stal nový pojem – **jednotný vnitřní trh** (JVT).

Pojetí vytvoření JVT tvořilo součást širší reformy Společenství, která reagovala jak na konkurenční výzvy ve světové ekonomice a uvnitř ekonomik Společenství, tak na rozšíření ES³. Záměr vytvořit JVT byl začleněn v roce 1985 do tzv. *Bílé knihy o dokončení jednotného vnitřního trhu*. Tato Bílá kniha je také známá jako tzv. **Cockfieldova zpráva**⁴. Je také potřeba zdůraznit, že prvořadý vliv na vypracování celého projektu JVT měl francouzský politik a dvojnásobný předseda komise **Jacques Delors**. Jelikož program počítal s obdobím od roku 1985 do roku 1992, tak se také nazývá **Program 1992**. Cílem tohoto rozsáhlého plánu bylo podpořit konkurenceschopnost, konsolidovat evropský ekonomický prostor a postavit se možným problémům souvisejícím s rozdílným stupněm ekonomické výkonnosti jednotlivých členských států Společenství (Kaňa, 2010). Bílá kniha členila překážky do tří druhů:

- 1) odstranění materiálních (věcných) překážek, především kontrol na vnitřních hranicích;
- 2) odstranění technických překážek (předpisů upravujících technické parametry výrobků a existujících certifikačních, inspekčních a kontrolních procedur k ověřování technických parametrů zboží;
- 3) odstranění daňových překážek (nepřímé daně), (Šišková a kol., 2012).

Pro hlubší a konkrétnější zkoumání se používá třídění na:

- cla;
- kvantitativní omezení (kvóty);

³ Rozšíření ES o Řecko a posléze o Španělsko a Portugalsko.

⁴ Podle britského komisaře pro obchod Arthura Cockfielda.

- omezení vstupu na trh (licencování, specifické požadavky nebo zákaz v některých odvětvích);
- bariéry zvyšující náklady (různé typy poplatků, jež znevýhodňují zahraniční firmu);
- praktiky a subvence rozvracející trh (monopolní ceny, kontrola cen vládou, výběrové zdanění určitých produktů), (Bílá kniha, 1985).

Překonávání výše zmíněných překážek bylo promítnuto do řady kroků, které se vztahovaly k liberalizaci pohybu zboží i pohybu výrobních faktorů. Mezi nejznámější patří odstranění či modernizace kontrol na hranicích, harmonizace a vzájemné uznávání technických standardů, sladění sazeb DPH, otevření „národních trhů“ veřejných zakázek pro firmy z ostatních členských států, rozšíření volného pohybu i na další kategorie osob, odstranění kontrol pohybu kapitálu, integrace národních trhů kapitálu, liberalizace pravidel vstupu na trhy, liberalizace přeshraničního hospodářského styku a další (Cihelková a kol., 2011).

Bílá kniha modifikovala primární právo v podobě přijetí **Jednotného evropského aktu**, který byl podepsán v roce 1986 v Lucemburku a v Haagu. Důležitou roli zde sehrálo doplnění primární komunitární legislativy, což bylo po dlouhé době první doplnění základajících smluv ES. Jedná se o první revizi základajících smluv a o právní kodifikaci závěrů zahrnutých v Programu 1992 (Kaňa, 2010)

Jednotný evropský akt určil časový horizont pro uskutečnění jednotného vnitřního trhu, který měl být zaveden nejpozději do 1. 1. 1993. JEA také přinesl definice JVT. Na základě č. 26 odst. 2 Smlouvy o fungování EU (SFEU) *„jednotný vnitřní trh zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, ve kterém je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanovením smluv“* (Šišková a kol., s. 18, 2012). Bílá kniha z roku 1995 O přípravě přidružených států střední a východní Evropy na začlenění do vnitřního trhu EU navíc uvádí: *„Je to rovněž trh, který má svou sociální dimenzi a podporuje se v něm aktivní hospodářská soutěž. Všechny systémové brzdy a kontroly nezbytné k zajištění toho, že pravidla budou respektována, se uplatňují uvnitř trhu, nikoliv při přechodu hranic jednotných států“* (Šišková a kol., s. 18, 2012).

JVT neznamena pouze propojení a sjednocení národních trhů členských zemí do jednoho prostoru bez vnitřních hranic se sjednoceným režimem (režim jednotného trhu), ale také fungování určitých zásad, a to: *zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti, minimální harmonizace, nový přístup a vzájemné uznávání národních úprav*. Projekt Jednotného vnitřního trhu je nutné považovat za výraz synergie politické vůle a hospodářské snahy (Kaňa, 2010).

Přestože od dovršení jednotného vnitřního trhu uběhlo už přes 20 let, byly objeveny určité slabiny, a to ve zprávě Maria Montiho s názvem *New strategy for the Single Market*. K odstranění těchto zůstávajících obtíží, spojených s protekcionalistickými tendencemi členských zemí, má sloužit dokument Evropské komise – *Single Market Act*, který obsahuje návrhy ke zlepšení i termíny jejich uskutečnění (Šišková a kol., 2012).

2.2 Základní svobody vnitřního trhu

Tři bariéry, které znesnadňovaly obchod, byly rozpoznány a vymezeny v Bílé knize z roku 1985 a i nadále by mohly znesnadňovat funkčnost společného trhu. Byly to překážky technické, fyzické a daňové, neboli fiskální. JEA zavedl zásadní změny. Určil směr a podobu vytváření vnitřního trhu a směřoval k posílení základních čtyř, později pěti svobod: **volný pohyb zboží, služeb, kapitálu, osob a poznatků**. Díky JEA a Bílé knize mohl vnitřní trh fungovat o něco lépe a byl dopracován s větší důsledností. Funkčnost jednotného vnitřního trhu by měla směřovat k vyšší ekonomické prosperitě celého Společenství a jeho pomocí k navrácení vysoké konkurenceschopnosti, zaměstnanosti a usnadnění života občanů a podnikatelů (Euroskop, g, 2015).

2.2.1 Volný pohyb zboží

Volný pohyb zboží je považován za klíčovou svobodu vnitřního trhu EU. Pohyb zboží mezi členskými státy může být narušován přímo státy, zejména v důsledku přijatých opatření anebo dalšími subjekty, na které stát převedl pravomoc regulovat soukromoprávní vztahy, převážně soukromoprávní subjekty obchodující na vnitřním trhu. První kategorie, tedy činnost státu, je pokryta zákazem zavádění tarifních a netarifních překážek volného pohybu zboží. Na překážky vytvořené soukromými subjekty, které nelze přičíst státu, mohou mít dopad unijní pravidla na ochranu hospodářské soutěže, a to zákaz kartelů a zneužití dominantního postavení. Problematiku lze klasifikovat následovně:

- **regulace činnosti států;**
 - **zákaz tarifních překážek** volného pohybu zboží, který obsahuje:
 - zákaz cel (čl. 28-31 SFEU);
 - zákaz dávek s obdobným účinkem jako cla (čl. 28-31 SFEU);
 - zákaz diskriminace zboží v daňové oblasti (čl. 110 SFEU).
 - **zákaz netarifních překážek** volného pohybu zboží, který zahrnuje:
 - zákaz množstevních/kvantitativních omezení/kvót pro dovoz a vývoz (čl. 34-36 SFEU);

- zákaz opatření s rovnocenným účinkem jako množstevní omezení (čl. 34-36 SFEU).
- **regulace činnosti podniku** a dalších subjektů, které mohou svou činností narušit hospodářskou soutěž a mohou také narušit volný pohyb zboží. Je možné zde zařadit:
 - zákaz kartelů (čl. 101 SFEU);
 - zákaz zneužití dominantního postavení (čl. 102 SFEU), (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

Volný pohyb zboží může být narušen také státními monopoly obchodní povahy (např. v oblasti státních poštovních služeb, telekomunikací, energetiky, železniční dopravy atd.), které by diskriminovaly ve vztahu k odběratelům a dodavatelům z důvodu státní příslušnosti (tzn. pocházejících z jiných členských zemí), jedná se o podmínky nákupu a odbytu zboží. Z tohoto důvodu je tato diskriminace uniijním právem zakázána. Hospodářskou soutěž, obchod mezi státy či transparentní fungování vnitřního trhu mohou stejně tak narušit nebo ovlivnit státní podpory udělované státy, jež mohou zvýhodňovat určité (domácí) podniky či určitá odvětví výroby (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

Problémy se objevují také u **daňových bariér**, a to zejména v tom, jak sladit sblížení sazeb nepřímých daní a jak tyto daně vybírat. Harmonizace daní je důležitá hlavně z toho důvodu, že některé země v rámci Evropské unie by mohly čerpat z výhod, které jim přináší například velmi nízká nebo nulová sazba. Důležitá je také plynulost toku kapitálu mezi zeměmi, protože sazby daní ovlivňují náklady a výnosy kapitálu. Od roku 1987, ale s účinkem od roku 1993, začaly platit dvě sazby daně z přidané hodnoty (DPH):

- 1) standardní sazba v rozmezí od 15 % do 25 %;
- 2) snížená sazba s minimální hranicí 5 %, horní hranice není určena.

V otázce výběru daně si státy zvolily cestu, která vybírá daně **podle země určení**, tedy zboží vyvážené do jiného státu je zbaveno DPH a tato daň je uplatněna zemí, kde dochází ke spotřebování.

Volný pohyb zboží se nesetkává pouze s výše uvedenými bariérami, ale ovlivňují jej i jiné faktory, a to:

- a) otevření evropského trhu veřejných zakázek;
- b) ochrana průmyslového a duševního vlastnictví;
- c) ochrana spotřebitele;
- d) podpora malých a středních podniků (Euroskop, g, 2015).

Přestože se jedná o volný pohyb zboží, existuje i tady určitá regulace z pohledu členských států. Státy mohou zasáhnout, když dovoz či transit zboží může ohrozit zdraví, bezpečnost nebo mravnost obyvatel.

Z pohledu podnikání je hlavním cílem této svobody vytvoření vlídné atmosféry založené na transparentních a srozumitelných pravidlech, které všem subjektům dávají právní jistotu. Cílem je tedy vytvoření jasného a průhledného prostředí, které bude příznivé jak pro podnikatele tak i spotřebitele (Euractiv, c, 2015).

2.2.2 Volný pohyb služeb

Volný pohyb služeb je v praxi velmi úzce spjat s realizací podnikatelských aktivit. Osoby samostatně výdělečně činné mohou tuto svobodu využívat k tomu, aby rozšířily svoji činnost i do dalších členských zemí Unie. Poskytovatelům služeb vnitřní trh nabízí další odbytiště pro výsledky jejich práce. Za službu můžeme považovat jakoukoli samostatnou výdělečnou činnost poskytovanou zpravidla za úplatu. Tak jako u volného pohybu zboží, i v této oblasti se vyskytují obdobné překážky. Tedy problémy týkající se nepřímých daní a technické překážky. Svoboda volného pohybu služeb patří ale k daleko komplikovanějším. A to z důvodu vymezení, co to služba je a také vázání této svobody dvěma směry – vázanost na osobu poskytovatele a vázanost na pohyb pracovních sil. Právě kvůli své složitosti existovalo vymezení služeb, kterých se volný pohyb týkal. Jednalo se například o finanční služby, cestovní ruch, dopravu či telekomunikaci (Cihelková a kol., 2011).

Klíčovými definičními znaky služeb jsou samostatnost a dočasnost této činnosti, dále přeshraniční prvek, úplatnost a absence začlenění do hospodářství členského státu.

Služby lze považovat za jeden z nejdynamičtější se rozvíjejících sektorů evropské, ale i světové ekonomiky. V evropských zemích tvoří podstatnou část tvorby hrubého domácího produktu (HDP) a jako sektor tvoří téměř 70 % pracovních míst (Messerlin, 2005). Funkčnost evropského trhu se službami má také zásadní podíl na celkové konkurenceschopnosti Evropy, a to zejména s ohledem na provázanost volné směny služeb a rozvoje inovací.

Svoboda volného pohybu služeb patřila již od Římských smluv mezi zásadní atributy vnitřního trhu. Na rozdíl od ostatních třech svobod se však za celých padesát let existence EU nepodařilo zcela zásady volného pohybu služeb, docela vágně formulované v zakládacích smlouvách, konkretizovat pomocí sekundární legislativy alespoň tak, jak se to stalo v případě volného pohybu osob, zboží či kapitálu (Euroskop, g, 2015).

Skutečnost, že svoboda poskytování služeb je jednou z nejkomplexnějších a politicky nejcitlivějších svobod vnitřního trhu, vedla k tomu, že právo poskytovat služby v rámci celé Unie zůstalo pouze „na papíře.“ To znamená, že nemělo hlubší praktický dopad pro jeho adresáty. Volný pohyb služeb byl totiž stále omezován administrativními bariérami, které brzdily zahraniční poskytovatele služeb v jejich podnikání. Neexistenci sekundární legislativy

nahrazovaly po dobu padesáti let rozsudky Evropského soudního dvora, kterým se však, i přes veškerou snahu, nepodařilo neuspokojivý stav zásadně změnit. I když existovala celá řada nástrojů regulující specifické služby (např. finanční nebo telekomunikační), stále chyběla legislativa poskytující volnému pohybu služeb obecný rámec. Důležitý moment v oblasti volného pohybu služeb přišel až v roce 2004 s představením návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu neboli tzv. **Bolkensteinova směrnice** (Směrnice 2006/123/ES), která byla schválena na konci roku 2006.

Hlavní snahou Komise bylo snížení byrokracie. Směrnice vytváří harmonizované tiskopisy, vymezuje doklady a nařizuje členským státům zjednodušení postupů v přístupu k poskytování služeb. Dalším úkolem podle směrnice je vytvoření tzv. jednotných kontaktních míst (JKM) v jednotlivých státech. JKM slouží především jako zdroj informací pro poskytovatele i příjemce služeb. JKM jsou povinná pomoci při výkladu požadavků, sběru a sdělení informací, které je nutné neustále aktualizovat a musí být přístupné i v elektronické podobě. Směrnice také vymezuje svobodu usazování pro poskytovatele a vymezuje výjimky ve volném pohybu služeb. Hlavním cílem je odstranění bariér a vymezení dalších služeb, ale přesto byly některé druhy služeb vynechány, protože svou úpravou už prošly a již jsou v obecném zájmu. Patří zde:

- 1) služby zprostředkování práce;
- 2) audiovizuální služby;
- 3) finanční služby;
- 4) hazardní hry;
- 5) sociální služby;
- 6) soukromé bezpečnostní služby;
- 7) služby v oblasti dopravy;
- 8) zdravotnické služby;
- 9) služby elektronických komunikací (Cihelková a kol., 2011).

Směrnice dále vysvětluje pojetí **poskytovatele**, zpravidla by to měla být fyzická osoba, která je příslušníkem členské země a využívá svobodu usazování. Podle Směrnice by ale neměla umožňovat založení poboček poskytovatelů ze třetích zemí, jelikož této svobody by měly využívat pouze společnosti založené dle právních předpisů některého členského státu a mající sídlo, správu či hlavní provozovnu uvnitř Společenství. EU se snaží o podporu podnikání například snížením administrativního zatížení a tím zjednodušení podnikání. I za tímto účelem byla přijata výše uvedena směrnice.

Služby se v obecném zájmu člení na hospodářské a nehospodářské. Mezi nehospodářské můžeme zařadit služby, které jsou poskytovány zdarma, pro tyto služby neplatí pravidla vnitřního trhu, kromě vypisování veřejných zakázek. Patří zde služby, které mají tzv. regulační funkci – např. veřejné školství, požární ochrana, policejní ochrana, atd. Hospodářské služby se naopak pravidly vnitřního trhu řídit musí (Europa, b, 2015). Dále je možné volný pohyb služeb rozčlenit na:

- 1) **aktivní svoboda poskytování služeb** – tímto termínem jsou označovány případy, kdy se poskytovatel z jedné členské země přesouvá za účelem poskytnutí služeb (nebo nabídky služeb) do jiné členské země. Tato kategorie je nejčastějším příkladem volného pohybu služeb a v podstatě je nejvíce spojena s logikou vnitřního trhu. Osoba samostatně výdělečně činná má mít možnost poskytovat své služby nerušeně i mimo hranice svého domovského státu a působit tak na evropském trhu;
- 2) **pasivní svoboda poskytování služeb** – tady se jedná o opačnou možnost, tedy případy, kdy se příjemce z jedné členské země přesouvá za účelem využití služby do jiného státu Unie. Nejčastější případy jsou v oblasti turistiky, kdy si příjemci služeb na jednotném trhu mohou vybírat mezi poskytovateli, kteří budou nejvíce vyhovovat jejich potřebám;
- 3) **„ryzí“ přeshraniční pohyb služeb** – v tomto případě spojitost s určitými osobami odpadá. Pohyb služeb nezávisle na osobách poskytovatele či příjemce zahrnuje speciální případy, kdy se „pohybuje“ pouze samotná služba a osoby poskytovatele či příjemce neopouští svůj domovský stát. Tato varianta je nejčastěji spojena s využitím moderních telekomunikačních technologií (např. telefon, televizní a rozhlasový signál atd.). Pohyb služeb přes hranice nesouvisí ani s žádným hmotným nosičem, a proto se odlišuje od volného pohybu zboží. Můžeme zde zahrnout i variantu, kdy poskytovatel i příjemce služby pocházejí ze stejné země, avšak k samotné realizaci služby dojde v jiné členské zemi, kde se obě osoby za tímto účelem přesunou. Nejtypičtějším příkladem je poskytování průvodcovských služeb vlastním spoluobčanům v zahraničí (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

Volný pohyb služeb lze za určitých podmínek omezit, a to z důvodu výkonu veřejné moci – země si zavedením této výjimky ponechaly právo pověřit výkonem určitých strategických služeb pouze vlastní státní příslušníky. Dalšími důvody je ochrana veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrana zdraví. Zahraniční poskytovatelé služeb tak mohou být diskriminováni, jen pokud půjde o skutečné a dostatečně závažné ohrožení primárních zájmů společnosti. Taková situace může nastat, pokud jsou dotčena základní práva zajištěná

ústavou, jako např. právo na život (Zachoval, 2009). Existují ale i nepsané výjimky ze zákazu omezení – naléhavé důvody obecného zájmu - pravidlo rozumu. Jedná se o výjimky připuštěné Evropským soudním dvorem, stejně jako u jiných svobod vnitřního trhu. Tzv. mandatorní (naléhavé) důvody obecného zájmu, neboli jejich připuštění, představují rozumné zmírnění negativních dopadů otevřeného trhu a ponechávají zemím možnost zachovávat si určitá vnitrostátní specifika. Vnitrostátní opatření regulující přístup k určitým činnostem či povoláním nebo stanovující podmínky pro jejich výkon nijak nerozlišují mezi dočasným a trvalým výkonem. Mohou tedy působit nejen u volného pohybu služeb, ale také u svobody usazování.

U volného pohybu služeb rovněž platí, že uplatnění těchto mandatorních požadavků obecného zájmu je vázáno na splnění přísných podmínek, a to:

- **ekvivalence** – opatření nesmí být diskriminační;
- **proporcionalita** – opatření musí být přiměřené;
- **užitečnost** – opatření musí být nezbytné, mělo by být tedy schopné dosáhnout stanoveného cíle;
- **kategorický požadavek** – opatření musí sledovat nějaký podstatný požadavek obecného zájmu;
- **originalita** – musí jít o oblast doposud neharmonizovanou evropským právem;
- **subsidiarita** – stát musí respektovat právní úpravu daného povolání v domovské zemi a uznat tamější nástroje ochrany onoho kategorického požadavku (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

Mezi odůvodněné případy můžeme zařadit např. ochranu duševního vlastnictví, ochranu sociálních práv pracovníků, ochranu klientů – adresátů služeb, spojenou s určitými nároky na kvalifikaci poskytovatele, dále požadavky fiskálního dohledu, ochranu věřitelů, ochranu práv pracovníků a další.

2.2.3 Volný pohyb kapitálu

Volný pohyb kapitálu má klíčové postavení mezi čtyřmi svobodami, protože teprve po odstranění všech překážek, které stály v cestě převodu peněz a přesunu kapitálu lze uvolnit bezbariérový pohyb zboží a služeb mezi členskými státy, zajistit podmínky pro usazování v kterékoli členské zemi, pro pohyb pracovníků a především pro plně funkční finanční trhy (celoevropské působení bank, pojišťoven, investičních fondů, operací na trhu akcií). Kapitál je možné bezesporu považovat za jeden z nejdůležitějších faktorů, jež přispívá ke zhodnocení podnikového portfolia nebo ke zvyšování hospodářského růstu země (Euroskop, d, 2015).

Na kapitál můžeme pohlížet buď z pohledu odlivu ze země, nebo přílivu do země. Lze jej členit také na kapitál přímý (investice za účelem získání podílu na kmenových akcích nad 10 % a tím rozhodovacích procesech) či nepřímý (investice do portfolia, ale vlastník má menší podíl než u přímých akcií).

Tuto svobodu lze klasifikovat do dvou kategorií – **volný pohyb kapitálu** a **volný pohyb plateb**, hlavní rozdíl spočívá v definici. Volným pohybem kapitálu se myslí převod peněz a jiných majetkových hodnot za účelem investice do zahraničí. U volného pohybu plateb se jedná o převod peněz do zahraničí za účelem splnění závazků. Jedná se tedy o dvoustranný obchod a ne pouze jednostranný jako u volného pohybu kapitálu (Sagit, 2015).

Uvolňování kapitálu nebylo historicky zrovna jednoduché. Liberalizace probíhala postupně, pomalu a opatrně, a to již od 60. let 20. století. Důležitým krokem se stalo přijetí směrnice 88/361 v roce 1988, již tehdy došlo k částečné liberalizaci mezi členskými státy. K další liberalizaci došlo po vytvoření Hospodářské a měnové unie, kdy byla zrušena ochranná doložka, která umožňovala přijetí ochranného opatření z důvodů vysokého pohybu krátkodobého kapitálu, jež by mohl ohrozit chod monetární politiky (maximální délka opatření však mohla trvat pouze 6 měsíců). Dnes tato doložka platí pouze pro země, které nejsou součástí eurozóny.

Od roku 1993 po přijetí Maastrichtské smlouvy došlo k úplnému uvolnění kapitálu. Ve smlouvě se výslovně zakazuje omezení pohybu kapitálu mezi členskými státy. V roce 2008 byla snížena restrikce vůči třetím zemím (Euroskop, d, 2015).

Přesto i u této svobody existují určitá omezení, jsou to jednak omezení uvnitř Unie a omezení vůči třetím zemím. Uvnitř unie se jedná o tato přijatá opatření:

- opatření zabráňující porušování vnitrostátních právních předpisů;
- postupy, jak a kdy ohlašovat pohyb kapitálu pro správní i statistické účely;
- opatření pro zabránění nebezpečí při ohrožení veřejného pořádku nebo zdraví.

Opatření zaváděná vůči třetím zemím:

- ochranná opatření trvající půl roku, jestliže dojde k závažným problémům uvnitř měnové unie;
- opatření zaváděná v případě, že se v zahraniční a bezpečností politice dohodli na omezení ekonomických vztahů s určitou zemí;
- na podporu tuzemských postupů uplatňovaných vůči jinému státu, ať už při mimořádných událostech či z vážných politických důvodů (Cihleková a kol., 2011).

Hlavními překážkami v této oblasti jsou překážky daňové, protože výše přímých daní, které musí společnosti platit je v členských státech odlišná. Nežádoucím efektem spojených s touto svobodou se snaží předcházet evropská společnost **Societas Europaea**, která funguje od roku 2004 dle Nařízení č. 2157/2001 (Cihleková a kol., 2011).

Zákaz omezení volného pohybu kapitálu a plateb

Jsou zakázána veškerá omezení pohybu kapitálu a plateb mezi členskými státy a i mezi členskými státy a třetími zeměmi. Omezení pohybu kapitálu se většinou rozdělují na devizově právní a administrativní. Devizově právní opatření se mohou týkat například přímých investic včetně investic do nemovitého majetku nebo podnikání. Administrativní omezení mohou souviset s připuštěním cenných papírů na kapitálové trhy, s požadavkem burzovního či transparentního přinucení, nebo se zákazem a poskytováním finančních služeb. V občasných případech mohou být omezení uplatňovaná vůči třetím zemím dle národního práva nebo práva EU (Rejstřík, 2002).

Postupně docházelo v této oblasti k harmonizaci, v roce 2011 byly sjednoceny bankovní poplatky států eurozóny a vznikla Jednotná oblast pro platby v eurech (Euroskop, d, 2015).

Je možno se setkat s několika vymezeními či formulacemi volného pohybu kapitálu. Ze strukturálního hlediska volný pohyb kapitálu zahrnuje zejména přímé⁵ a portfoliové⁶ investice, investice do nemovitostí, operace na finančních trzích (akcie a obligace), kolektivní investování, podíly na podnikání obchodních společností, depozita, pojištění, úvěry a půjčky. Při snaze o vymezení volného pohybu kapitálu je možné konstatovat, že se jím rozumí **svobodné jednostranné ukládání kapitálu zpravidla za účelem zvýšení jeho hodnoty, kdy se alespoň v počáteční fázi nepožaduje žádné protiplnění**, jak je tomu například u dodávek zboží nebo poskytnutím služby, kdy nerozhoduje, zda se jedná o ukládání kapitálu ve formě věcného kapitálu (přímé investice, nákup nemovitostí, podílnictví na podnikatelských subjektech a další), nebo ve formě peněžního kapitálu (půjčky, ručení, úvěry, úločky do cenných papírů aj.). Pro kapitál je charakteristické, že „se vyznačuje relativní homogenitou, vysokou mobilitou a vzájemnou zastupitelností forem“ (Karas, Králík, 2007).

⁵ **Přímé investice** jsou investice ve formě účasti v podniku prostřednictvím držení akcií, které umožňuje skutečně se podílet na jeho řízení a kontrole.

⁶ **Portfoliové investice** jsou investice ve formě nabývání cenných papírů na kapitálovém trhu pouze s cílem investovat za účelem zisku, spekulací s cenným papírem a podobně, avšak bez úmyslu investora ovlivňovat řízení a kontrolu příslušné společnosti.

2.2.4 Volný pohyb osob

Volný pohyb osob představuje jeden ze základních pilířů, bez kterého by fungování vnitřního trhu nebylo myslitelné. Již v Římské smlouvě je tato svoboda uvedena mezi hlavními zásadami, o které bude Společenství usilovat. Volný pohyb osob byl tedy už v 50. letech považován za zcela **revoluční požadavek**. Zatím se k takovému kroku ještě žádné integrační seskupení na světě neodhodlalo (Urban, 2002). Důležitým se stal rok 1968, kdy vznikla celní unie. Do té doby pro překročení hranic bylo nutné mít platný pas a platné vízum, o které bylo nutno žádat a ve většině případů jej také platit, na hranicích mezi státy existovala kontrola osob a jejich zavazadel. Odstranění těchto překážek mělo usnadnit hledání lepších pracovních a životních podmínek, zvyšování kvalifikace a souviselo s právem pracovat, usadit se a žít v kterémkoli členském státě. Usnadněna měla být také situace na pracovním trhu dvou skupin zemí, a to s nedostatkem a přebytkem pracovních sil. Také to mělo přispět k užšímu spojení evropských národů, k vzájemnému poznání a porozumění (Euroskop, e, 2015).

Z počátku se jednalo pouze o volný pohyb osob ekonomicky aktivních, tedy zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Po přijetí JEA v roce 1987 přibyli také studenti a důchodci, kteří měli možnost čerpat z nezávislých příjmů. Až přijetí Maastrichtské smlouvy (1992) umožnilo volný pohyb všech osob, smlouva zavedla občanství Unie (každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských zemí) a tím i právo každého obyvatele členského státu na volný pobyt a pohyb na území členských států. Hlavním cílem právní úpravy této svobody je zajistit rovnocenný přístup členských států k příslušníkům z jiných států jako ke svým vlastním občanům.

Dalším důležitým krokem bylo přijetí Amsterodamské smlouvy (1997), která zakázala diskriminaci z důvodu pohlaví, rasové či etnické odlišnosti, nebo z důvodů odlišného vyznání či sexuální orientace. Hostitelský stát by měl zajistit všem občanům Unie rovnocenné podmínky. I zde existují výjimky z důvodu porušení veřejného pořádku, zdraví či bezpečnosti, nebo v zaměstnání ve veřejných službách (Euroskop, e, 2015).

Volný pohyb osob lze členit následovně:

- volný pohyb občanů EU;
- volný pohyb pracovníků/osob hledajících práci;
- volný pohyb FO/PO při realizaci svobody usazování;
- volný pohyb FO/PO při realizaci volného pohybu služeb (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

Jedním z problémů se kterým se setkáváme u této svobody, bylo vyřešení otázky sociálního zabezpečení osob pracujících v jiném státě a uznávání odborné kvalifikace. Otázka sociálního zabezpečení byla vyřešena zárukou, že nedojde ke ztrátě práva a nároků při přechodu do jiného státu a doba, kdy pojištění trvá, bude počítána ze všech zemí, ať se již pracovník nachází kdekoli v Unii. Uznávání odborné kvalifikace prošlo poměrně složitějším procesem.

Po roce 2004, kdy došlo k dosud největšímu rozšíření Unie, zasáhl občany strach z přílivu pracovníků z nově přistoupených států Střední a Východní Evropy, kteří mají nižší kvalifikaci, obávali se snížení zaměstnanosti svých obyvatel. A proto si země EU – 15 vyjednaly výjimku o přechodném omezení pracovníků z nových členských zemí na dobu maximálně sedm let. Mezi první státy, co otevřely své trhy, patří Irsko, Švédsko a Velká Británie. Rakousko a Německo se přidalo až v roce 2011 (Euractiv, a, 2015). Zbývající přechodná období, která se týkala přistoupení Rumunska a Bulharska v roce 2007, byla v roce 2014 zrušena. V současné době jsou stanovena přechodná období pouze pro státní příslušníky Chorvatska a ta musí být zrušena nejpozději do roku 2020. Přechodná omezení se nevztahují na oblasti podnikání a studia.

Kontroly na hranicích byly odstraněny již v 90. letech, kdy se na tom dohodlo pět států, které zaštiťovala tzv. **Schengenská úmluva**. Schengenská spolupráce byla včleněna do právního rámce EU díky Amsterodamské smlouvě. Schengenský prostor je dnes tvořen 22 státy Unie, kromě Irska a Velká Británie – tyto státy Schengenskou dohodu sice podepsaly, ale účastní se jí pouze částečně, dále krom Bulharska, Rumunska a Kypru (Evropa1945, 2015). Součástí této svobody jsou i nečlenské země Unie, a to Lichtenštejnsko, Norsko, Island a Švýcarsko. Blíže se touto svobodou budeme zabývat v druhé kapitole této práce.

2.2.5 Volný pohyb poznatků

Hodnocení neuspokojivých výsledků Lisabonské strategie, které proběhlo v roce 2004, ukázalo, že v době globalizace, v níž se na světovém trhu objevují noví aktéři s rostoucí ekonomickou silou, v době masového rozšíření nových informačních technologií, závisí postavení států v globálním soupeření na zcela nových faktorech. Od té doby se v zemích Evropské unie začalo hovořit o tzv. **znalostním trojúhelníku**, který je tvořen dosaženou úrovní vzdělání společnosti, výsledky vědeckého výzkumu a rychlostí zavádění nových poznatků do praxe (inovace). V těchto směrech zatím Evropa zaostává, převážně za USA. Jedním z důvodů je, že vnitřní trh na zmíněné výzvy reaguje prozatím velmi nedostatečně, chybí mu mechanismus, jež by podněcoval k větší tvůrčí (inovační) činnosti a který by

Evropu posunul na přední místo v ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti. A z toho důvodu se Rada zaměřila na tuto problematiku a v roce 2008 navrhla novou svobodu – **volný pohyb znalostí** (BusinessInfo, c, 2015). V této nové svobodě se odpovídá na novou výzvu, na níž není orientována žádná ze základních čtyř svobod. Hlavním úkolem páté svobody je usnadnit Unii přechod ke znalostní společnosti a udržet důstojné postavení v globální soutěži. Nová svoboda by měla zahrnout následující aktivity:

- posílení mobility vědeckých pracovníků, studentů, akademiků přes hranice členských zemí, jež má překonat roztříštěnost vědeckého úsilí Unie a zlepšit jeho výsledky;
- přilákat do Evropy špičkové vědce z třetích zemí;
- vybudování moderní vědecké infrastruktury zahrnující špičková pracoviště, která jsou srovnatelná s předními světovými vědeckými centry;
- zajištění transferu vědeckých poznatků do praxe, převážně propojením univerzit spotřebami podnikové sféry;
- zajištění volného přístupu ke znalostem a inovacím;
- ochránit průmyslové a duševní vlastnictví, a to zejména přijetím patentů Společenství (Euroskop, a, 2015).

Dosažení těchto cílů by mělo pomoci EU stát se ekonomicky vyspělejší a konkurenceschopnější.

2.3 Akt o jednotném trhu

Evropa potřebuje účinná opatření, která by zvýšila prosperitu a zaměstnanost. Tato potřeba se stala ještě naléhavější s nástupem finanční krize. A proto Evropská komise přijala akt o jednotném trhu. Jedná se o řadu opatření, jež mají pomoci oživit ekonomiku EU a vytvořit nová pracovní místa.

Od svého vzniku v roce 1992 přinesl jednotný trh obrovský prospěch a pokrok byl zaznamenán i při zvyšování zaměstnanosti. Volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu však stále ještě neprobíhá tak hladce, jak by mohl. V některých odvětvích není možné o skutečné integraci trhu hovořit. Stále chybí odpovídající právní předpisy. Plnému využití potenciálu jednotného trhu EU brání i administrativní překážky a nedostatečné prosazování pravidel.

K účinné stimulaci hospodářského růstu je potřeba posílit i důvěru samotných občanů v jednotný trh. Evropa musí prokázat daleko více odhodlání a přesvědčení a potvrdit, že jednotný trh opravdu přináší prospěch spotřebitelům, pracovníkům i firmám a taktéž pokrok v sociální oblasti (Evropská komise, a, 2015).

Akt o jednotném trhu, který byl představen Komisí v dubnu roku 2011, obsahuje dvanáct nástrojů na podnícení růstu a posílení důvěry:

- 1) *„přístup k financování pro malé a střední podniky – klíčovým opatřením je vznik právních předpisů, které usnadní, aby fondy rizikového kapitálu usazené v jednom státě, mohly být investované v jiném členském státě bez překážek;*
- 2) *mobilita občanů – modernizace právních předpisů o uznávání kvalifikace;*
- 3) *práva duševního vlastnictví – stanovení Jednotné patentové ochrany a sjednocení systému řešení sporů;*
- 4) *spotřebitelé jako aktéři na vnitřním trhu – umožnění mimosoudního vyřízení;*
- 5) *služby – revize právních předpisů o evropském normalizačním procesu;*
- 6) *sítě – rozvoj strategických projektů evropského významu;*
- 7) *jednotný digitální trh – vznik právních předpisů zajišťující vzájemné uznávání elektronické identifikace a el. ověřování pravosti a revize směrnice o elektronickém podpisu;*
- 8) *sociální podnikání – umožnit rozvoj solidárních investičních fondů;*
- 9) *zdanění – revize směrnice o zdanění energie;*
- 10) *sociální soudržnost – vznik právních předpisů, které zajistí zlepšení a posílení provedení, uplatňování a praktické dodržování směrnice o vysílání pracovníků, a právní předpisy, jež zajistí vyjasnění výkonu svobod usazování a volného poskytování služeb se základními sociálními právy;*
- 11) *regulační prostředí pro podniky – zjednodušení mezinárodních účetních standardů;*
- 12) *veřejné zakázky – vznik moderního a revidovaného právního rámce pro veřejné zakázky“ (Evropská Komise, a, s. 5, 2011).*

V říjnu 2012 Komise navrhla druhý soubor kroků – **Akt o jednotném trhu II – společně pro nový růst**, jež má jednotný trh dále rozvíjet a pomoci využít jeho prozatím nevyužitý potenciál jakožto hnací prvek růstu. Ten má 12 hlavních bodů:

- 1) financování malého a středního podnikání;
- 2) mobilita pracovníků v rámci vnitřního trhu;
- 3) práva duševního vlastnictví;
- 4) spotřebitelé;
- 5) služby;
- 6) silnější evropské sítě;
- 7) jednotný digitální trh;
- 8) podnikání s důrazem na sociální aspekt;

- 9) daně;
- 10) sociální soudržnost v rámci jednotného trhu;
- 11) právní prostředí podniků;
- 12) zadávání veřejných zakázek.

Akt o jednotném vnitřním trhu II podrobněji rozpracovává čtyři základní oblasti, a to: dopravní a energetické sítě, mobilitu občanů a podniků, sociální podnikání a digitální hospodářství.

Dopravní a energetické sítě jsou významné pro zlepšení a fungování vnitřního trhu. Tato oblast má obsahovat otevření vnitrostátních služeb v rámci osobní železniční dopravy, vytvořit jednotné nebe, zvýšení kvality námořní dopravy, přijmout předpisy, které pomůžou zefektivnit momentální platné normy pro energetiku.

Mobilita občanů a podniků umožňuje plnění základních svobod a vede k vyššímu efektu vnitřního trhu, jedná se zde např. o opatření: vytvořit portál EURES, modernizovat úpadkové řízení, vytvořit ustanovení pro využití dlouhodobých investičních fondů.

Digitální hospodářství se řadí mezi trendy dnešní společnosti, jeho vývoj a zlepšení je důležité a usnadňuje chod vnitřního trhu. K dokončení digitálního trhu je nutné přijmout tato opatření: zvýšení důvěryhodnosti platebních služeb, zjištění důvodů nedostatečných počtů investic do vysokorychlostního širokopásmového připojení a zavedení elektronické fakturace v rámci veřejných zakázek.

Sociální podnikání, soudržnost a důvěra spotřebitelů – protože právě spotřebitelé vedou a tvoří smysl vnitřního trhu a jeho zdokonalování, je podstatné přijmout tato opatření: zlepšit předpisy, které se týkají bezpečnosti výrobků, zajistit zlepšení bankovních služeb a další (Evropská komise, g, 2012).

2.4 Efekty realizace Jednotného vnitřního trhu

Rámcem možností, podle kterých je možné posuzovat efekty integrace, je velmi pestrý a do značné míry ztěžuje komplexní posuzování integračních účinků. Například z **makroekonomického hlediska** se působení integrace může projevit prorůstově nebo strukturálně, může vyvolat tendence k nastolení stability ekonomiky či ji dále upevňovat, může mít pozitivní vliv na ekonomiku jako celek nebo situaci v jednotlivých odvětvích a oborech. Z **mikroekonomického hlediska** se dopady integračních opatření mohou projevit velmi individualizovaně. Spousta podniků nemusí pozitivní výsledky integrace vůbec zaznamenat nebo mohou jí být zasaženi negativně. Tato situace se může týkat také

jednotlivých skupin občanů, které těží z efektů integrace velice diferencovaně a nerovnoměrně. Z hlediska času mohou být efekty krátkodobé, střednědobé nebo trvalé (Zlý, 2009).

Co se týče JVT, bilancování oddělených efektů od ostatních částí hospodářských procesů v EU je velice obtížné. O podrobnější analýzu se pokusila Komise v roce 1996 ve svém materiálu „*Ekonomické zhodnocení vnitřního trhu*“, kde uvedla tři typy ekonomických efektů jednotného trhu:

- **alokační** – v některých případech může být vliv integrace na statickou, krátkodobou alokaci zdrojů i negativní, na rozdíl od dynamických, dlouhodobých efektů, které jsou pozitivní. Odstraňováním překážek dojde k posílení tlaku hospodářské soutěže, což bude mít za následek novou alokaci veškerých zdrojů a likvidaci neefektivních výrobních a rozvoj efektivních, to může krátkodobě způsobit ztrátu pracovních příležitostí;
- **akumulační** – integrace má vliv na akumulaci výrobních faktorů, která má dopad na středně a dlouhodobé účinky růstu. Statické efekty ze zesílené konkurence povedou k růstu výnosu a díky vyšším investicím vyvolají v delším časovém horizontu růst. Může dojít k postupnému rozdělení výroby uvnitř Unie a posílení specializace. Zejména odstranění geografických obchodních bariér může posílit geografickou specializaci v Unii;
- **lokalizační** – dopady integrace trhu na geografickou alokaci zdrojů mezi členskými státy i mezi regiony Unie mohou být dvojznačné. Díky vyšší mobilitě zboží, služeb, osob a kapitálu může hospodářský růst vést ke sbližování hospodářské úrovně regionů. V podmínkách jednotného trhu je tedy další rozvoj a prohlubování regionální politiky Unie nezbytné (Kaňa, 2010).

2.5 Trendy na vnitřním trhu

Po neúspěchu Lisabonské strategie se rozhodla Komise provést v roce 2006 kontrolu a zjistit, jak vnitřní trh funguje. Jenže zpráva Komise byla víceméně kritická a v jejím odhalení byla skutečnost, že vnitřní trh vedl sice k prohloubení integrace, nicméně jeho možnosti nejsou zcela efektivně využity. V očekávání Lisabonské strategie stálo, že se Unie měla stát prostřednictvím vnitřního trhu nejdynamičtější, nejnovativnější a nejkonkurenceschopnější ekonomikou světa, jenže se tak nestalo. Komise vytyčila několik oblastí, v kterých viděla největší problémy, a to:

- přílišná roztržitost některých oblastí vnitřního trhu, zejména na trhu služeb v oblasti energetiky, bankovníctví, telekomunikací, problémy příhraničních služeb malých a středních podniků;
- globalizace projevující se v mnoha oblastech života, EU na ní není dostatečně připravena, chybí tady sociální, ekonomické a regulační systémy;
- rychlý technologický pokrok – pomalé zavádění inovací do praxe a pomalé otevírání trhu;
- vnitřní problémy EU – vývoj vnitřního trhu je v EU- 15 považován za hotový a staví se negativně k reformám (BusinessInfo, c, 2015).

K nápravě v roce 2008 byl přijat program *Jednotný trh pro Evropu 21. Století*, který spočívá ve změně pohledu na vnitřní trh. Je zde kladen hlavní důraz na používání současných metod a nástrojů, které má tato politika k dispozici, a které budou mít vliv i na ostatní. Komise v programu navrhla následující cíle:

- zajistit lepší monitoring dopadů JVT a jeho souladu se zájmy účastníků;
- vytvořit lépe strukturovaný dialog s nepodnikatelskými subjekty na vnitřním trhu;
- najít větší synergii mezi politikou JVT a ostatními politikami Unie, a to včetně národní úrovně (zaměřit se i na náklady přizpůsobení).

K dalšímu problému došlo v okamžiku, kdy se ekonomická krize ze Spojených států amerických (United States of America, USA) v roce 2008 přelila do Evropy. Unie se snažila zaměřit na zmírnění dopadů krize a zvýšení, nebo alespoň udržení současného ekonomického růstu. EU vytvořila Plán evropské hospodářské obnovy, který nastínil směr, kterým by se státy měly ubírat, například kde by bylo nejvhodnější alokovat státní peníze. Podle předpokladů Komise se měla zvýšit vzdělanost, zaměstnanost, snížit spotřeba energie, více podpořit výzkum a vývoj a klást větší důraz na ochranu životního prostředí. Ale i tak se některé státy do finančních potíží dostaly. Pomalý nebo spíše nulový ekonomický růst vedl ke snaze přímých dotací do soukromého sektoru, pobídek a stimulací (Cihelková a kol., 2011). Propojení vnitřního trhu Unie ukazuje na význam konkurenceschopnosti. Po nepříliš úspěšné Lisabonské strategii nastupuje Strategie „Evropa 2020“, již od počátku se zdůrazňovala potřeba posílit jednotnost vnitřního trhu. Další politika vnitřního trhu se nemůže vyhnout vytvoření tzv. páté svobody – volného pohybu znalostí (viz. kap. 2.2.5) a vybudování jednotného trhu pro tento důležitý faktor znalostní ekonomiky. Pokud se povede stabilizovat a obnovit růst ekonomik v kontextu s ekonomickou a finanční krizí je cesta ke znalostní ekonomice reálnější. Globální finanční a ekonomická krize zasáhla jednotlivé části zeměkoule

v různé míře, a také oživení probíhalo odlišnou rychlostí. Evropská unie vykazuje poměrně malý ekonomický růst a pravděpodobně omezení agregátní poptávky, které je tažené snahami stabilizovat veřejné finance členských států a především zemí eurozóny, způsobí další stagnaci a možná i zpomalení růstu ekonomiky. Oproti tomu zejména východní Asie velice rychle obnovila svůj růst. Postupně klesá podíl průmyslových vyspělých zemí na světovém obchodě ve prospěch rychle se rozvíjejících rozvojových zemích tzv. „emerging markets“. Dominantním příkladem je rychle rostoucí ekonomika Číny, která má schopnost produkovat zboží levně, ve velkém množství a rychle se přizpůsobovat měnící se situaci na světovém trhu (Fojtíková a kol., 2014).

Od začátku existence JVT bylo dosaženo mnoha úspěchů, v období mezi lety 1992 a 2008 vytvořil JVT 2,77 milionu nových pracovních míst v Unii a HDP vzrostl o 2,13 %. Pro evropské spotřebitele to znamená zejména větší výběr za nižší ceny (např. až 70% snížení nákladů vztahující se k mobilním telefonům). Občanům JVT poskytl příležitost svobodně cestovat, usadit se a pracovat, kde chtějí. Mladým lidem nabídl možnost studovat v zahraničí (této příležitosti využilo během posledních 25 let více než 2,5 milionu studentů). JVT otevřel až 23 milionům společností v Unii přístup k 500 milionům spotřebitelů (Evropská komise, e, 2015). Z výše uvedeného prokazatelně vyplývá, že silný a plně integrovaný JVT podporuje růst, vytváří nová pracovní místa a nabízí evropským občanům příležitosti, které ještě před 23 lety neexistovaly.

3. Volný pohyb osob v Evropské Unii

Tato kapitola je zaměřena čistě na problematiku volného pohybu osob v EU a rozboru všech kategorií svobody pohybu osob, které se navzájem prolínají, ať už jde o občany, pracovníky, nebo o FO a PO při poskytování služeb či při usazování v jiných členských zemích. V závěru této kapitoly jsou pro ukázkou uvedeny příklady z judikatury Soudního dvora Evropské unie.

Volný pohyb osob je základní právo zaručené občanům Unie na základě Smluv, který je realizován prostorem svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic. Zrušení vnitřních hranic vyžaduje posílení kontroly vnějších hranic EU, stejně jako regulovaný vstup a pobyt občanů ze států mimo Unii, a to je uskutečňováno i prostřednictvím společné azylové a přistěhovalecké politiky.

Pojetí volného pohybu osob se začalo uplatňovat v roce 1985 po podpisu Schengenské dohody a následné Schengenské úmluvy v roce 1990, které stály na počátku odstraňování hraničních kontrol mezi zúčastněnými státy. Schengenská spolupráce je součástí právního a institucionálního rámce Unie, která se postupně rozšiřovala tak, aby zahrnovala většinu členských zemí Unie, stejně jako některé třetí země (Evropa, c, 2014).

3.1 Ustanovení o volném pohybu osob

Již od samého počátku evropské integrace (od 50. let 20. stol.) se za hlavní cíl považovalo umožnění **volného pohybu ekonomicky činných osob**. V realitě bohužel nepřinesl volný pohyb osob podstatné změny v pohybu obyvatel, zejména těch, kteří se chtěli přesouvat za účelem výkonu práce do jiných členských zemí. Podstatně větší množství osob realizovalo volný pohyb z důvodu studia či turistiky, tedy bez jakéhokoli ekonomického statusu. Z tohoto důvodu se volný pohyb i pobyt začal na začátku 90. let minulého století rozšiřovat i na **ekonomicky neaktivní osoby** – jednalo se o důchodce, studenty a další osoby bez ekonomického statusu za splnění podmínek v harmonizačních směrniciích. Na počátku 90. let byl tak volný pohyb uvolněn pro všechny občany Unie a jejich rodinné příslušníky. V současné době jsou ustanovení, která upravují volný pohyb osob, zejména součástí komplexní směrnice Evropského parlamentu a rady **2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států** (dále jen směrnice 2004/38/ES), která byla přijata v roce 2004. Touto směrnicí bylo zrušeno množství směrnic a byla sloučena jednotlivá opatření rozptýlená v různých právních předpisech a

judikatuře. Směrnice má podporovat občany EU ve využívání jejich práva svobodně se pohybovat a pobývat na území členských zemí, také omezila administrativní formality na ty opravdu nejdůležitější, zajistila lepší vymezení postavení rodinných příslušníků a omezila možnosti zamítnutí vstupu či ukončení práva pobytu. Časem se začaly objevovat závažné nedostatky při provádění a nadále pokračující překážky pro volný pohyb, tuto směrnici tak neustále provází spousta obtíží. Tato směrnice měla být implementována a uplatňována ve vnitrostátním právu všech členských zemí do 30. dubna 2006. V prosinci 2008 byla předložena Komisi Radě a Evropskému parlamentu zpráva o uplatňování směrnice, ve které upozornila na závažné problémy spojené s ustanoveními o jejím provádění a v roce 2009 bylo vydáno sdělení o pokynech pro lepší vykonávání a uplatňování směrnice. Komise od té doby zahájila řízení o nesplnění povinnosti s určitými členskými státy kvůli nesprávnému nebo neúplnému provádění směrnice, nicméně problémy stále přetrvávají, o čemž vypovídá i velké množství peticí předložených Evropskému parlamentu v této věci (Evropský parlament, 2015).

S uvolněním pohybu osob nastal i problém vnitřní bezpečnosti členských zemí a jejich občanů, protože bezbariérového překračování státních hranic nemusí využívat pouze řádní občané, ale také kriminální živly, a tak hrozí nebezpečí šíření kriminální aktivity po celém území Unie. Volný pohyb osob musí být tudíž doplněn spoluprací policejních a justičních orgánů členských států (Urban, 2002).

V nynější době je možné ustanovení týkající se volného pohybu osob strukturovat následovně:

- volný pohyb občanů EU;
- volný pohyb pracovníků/osob hledajících práci;
- volný pohyb fyzických/právnických osob při realizaci svobody usazování;
- volný pohyb fyzických/právnických osob při realizaci volného pohybu služeb.

Výhod volného pohybu osob můžou využívat také rodinní příslušníci osob – občanů Unie, kteří využívají práva volného pohybu. Platí to i pro osoby pocházející ze třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů Unie. Je potřeba podotknout, že ve vztahu k osobám ze třetích zemí bez vazby na osobu s občanstvím EU, toto uvolnění nebylo realizováno. I když jsou bezesporu ekonomickým přínosem pro hostitelskou zemi a potažmo celou EU, jejich status v rámci Unie není stále kompletně dořešen a je předmětem dlouhodobých diskuzí (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

3.2 Volný pohyb občanů EU

Volný pohyb osob v sobě zahrnuje kromě volného pohybu pracovních sil, kde je zdůrazňován ekonomický aspekt, i volný pohyb osob, kde je vyzdvihován aspekt sociální a civilně právní. Původní Smlouva o EHS poskytla všem občanům členských zemí právo:

- cestovat;
- získat v jiné členské zemi zaměstnání nebo tam podnikat a po tuto dobu se tam zdržovat;
- eventuálně se v jiné zemi, po ukončení aktivní činnosti, usadit jako důchodce (Cihelková a kol., 2011).

Maastrichtskou smlouvou byly upraveny zásady v oblasti sociálního zabezpečení a byl zaveden pojem „**občan EU**“, kterým je automaticky každý občan členské země Evropské unie. Občanství EU se stalo základním prvkem práva osob svobodně se pohybovat a pobývat na území členských zemí bez ohledu na to co je k tomu vede (Evropský parlament, 2015). V oblasti primárního práva se stala důležitou Amsterdamská smlouva, díky které došlo k úpravě znění ustanovení o evropském občanství. Podstatné je si uvědomit, že občanství EU nenahrazuje občanství členských států. Na základě Lisabonské smlouvy (2007) došlo k vložení ustanovení o evropském občanství do Listiny základních práv EU, která je součástí primárního práva. Právo osob svobodně se pohybovat a pobývat na území členských zemí Lisabonská smlouva znovu potvrdila a zařadila ho k obecným ustanovením o prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Díky tomu se pravidla o volném pohybu osob na základě primárního práva použijí ve vztahu ke všem občanům Unie, a to vždy po splnění podmínek stanovených v sekundární legislativě.

Důležité změny proběhly i v oblasti **sekundárního práva** po přijetí již zmíněné směrnice 2004/38/ES, která nejenže konsoliduje předchozí legislativu, ale také přináší posílení statusu občanů EU, a to například v oblasti získávání práva trvalého pobytu. Na formování charakteru a obsahu evropského občanství se podílela i **judikatura Soudního dvora Evropské unie** (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011). Podle uvedené směrnice k základním právům patří:

Právo Evropské unie a udělování občanství členských zemí

Aby bylo možné využívat výhod, které plynou z evropského občanství, musí dotčená osoba občanství získat (musí jí být uděleno na základě vnitrostátních předpisů členského státu). Základním předpokladem je, že institut evropského občanství nezasahuje do národních

předpisů ve věci udělování státního občanství daného státu. Členské země musí respektovat existenci občanství jiné země i jeho pravomoc občanství odejmout.

Právo pohybu a pobytu

Důležitou roli zde hrají směrnice vydané v 90. letech. Základním právem občanů Unie je právo volného pohybu a pobytu v ostatních zemích – to je zakotveno v primárním právu a následně více specifikováno v sekundární legislativě. Tyto historicky významné směrnice se vztahovaly na:

- **státní příslušníky** členských zemí, kterým právo pobytu nevzniklo na základě jiných ustanovení práva Společenství (směrnice 90/364). Nezbytné splnění podmínky uzavření nemocenského pojištění vůči všem rizikům v hostitelské zemi a disponování dostatečným množstvím finančních prostředků, aby se v průběhu svého pobytu příslušníci nestali zátěží pro sociální systém hostitelské země;
- **rentiéry** – jde o zaměstnance a osoby výdělečně činné, které již ukončili svou činnost v hostitelské zemi (směrnice 90/365), také za předpokladu, že měli v hostitelské zemi uzavřené nemocenské pojištění pro všechna rizika, a že jejich důchod je dostatečně vysoký, aby se nestali během svého pobytu břemenem pro sociální zabezpečení hostitelské země;
- **studenty** – (směrnice 90/366 byla nahrazena směrnicí 93/96), kteří stejně jako předchozí skupiny mohli společně se svými rodinnými příslušníky pobývat na území jiné členské země za předpokladu, že disponovali dostatečným množstvím finančních prostředků, a že byli zapsáni ke studiu v dotčené zemi a měli v hostitelské zemi uzavřeno nemocenské pojištění vůči všem rizikům (Klíma, 2007).

S účinností **směrnice 2004/38/ES** byly tyto směrnice zrušeny, ale principy základní podmínky pro pobyt občanů v jiné členské zemi, se staly základem i pro novou právní úpravu. Právo volného pohybu zahrnuje:

- **právo opustit svou vlastní zemi** - domovský stát může po vlastním občanovi vyžadovat pouze předložení platného průkazu totožnosti či pasu;
- **právo vstoupit do jiné členské země** – také hostitelská země může vyžadovat po vlastním občanovi pouze předložení platného průkazu totožnosti či pasu, nemohou vyžadovat žádné jiné doklady (např. víza, zvací dopisy) nebo nějak jinak ztěžovat vstup.

Co se týče osob ze třetích zemí, je možné vyžadovat víza, která jsou udělována bezplatně, zrychleným postupem v co nejkratší době. Vízová povinnost neplatí pro rodinné

příslušníky s platnou pobytovou kartou. Pokud nemá občan EU nebo rodinný příslušník, který není státním příslušníkem žádné členské země, potřebné cestovní doklady nebo víza, je členský stát povinen, před jeho vrácením, poskytnout mu veškeré vhodné možnosti k získání potřebných dokladů v přiměřené lhůtě.

Právo pobytu a jeho tři kategorie:

- **pobyt do tří měsíců** – země mohou vyžadovat po občanech jiných členských zemí pouze platný průkaz totožnosti nebo pas bez jakýchkoliv dalších podmínek;
- **pobyt od tří měsíců do pěti let** – důležitý je status občana Unie, právo pobytu realizuje pouze:
 - jako **občan Unie** musí prokázat, že disponuje dostatečnými finančními prostředky a má zdravotní pojištění;
 - jako **student**, za předpokladu splnění stejných podmínek;
 - jako **osoba samostatně výdělečně činná, pracovník či osoba hledající práci** (Úřední věstník EU, 2004).

U osob s pobytem nad tři měsíce mohou být uplatňovány některé správní formality, kde může hostitelská země zkontrolovat, jestli osoba splňuje veškeré podmínky, které vyžaduje směrnice nebo jestli není důvod pro odepření vstupu z důvodu ochrany veřejného pořádku, veřejné mravnosti nebo veřejné bezpečnosti.

- **právo trvalého pobytu** – toto právo mohou získat občané EU a jejich rodinní příslušníci, kteří v daném státě nepřetržitě legálně pobývají po dobu delší než pět let.

Právo pobytu a trvalého pobytu se vztahuje na celé území hostitelského státu, ale existují určité výjimky, kdy se uplatní případná omezení i na vlastní státní příslušníky. Rodinní příslušníci občana EU mají právo přijmout zaměstnání nebo být samostatně výdělečně činní. Občané Unie a jejich rodinní příslušníci mají v konečném důsledku právo na stejné zacházení jako státní příslušníci hostitelské země. Hostitelský stát není povinen přiznat nárok na sociální pomoc v prvních třech měsících pobytu, může to však být i delší doba u osob, které do země přijely s účelem hledání práce. Hostitelský stát také není povinen přiznat před nabytím práva trvalého pobytu vyživovací podporu při studiu (stipendia, půjčky na studium).

Rodinní příslušníci občana EU

Kromě občanů EU mají právo na volný pohyb a pobyt také rodinní příslušníci občana, který využil své právo pobývat v jiné členské zemi. Ve směrnici 2004/38/ES v čl. 2 jsou vymezení rodinní příslušníci a rozumí se jimi:

- a) **manžel nebo manželka;**
- b) **partner**, se kterým občan EU uzavřel registrované manželství na základě právních předpisů členské země;
- c) **potomci v přímé linii**, kteří jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanými osobami, a takoví potomci manžela, manželky, partnera či partnerky;
- d) **předci v přímé linii**, kteří jsou vyživovanými osobami, a takoví předci manžela, manželky, partnera či partnerky.

Hostitelská země má také povinnost usnadnit v souladu se svými vnitrostátními předpisy vstup a pobyt:

- všech **ostatních rodinných příslušníků** nehledě na jejich státní příslušnost, kteří jsou ve státě, z kterého pocházejí, osobami vyživovanými občanem EU s primárním právem pobytu či členy jeho domácnosti, nebo také u kterých vážné zdravotní důvody z naléhavých důvodů vyžadují osobní péči tohoto občana EU o ně;
- **partnera**, se kterým má občan EU řádně doložený trvalý vztah (Úřední věstník EU, 2004)

Směrnice těmto osobám negarantuje právo vstupu a pobytu, ale hostitelský stát musí posoudit osobní poměry těchto osob a řádně zdůvodnit odepření vstupu nebo pobytu.

Nárok na sociální dávky

Důležitou otázkou pro migrující osoby z jiných členských zemí je jejich případný **nárok na sociální dávky**. Výhody, vyplývající z práva volného pohybu osob, mohou získávat osoby bez ekonomického statusu, za předpokladu vlastnění dostatečného množství finančních prostředků pro sebe i své rodinné příslušníky, aby se během doby svého pobytu nestaly zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského státu. Neznamená to však, že by tyto osoby neměly být vůbec příjemci dávek, nesmí se pouze jednat o „**nepřiměřenou zátěž**“ a **využití sociální pomoci nesmí automaticky vést k vyhoštění z dané země**. Členské země nesmí stanovit pevnou částku, která je považována za dostatečnou, ale musí pouze posoudit osobní poměry dotčené osoby. Hostitelský stát je povinen posoudit jestli se nejedná pouze o dočasné potíže. Je potřeba si připomenout, že se podmínka dostatečných finančních prostředků nevztahuje na osoby s ekonomickým statutem – na pracovníky, osoby samostatně výdělečně činné a osoby

hledající práci – ti mohou ze země být vyhoštěni pouze za předpokladu ohrožení veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

3.3 Volný pohyb pracovníků

Volný pohyb pracovníků představuje jednu ze základních svobod vnitřního trhu Unie, která je již od počátku obsažena ve zřizovacích smlouvách. Rozhodnutí o zavedení principu volného pohybu pracovníků proběhlo v roce 1968. Tento krok se stal v rámci integračního uskupení ve světě absolutní novinkou. Pro občany členských států (pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)) znamenal, že když chtěli jít pracovat do jiné členské země, nepotřebovali už víza, pracovní povolení, ani platný pas a bylo jim umožněno pracovat, usadit se a žít tam, kde jim nejvíce vyhovovaly pracovní i ostatní podmínky.

3.3.1 Základní charakteristika volného pohybu pracovníků

Hlavním **důvodem** pro zavedení volného pohybu pracovníků bylo umožnit státním příslušníkům jednotlivých členských zemí využít nabídek práce na trhu ostatních členských zemí v případě nedostatku pracovních příležitostí v domovské zemi. Dalším důvodem bylo pomoci odstranit deficit pracovních sil v hostitelské zemi. Tato svoboda také podporuje hospodářský růst a slouží k benefitu jak domovské, tak hostitelské země a v neposlední řadě samotného pracovníka. Častou motivací pro práci v zahraničí bývá také získání nových zkušeností či znalostí a samozřejmě také vyšší odměňování v hostitelské zemi (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

Volný pohyb pracovníků má také důležitý politický, sociální a kulturní rozměr, pokud totiž migrující pracovníci delší dobu pracují a pobývají na území jiné členské země, rozšiřují si tak společenský a intelektuální rozhled. Za předpokladu, že se jejich potomci a další rodinní příslušníci s nimi zdržují na území jiné členské země a pokud ještě k tomu se zde účastní odborného vzdělávání, snadněji se tak přizpůsobí novému prostředí a zároveň dochází k postupné sociokulturní a jazykové integraci pracovníka i jeho rodiny a rovněž k postupnému začlenění do pracovního procesu v zemi výkonu zaměstnání (Klíma, 2007).

Volný pohyb pracovníků je možné definovat jako právo občanů EU a dalších zemí, na které se toto právo vztahuje, volně se pohybovat, usazovat a pracovat v EU bez jakékoliv diskriminace. V současné době je upraveno Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (Eur-lex, 2011).

Svoboda volného pohybu pracovníků se v současné době netýká jen 28 členských států Unie, ale i Lichtenštejnska, Norska, Islandu a Švýcarska (Evropa, d, 2011).

Kromě toho také v současnosti existuje výjimka pro Chorvatsko, na které se v některých zemích Unie prozatím vztahují dočasná omezení a to až do 30. června 2020. Jestliže chtějí občané těchto států pracovat v Chorvatsku, musí si pracovní povolení také vyřídit. Mezi země, které doposud neotevřely pracovní trh Chorvatsku, patří Rakousko, Belgie, Kypr, Francie, Německo, Řecko, Itálie, Španělsko, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Slovinsko a Spojené království. Další výjimka se uplatňuje v případě Švýcarska, kde se omezení týkají státních příslušníků tří nejnovějších zemí EU, tedy Rumunska, Bulharska a Chorvatska (Evropská komise, g, 2014).

Obecně platí, že kromě uvedených výjimek má každá osoba pocházející z členské země Evropské unie právo na rovný přístup k zaměstnání a na jeho výkon na území jiné členské země. S tím, že se do dané země může přestěhovat a žít tam i se svou rodinou.

Nařízení zakazuje jakoukoli diskriminaci v následujících oblastech:

- pracovní podmínky a podmínky zaměstnávání (např. po skončení pracovního poměru, odměňování pracovníků, opětovné začlenění na trh práce a další);
- daňové a sociální výhody;
- vzdělání a poradenství pro další volbu povolání;
- kolektivní či individuální smlouvy;
- členství v odborových organizacích a výkon práv spojených s činností odborů (Klíma, 2007).

Pro pracovníky pocházející z jiných zemí Unie a pro jejich rodiny platí od té doby, co začali pracovat, že mohou uplatňovat nárok na dávky i další výhody, které plynou z toho, že v daném státě pracují. Může jít například o snížené jízdné na vlak, proplácené školné nebo dávky v nezaměstnanosti pro děti pracovníků, které si hledají první práci.

Mezi další výhody patří, že děti pracovníka z jiné země Unie, mají mít přístup k obecnému, učňovskému a odbornému vzdělání a to za stejných podmínek jako děti pracovníků pocházejících z dané země. Přičemž jejich vzdělávání by mělo probíhat v nejlepších možných podmínkách.

Zásady, které jsou uvedené výše, platí nejen pro volný pohyb pracovníků, ale vztahují se také na právo vstupu a pobytu živnostníků, obchodníků, řemeslníků, podnikatelů a příslušníků svobodných povolání (Evropská komise, g, 2014).

Je evidentní, že takto rozsáhlé otevření pracovních trhů vyžadovalo řešení základních otázek. Konkrétně se jedná o to, jak se bude postupovat v uznávání nabytých kvalifikací, jak to bude se sociálním zabezpečením občanů a kde budou občané platit daně.

3.3.2 Sociální aspekty volného pohybu osob

Volný pohyb osob mezi členskými státy je příčinou vzniku řady problémů. Mezi dva nejpodstatnější patří:

- a) sociální zabezpečení osob, které pracují v jiném členském státě;
- b) uznávání odborné kvalifikace získané v domovském státě za práci v jiném členském státě.

Jestliže nebude migrujícím pracovníkům poskytnuta záruka neztracení svého práva, které získali ve svém domovském státě, nebudou ochotni hledat práci v jiném členském státě (Urban, 2002). Jejich sociální ochrana stojí na těchto zásadách:

- migrující pracovníci platí sociální pojištění jen v jednom státě;
- o nabytá práva, která získali v předchozím období, nemohou přijít a důchody, nabyté v kterékoli členské zemi, se vyplácejí tomu, kdo má na ně nárok, i za předpokladu, že pobývají v jiné členské zemi;
- ať pracovník působí v kterémkoliv členském státě, délky období, po které pojištění trvá, se sčítají (Euroskop, e, 2014).

Z výše uvedeného vyplývá, že mezi národními systémy pojištění⁷ existuje vzájemná propojenost, jež zajišťuje, že migrující pracovník si nemůže zhoršit své sociální postavení. Oblast sociálního zabezpečení zůstává i nadále v kompetenci členských států (Urban, 2002).

Co se týče uznávání nabytých kvalifikací, byl až do 80. let 20. století upřednostňován sektorový přístup. To znamená, že byly přijímány směrnice, které stanovily podmínky pro uznávání diplomů a vysvědčení získaných v jiných členských zemích. Tento přístup se týkal zejména regulovaných povolání ve zdravotnickém sektoru (lékaři, lékárníci, dentisté, veterináři, zdravotní sestry, porodní asistentky), ale zahrnoval například také architektky. K veškerému uznávání diplomů docházelo na základě předchozí harmonizace. Tento sektorový přístup byl na počátku 90. let nahrazen přijímáním obecných rámcových směrnic. Jako příklad je možné uvést Směrnici o vzájemném uznávání vysokoškolského diplomu o úspěšném zakončení tříletého studia z roku 1990, nebo například Směrnici o vzájemném uznávání vysvědčení o uzavřeném středoškolském nebo odborném vzdělání zavedenou v roce 1992 (Klíma, 2007).

⁷ Sociálního, nemocenského nebo důchodového.

V roce 2007 vstoupila v platnost konsolidovaná směrnice, která nahradila 15 předchozích směrnic týkajících se regulovaných profesí. U těchto profesí není však uznávání automatické, pokud se úroveň získané kvalifikace v zemích podstatně liší, může zaměstnavatel požadovat šestiměsíční praxi nebo složení zkoušky (více k vzájemnému uznávání kvalifikací v části 3.3.3).

Další z důležitých aspektů v oblasti volného pohybu osob je problematika ohledně daní. Prozatím nejsou v EU nastavena jednotná pravidla, která by stanovovala, jak u osob, které žijí mimo svou mateřskou zemi, danit příjmy, ať už jde o příjem z výdělečné činnosti, důchodu, příjem z nemovitostí, dědictví, dary či příjmy z jiných zdrojů. Tyto případy jsou prozatím upraveny pouze vnitrostátními předpisy nebo příslušnými bilaterálními dohodami, které však neupravují všechny případy a také se od sebe poměrně zásadně liší. Ale i za těchto okolností je možné nalézt určité základní principy, které se ve většině případů týkají osob, trávících určitý čas v zemích Unie mimo svou mateřskou zemi. Týká se to principů v oblasti zdanění zahraničních příjmů nebo v oblasti dvojího zdanění. Z obecného hlediska platí, že rezidenti pro daňové účely (což jsou obvykle osoby zdržující se v zemi více než 6 měsíců v roce) mají v dané zemi zdaněn svůj celosvětový příjem, který zahrnuje plat, mzdu, důchod, dávky, příjmy plynoucí z nemovitostí nebo jiných zdrojů a zisky z prodeje majetku, které osoba pobírá kdekoli na světě. Může však také dojít k určitým situacím, kdy je stát oprávněn vyžadovat po občanovi plnění daňových povinností dvěma různými zeměmi. Jedná se o případy, kdy:

- občan žije v jedné zemi Unie, ale pracuje v jiné (jde tedy o přeshraničního pracovníka neboli pendlera);
- občan vyjede na kratší dobu služebně do zahraničí;
- občan žije v zahraničí, hledá si tam práci a nechal si tam převést dávky v nezaměstnanosti ze země původu;
- občan se odstěhoval na důchod do jiné země, ale důchod pobírá stále z domovské země.

Touto problematikou se zabývá Smlouva o zamezení dvojího zdanění. Pouze díky ní je daň ze země, ve které občan pracuje, převedena na daňovou povinnost v zemi bydliště. Existuje i další možnost a to, že může dojít ke zdanění pouze příjmu v zemi, ve které osoba pracuje a z daňové povinnosti v zemi bydliště může být daňová povinnost vyňata.

Je také třeba brát v potaz, že daňové sazby nebývají v jednotlivých státech stejné. Jestliže je daňová sazba vyšší ve státě, kde občan pracuje, bude to konečná sazba. Občan ji zaplatí za těch okolností, že daň zaplacená v tomto státě se započte do daňových povinností

ve státě bydliště nebo stát bydliště tento příjem z daňové povinnosti vyjme (Evropská komise, b, 2014).

3.3.3 Opatření na podporu volného pohybu pracovníků

Podpůrná opatření by se dala rozdělit do tří skupin. Do první se řadí vzájemné uznávání kvalifikací, druhým podpůrným opatřením je bezesporu síť EURES a třetí se týká dalších činností zaměřených na zlepšení mobility pracovníků.

- a) **vzájemné uznávání kvalifikací** – hlavní zásadou je, aby měl každý občan Unie možnost svobodně provozovat své zaměstnání v kterémkoli členské zemi. V praxi provádění této zásady však často komplikují vnitrostátní požadavky pro přístup k určitým druhům zaměstnání v hostitelské zemi. Hlavním úkolem reformy systému uznávání kvalifikací je přispět k vytvoření flexibilnějších pracovních trhů a podpořit automatictější uznávání kvalifikací. Směrnice 2005/36/ES (v současném znění směrnice 2013/55/EU) o uznávání odborných kvalifikací sjednocuje a zároveň modernizuje patnáct stávajících směrnic, které pokrývají většinu pravidel pro uznávání a zároveň přinášejí inovativní prvky, jako je například evropský profesní průkaz a vzájemné hodnocení regulovaných povolání;
- b) **síť EURES (Evropské služby zaměstnanosti)** – EURES je možné definovat jako síť pro spolupráci mezi Komisí a veřejnými službami zaměstnanosti členských států Evropského hospodářského prostoru, dalšími partnerskými organizacemi a Švýcarskem. Od roku 2014 by měla tato síť zdokonalovat samoobslužné nástroje v rámci digitální platformy tak, aby se stala opravdovým celoevropským portálem pracovní mobility, a také aby u konkrétních nedostatků na trhu práce dokázala rozvíjet cílené programy mobility;
- c) **další činnosti zaměřené na zlepšení mobility pracovníků** – Evropská unie vyvinula poměrně velké úsilí, aby vytvořila prostředí, které by podporovalo mobilitu pracovníků. To zahrnuje:
 - evropský průkaz zdravotního pojištění a směrnici o přeshraniční zdravotní péči;
 - koordinaci systémů sociálního zabezpečení nařízením (ES) č. 883/2004 a prováděním nařízení (ES) č. 987/2009;
 - návrh směrnice o přenositelnosti nároků na penzijní připojištění, u kterých došlo k dosažení dohody mezi Parlamentem a Radou na konci roku 2013;

- pracovní stáže v zahraničí pro mladé pracovníky – neboli nový program Erasmus+ , který na období 2014 – 2020 umožňuje studentům na odborných školách zúčastnit se stáže v jiné členské zemi;
- návrh Komise pro usnadnění a podporu mobility v Unii v rámci strategie Evropa 2020, zejména v rámci stěžejní iniciativy „Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa“;
- dále stěžejní iniciativa „Mládež v pohybu“, jež je také součástí strategie Evropa 2020;
- sdělení Komise z roku 2010 pod názvem: „Potvrzení volného pohybu pracovníků: práva a hlavní vývojové změny“ a dále sdělení z roku 2013 pod názvem: „Volný pohyb občanů EU a jejich rodin: pět rozhodujících opatření“;
- návrh směrnice o opatřeních, jež mají usnadňovat výkon práv, která jsou pracovníkům udělována v souvislosti s volným pohybem pracovníků. Konkrétně pracovníkům, kteří musí čelit diskriminaci, přináší nové opravné prostředky, jež zahrnují smírčí služby a mediace. V březnu roku 2014 Parlament zdůraznil, že je nezbytné zavést evropskou síť vnitrostátních kontaktních míst, která by byla zaměřena na zlepšení spolupráce mezi členskými státy při prosazování práv pracovníků z jiných zemí Unie (Evropská komise, g, 2014).

3.3.4 Mobilita pracovníků

V květnu roku 2004 Velká Británie, Irsko a Švédsko otevřely své pracovní trhy novým členským státům Unie. Ve Velké Británii stále platí pravidlo, podle kterého je nutné, aby se každý zájemce nejdříve zaregistroval. Součástí této procedury je platba administrativního poplatku. První přechodné období, které trvalo pouze dva roky, bylo ukončeno 1. května roku 2006. Toho stejného dne upustily od dalšího uplatňování omezení další země - Portugalsko, Řecko, Finsko, Španělsko. Další dvě země (Francie a Belgie) částečně otevřely své trhy některým profesím. Představitelé Itálie ukončili omezení přístupu na italský trh práce k 27. červenci 2006.

V ostatních členských zemích Evropského hospodářského prostoru (EHP) a EU museli zájemci o práci, kteří pocházeli z některé z osmi členských států (Malty a Kypru se tato přechodná období netýkala) a států přistoupených v roce 2004, žádat o pracovní povolení.

Pravděpodobnost jeho vydání ve většině případů záleželo na typu profese, kterou chtěl žadatel vykonávat. Pokud se jednalo o obor, ve kterém daný stát zaznamenával nedostatek kvalifikovaných pracovníků, bylo vydání pracovního povolení pouze otázkou administrativních kroků.

Některé profese byly a stále jsou přijímány okamžitě i v zemích s uzavřeným trhem a jiné zase naopak obtížně hledají volné místo v zemi s otevřeným pracovním trhem. Mezi nejvíce žádané profesní obory se řadí stavebnictví, medicína, strojírenství, informační technologie a dále cestovní ruch – zájem je o číšníky, servírky, kuchaře a další. Francie otevřela v roce 2006 svůj pracovní trh občanům osmi nových členských států Unie, kteří se specializují v oboru strojírenství, stavebnictví, také byli poptáváni elektrikáři, řidiči pracovníci ve velkoobchodech, zdravotní sestry, technici, pekaři, a ostatní pracovníci lékařského sektoru. Značný zájem byl také o vědce z oborů chemie a fyziky. Druhou zemí, která částečně otevřela svůj pracovní trh, byla Belgie, která poptává většinou počítačové experty a pracovníky v oblasti telekomunikace, řidiče kamionů aj. (Euractiv, a, 2014).

3.3.5 Úloha Evropského parlamentu

Evropský parlament považuje otázky ohledně zaměstnanosti k základním prioritám Evropské unie a vždy zdůrazňoval, že by EU společně s členskými státy měla v této oblasti koordinovat a sjednotit své úsilí a podporovat volný pohyb pracovníků, jako jeden z cílů plně funkčního vnitřního trhu. Evropský parlament se podílí na vytváření a zefektivňování vnitřního trhu a vždy podporoval úsilí Komise v této oblasti.

Dne 25. října 2011 bylo schváleno Parlamentem usnesení o podpoře mobility pracovníků v rámci Unie, v němž potvrdil význam podpory mobility pracovníků a zabýval se tématy, jež se týkají odstranění bariér bránících mobilitě, řešení administrativních a právních hledisek a propojení mobility s dalšími politikami. Dne 15. prosince 2011 Parlament reagoval na neustále přetrvávající omezování státních příslušníků z Rumunska a z Bulharska na trhu práce přijetím usnesení o volném pohybu pracovníků v rámci Unie, čímž vyjádřil názor, že mobilita pracovníků v Unii by nikdy neměla představovat hrozbu pro trhy práce jednotlivých států.

Ve svém usnesení vydaném v lednu 2014 o sociální ochraně pro všechny v oblasti koordinace sociálního zabezpečení Parlament vyzval Komisi, aby provedla přezkoumání právní úpravy a monitorovala uplatňování a koordinaci systémů sociálního zabezpečení, s cílem zajistit migrujícím pracovníkům Unie nárok na dávky (Evropská komise, e, 2014).

3.4 Volný pohyb fyzických/právnických osob při realizaci svobody usazování

Základy svobody usazování jsou stanoveny v již několikrát zmíněné směrnici 2004/38/ES, dále ve *směrnici 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací* a ve *směrnici 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu*.

3.4.1 Usazování na vnitřním trhu

Svoboda usazování, také někdy označována jako volný pohyb podnikatelů, se řadí mezi základní prvky JVT. Svoboda usazování obsahuje přeshraniční pohyb podnikatelů nebo osob, které chtějí zahájit své podnikání v jiné členské zemi, a to bez ohledu na to, jestli se jedná o **fyzické osoby** (živnostníky nebo zástupce tzv. svobodných povolání; např. advokáty) nebo **právníkové osoby** založené s účelem podnikání, tedy obchodní společnosti. Na rozdíl tedy od volného pohybu pracovníků se jedná o pohyb osob, které realizují svoji činnost nezávisle – osob samostatně výdělečně činných. SFEU v čl. 49 připouští možnost zahájení podnikání v jiné členské zemi, možnost přesunout místo podnikání do jiné členské země, nebo možnost podnikat ve vícero zemích EU, prostřednictvím různých zastoupení. Na základě toho je pak možné rozlišovat dvě skupiny svobody usazování, a to:

- 1) **primární usazování** – jedná se o případy, kdy fyzická osoba zahájí svoji samostatnou výdělečnou činnost v zahraničí nebo případy, kdy se jednotlivec (FO nebo PO) účastní zakládání podniků v jiné členské zemi nebo nakonec o situaci, kdy dojde k přenesení sídla obchodní společnosti z jedné členské země do druhé (PO). Jednotlivcům se dostává možnosti porovnávat podnikatelské prostředí a realizovat svoji podnikatelskou činnost v zemi Unie, která pro jejich aktivity skýtá nejlepší podmínky;
- 2) **sekundární usazování** – jedná se o možnost jednotlivců zakládat různé zastoupení, pobočky či dceřinné společnosti v jiné členské zemi. Předpokládá se, že osoba zakládající pobočku již má status podnikatele ve své domovské zemi. O sekundární usazování jde tehdy, pokud si podnikatel z jedné členské země EU založí jistou trvalou, stabilní infrastrukturu v jiné členské zemi. Tato varianta je vhodná pro rozšiřování podnikatelských aktivit nebo pro přibližování se klientům v zahraničí, za zachování vazeb na domovskou zemi.

Usazování je možné blíže definovat jako **realizaci samostatné výdělečné činnosti na základě usídlení v jiné členské zemi na časově neohraničené období**. Svoboda usazování na vnitřním trhu EU je pak zabezpečena jako zákaz omezování jednotlivců (FO, PO)

v možnosti zahájit a provozovat jejich výdělečnou činnost v jiné členské zemi, než je jejich země původu. Smlouva předpokládá **tzv. národní režim**, podle kterého nesmí být podnikání zahraničních podnikatelů zatíženo více podmínkami než podnikání vlastních státních příslušníků.

U volného pohybu podnikatelů se také uplatňuje kategorie komplementárních oprávnění, jako jsou např. **práva rodinných příslušníků** podnikatele na volný pohyb, pobyt, sociální výhody aj.

Obsahem svobody usazování je zejména **právo na nerušený výkon samostatné výdělečné činnosti v jiné než domovské členské zemi**. Se smlouvou jsou neslučitelná veškerá opatření, jež výkon svobody usazování zakazují, tvoří bariéru pro tento výkon či jej činí méně atraktivním. Zákaz omezení volného pohybu podnikatelů se řadí k těm ustanovením smlouvy, jež **vykazují přímý účinek** (Stehlík, Hamul'ák, Petr, 2011).

3.4.2 Zakázaná omezení svobody usazování

Zakázaná omezení svobody usazování můžeme rozdělit do několika skupin, a to na:

Zákaz přímé diskriminace

Neslučitelná jsou především taková opatření, která rozlišují mezi **domácími a zahraničními subjekty**. Zákaz mezení svobody usazování je zakotveno v čl. 49 SFEU a je speciálním ustanovením upřesňujícím obecný zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti dle čl. 18 SFEU, jež tvoří jeden ze základních principů evropského práva.

Zákaz nepřímé diskriminace

K výkladu pojmu „omezení svobody usazování“ přistupuje soudní dvůr poměrně široce a za opatření, která odporují Smlouvě, považuje i taková pravidla nebo praxi, která i když přímo nediskriminují subjekty z jiných členských zemí, se svojí povahou mohou dotýkat více státních příslušníků jiných členských států a **znevýhodnit je v porovnání s tuzemci**.

Zakázaná nediskriminační (nerozdílně aplikovaná) opatření

Judikatura soudního dvora, stejně jako v případech ostatních svobod JVT, i v tomto případě působí jako významný liberalizační prvek.

Soudní dvůr ve svých rozhodnutích rozšířil dopady zákazu omezení svobody usazování také na opatření, jež nijak nerozlišují mezi domácími a zahraničními subjekty a přesto mohou **negativně ovlivnit výkon svobody usazování**. Můžeme zde zařadit například požadavky

dosaženého vzdělání nebo kvalifikace pro výkon určitých samostatných výdělečných činností (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

3.4.3 Volný pohyb společností – právnických osob

V rámci volného pohybu podnikatelů obecně platí **stejná pravidla jak pro fyzické, tak i pro právnické osoby**. Situace právnických osob je však ve skutečnosti odlišná a poměrně složitější. Právo společnosti (tzv. společenstevní právo) se řadí k oblastem, kde došlo pouze k částečné harmonizaci i v současnosti zde existují značné rozdíly mezi jednotlivými právními řády členských zemí EU. Členské země, resp. jejich právní systémy, znají rozličné formy obchodních společností a jiných typů právnických osob a odlišují se převážně ve vymezení podmínek jejich zakládání, řízení, likvidace aj. Odlišnosti jsou uvedeny v čl. 54 SFEU, který používá široký termín společnosti a pod tento pojem řadí všechny různé formy právnických osob. Nejedná se tedy pouze o klasické obchodní společnosti, ale spadají zde například i státní podniky, sdružení atd., které svoji činností sledují určitý profit.

V rámci realizace svobody usazování obchodními společnostmi se objevují převážně dva druhy problémů, konkrétně otázka přemísťování sídla společností, tedy opouštění domovského státu, a otázka sekundárního usazování, vytváření poboček a jejich právní režim v hostitelské zemi.

Přemísťování sídla

Pokud se vedení určité společnosti, která vznikla dle práva jednoho státu, rozhodne, že společnost opustí svou domovskou zemi a zahájí podnikání v rámci jiného hlavního místa činnosti v jiné členské zemi EU, půjde o období **primárního usazování**. Tím, že Smlouva připouští i tuto variantu usazování, stírá rozdíl mezi pohybem fyzických a právnických osob. Realizace svobody usazování, přemístění společnosti nesmí vést k porušení povinnosti, které má společnost vůči své domovské zemi ani k ohrožení dobytosti pohledávek, které mají vůči společnosti jiné subjekty.

Sekundární usazování společností

Členské státy mají právo realizovat své aktivity i v podobě tzv. sekundárního usazování. V realizaci této varianty volného pohybu podnikatelů jim **nesmí být bráněno, a to ani ze strany domovské země, ani ze strany země hostitelské**. Po členských státech je vyžadováno především to, aby uznaly pobočky, zastoupení nebo dceřiné společnosti obchodních společností z jiných zemí bez ohledu na to, jestli mateřská společnost ve svém domovském sídle vykonává určitou činnost a bez ohledu na to, jaký byl důvod jejího vytvoření.

Speciální formou realizace svobody usazování právnických osob jsou také **fúze společností** usazených v různých členských zemích EU (Klíma, 2007).

3.5 Volný pohyb fyzických/právnických osob při realizaci volného pohybu služeb

Volný pohyb služeb znamená, právo občana poskytovat dočasné služby v jiném členském státě, než kde má sídlo, a to za stejných podmínek jako občané tohoto členského státu a na základě licence získané v členském státu, v kterém má sídlo (Portál MPSV, 2006). Oblast volného pohybu služeb byla již probrána v kapitole 2.2.2, nicméně svoboda volného pohybu osob je často spojována s pohybem služeb, jelikož na rozdíl od svobody volného pohybu zboží a kapitálu se služby týkají ekonomických činitelů, a ne jejich produkce nebo finančních zdrojů (Klíma, 2007).

Podstatnou roli zde hraje *směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků*. Zaměstnavatel může vyslat své zaměstnance, ale musí se vždy řídit principy výše zmíněné směrnice, která se vztahuje na následující případy:

- zaměstnavatel vyšle pracovníky do jiné členské země na vlastní účet a pod svým vedením, a to na základě smlouvy uzavřené mezi vysílajícím podnikem a druhou stranou, pro kterou jsou dané služby určeny. Vyslání se může uskutečnit pouze za těch okolností, že po dobu vyslání stále existuje pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem a zaměstnancem (tato podmínka platí u všech dále zmíněných případů);
- zaměstnavatel vyšle pracovníky do organizace či podniku, který náleží ke skupině podniků na území jiné členské země;
- zaměstnavatel, který působí ve sféře zprostředkování práce, vyšle pracovníky do podniku, jež je využije. Přijímající podnik musí mít sídlo nebo vykonává svoji činnost na území některé členské země.

Při vysílání pracovníků musí být splněny základní principy – podniky, které vysílají své pracovníky na území jiné členské země, jsou nuceny respektovat legislativu země určení, která se vztahuje k:

- maximální délce pracovní doby a minimální době odpočinku;
- minimální délce dovolené za kalendářní rok;
- minimální mzdě včetně sazeb za přesčasy;
- podmínkám zapůjčování zaměstnanců, převážně v rámci podniků pro dočasnou práci;

- ochraně zdraví, bezpečnosti a hygieny při práci;
- ochranným opatřením při práci těhotných žen (případně žen krátce po porodu), dětí a mladistvých;
- rovnému zacházení s muži a ženami a ostatním ustanovení o nediskriminaci.

Rozšířenější podmínky se vztahují na občany pocházející z třetích zemí, u kterých je praxe komplikovanější. Netýká se to ale pouze zaměstnanců, v rámci volného pohybu služeb mohou dočasně poskytovat služby přes hranice členských států také osoby samostatně výdělečně činné. Týká se to například jednorázových výjezdů. Pro tyto osoby neplatí ustanovení výše zmíněné směrnice (Euroskop, h, 2008).

3.6 Obecné výjimky z volného pohybu osob

Díky unijnímu právu je možné, aby členské země zaváděly omezení volného pohybu, ale pouze v případech stanovených primárním právem. Tyto **obecné výjimky**, ať už se občané EU pohybují jako ekonomicky činné osoby nebo jako osoby bez ekonomického statusu jsou odůvodněna:

- veřejným pořádkem;
- veřejnou bezpečností;
- ochranou zdraví.

U ekonomicky činných osob se může uplatnit **zvláštní výjimka**, která navazuje na ekonomickou aktivitu v hostitelské zemi, a to je možnost omezení přístupu k činnostem ve veřejném sektoru členských zemí. Volného pohybu a realizace výdělečné činnosti v jiných zemích se mohou dotknout také další **nepřímo diskriminační či nediskriminační pravidla** členských zemí. Může se jednat o pravidla ohledně uznávání kvalifikace, jazykových požadavků nebo existence bydliště v hostitelské zemi pro přiznání nároků na různé sociální dávky. Tato omezující opatření jsou přípustná, pouze pokud budou členskou zemí řádně objektivně odůvodněna **veřejným zájmem**.

Obecné zásady z aplikace výjimek

Veškeré podrobnosti k výjimkám ze zákazu omezení volného pohybu osob nalezneme ve směrnici 2004/38/ES. Tato směrnice se řídí těmito obecnými zásadami:

- výjimky se nesmějí uplatňovat k hospodářským účelům;
- výjimky se musí uplatňovat proporcionálně (zásada přiměřenosti);

- aplikace výjimek musí být založena **výlučně na osobním chování** konkrétní osoby, přičemž:
 - dřívější odsouzení z trestného činu samo o sobě přijetí takových opatření neodůvodňuje;
 - osobní chování musí představovat dostatečně závazné, skutečné a aktuální ohrožení některého ze zájmů společnosti;
 - odůvodnění nesouvisející s dotyčnou osobou nejsou přípustná;
 - odůvodnění související s generální prevencí nejsou přípustná (Klíma, 2007).

Veřejný pořádek a veřejná bezpečnost

Členský stát má právo při zjišťování, zda dotyčná osoba nepředstavuje ohrožení veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti, požádat členskou zemi původu nebo v případě potřeby další členské země o poskytnutí informací o případných minulých policejních záznamech o konkrétní osobě za níže zmíněných podmínek:

- v omezeném čase po příjezdu do země (při vydávání osvědčení o registraci, nebo do 3 měsíců od příjezdu, či při vystavování pobytové karty);
- šetření se nesmí provádět systematicky;
- konzultovaná členská země má povinnost odpovědět do 3 měsíců.

Pokud dojde k vyhoštění je členská země, která vydala cestovní pas či průkaz totožnosti, povinna **umožnit** dotyčné osobě **návrat** bez jakýchkoliv formalit, a to i za předpokladu, že doklad pozbyl platnosti či státní příslušnost držitele je sporná.

Směrnice v čl. 28 vytyčila **ochranu před vyhoštěním**. A z toho důvodu musí hostitelská země před vyhoštěním z důvodu veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti vzít v úvahu:

- věk, zdravotní stav, rodinné a ekonomické poměry;
- délku pobytu dotyčné osoby na svém území;
- společenskou a kulturní integraci v hostitelské zemi;
- intenzitu vazeb na zemi původu.

Tato podmínka vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora. Směrnice dále poskytuje zvláštní zvýšenou ochranu občanům Unie **s trvalým pobytem** nebo jejich rodinným příslušníkům, vůči kterým je možné vydat rozhodnutí o vyhoštění výhradně ze **závažných důvodů**, které se týkají veřejného pořádku či veřejné bezpečnosti.

Vyšší stupeň ochrany náleží ještě jiným kategoriím osob, a to občanům Unie, kteří:

- během posledních 10 let měli pobyt v hostitelské zemi;
- nebo jsou nezletilými osobami (kromě případů stanovených v Úmluvě Organizace spojených národů (OSN) o právech dítěte).

K vyhoštění těchto osob může dojít pouze v případě **naléhavých důvodů** týkajících se veřejného pořádku či veřejné bezpečnosti.

Ochrana veřejného zdraví

Za určitých okolností je možné, aby došlo k vyhoštění z důvodu **ochrany veřejného zdraví** za předpokladu ohrožení určitým druhem nemocí, a to jsou:

- nemoci s epidemickým potenciálem (podle klasifikace Světové zdravotní organizace);
- další nakažlivé nemoci a nakažlivé parazitické nemoci, pokud se na ně vztahuje ochranná opatření používaná na státní příslušníky hostitelské země.

K vyhoštění z důvodu nemoci může dále dojít pouze za předpokladu, že se vyskytnou **do tří měsíců po příjezdu**. Během stejné lhůty má členská země právo z vážných důvodů vyžadovat, aby se osoby s právem pobytu podrobily bezplatné **lékařské prohlídce**, při které se zjistí, jestli netrpí žádnou z výše uvedených nemocí. Ale nemělo by se to stávat běžnou praxí.

3.6.1 Omezení svobody pohybu

Jak již bylo napsáno dříve, existují tři možnosti, kdy může být občanovi Unie odepřeno právo volného pohybu. Týká se to odmítnutí z důvodu možného ohrožení veřejného pořádku, omezení týkající se zaměstnávání ve státní sféře a také omezení u nových členských zemí.

Omezení práva na vstup a práva pobytu

Členská země může odmítnout občanovi Unie právo na vstup nebo pobyt na jejich území z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti či ochrany veřejného zdraví. Avšak opatření s dopadem na volný pohyb a pobyt, musí vycházet z osobního chování jednotlivce, které musí představovat dostatečně závažné ohrožení základních zájmů státu. Předtím než může členská země rozhodnout o vyhoštění, musí posoudit spoustu faktorů. Doživotní zákazy pobytu nesmí být, v žádném případě, vydávány. Proti takovým to případům poskytuje směrnice 2004/38/ES řadu procesních záruk.

Omezení týkající se zaměstnání ve veřejné správě

Volný pohyb pracovníků se nevztahuje na zaměstnání ve veřejném sektoru, a to v souladu s čl. 45 odst. 4 SFEU. Přístup k zaměstnání ve veřejné správě může být omezen na státní příslušníky hostitelské země. Soudní dvůr EU toto omezení vyložil velmi striktně. Vlastním státním příslušníkům mohou být vyhrazeny pouze ty pozice, jejichž výkon úzce souvisí s výkonem veřejné moci a odpovědností za zabezpečení veřejného zájmu dotyčné země (vnitřní a vnější bezpečnost státu). Tato kritéria se musí brát v potaz u každého případu jednotlivě vzhledem k povaze práce a povinnostem, které dané místo představuje.

Omezení svobody pohybu státních příslušníků nových členských států

V přechodném období po přistoupení nových členských zemí se mohou uplatňovat určité podmínky, které omezují volný pohyb pracovníků mezi těmito zeměmi, z těchto zemí i do nich. Tato omezení se neuplatňují pro zahraniční cesty či samostatně výdělečnou činnost a mohou být v každé členské zemi jiná. Tuto možnost nabízí příloha: „Akt o podmínkách přistoupení“, kde volný pohyb pracovníků může být omezen nejdéle na sedm let od vstupu nových členských zemí do Unie. Přechodné období bývá obvykle rozděleno na krátké časové úseky dle schématu 2+3+2 a vždy před uplynutím každého z nich mají členské země povinnost informovat Komisi, zda dále hodlají pokračovat v uplatňování omezení či nikoli.

Přechodná období, která se týkala přistoupení Bulharska a Rumunska v roce 2007 byla zrušena 1. ledna 2014. Nyní jsou stanovena přechodná období pouze pro chorvatské státní příslušníky, a ta, jak již bylo výše zmíněno, musí být zrušena nejpozději do července roku 2020. Přechodná omezení se nevztahují na oblasti podnikání a studia.

Postup při vyhoštění

Jestliže členská země přikročí k vyhoštění, pak platí podle čl. 30-31 směrnice následující pravidla:

- **oznamování** – přijatá rozhodnutí musí být oznámena písemně a takovým způsobem, aby bylo možné porozumět jejich obsahu i jejich důsledkům;
- **odůvodnění** – dotyčné osoby musí být přesně a zcela informovány o důvodech veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti či veřejného zdraví (kromě případů, kdy je to v rozporu se zájmy bezpečnosti státu);
- **informace o opravných prostředcích** – v oznámení musí být uveden:
 - soud nebo správní orgán, u kterého má oprávněná možnost podat oprávněný prostředek;

- lhůta k jeho podání nebo popřípadě lhůta, kterou má dotyčná osoba na opuštění územní členské země;
- kromě naléhavých případů nesmí být lhůta na opuštění území kratší než jeden měsíc ode dne oznámení;
- **procesní záruky** – platí, že:
 - je zaručeno právo na přístup k soudním či správním opravným řízením za účelem přezkumu rozhodnutí;
 - u žádosti o předběžné opatření, které pozastavuje výkon rozhodnutí, nesmí ke skutečnému vyhoštění dojít před vydáním rozhodnutí o tomto předběžném opatření (kromě existence předchozího soudního rozhodnutí, pokud existuje možnost předchozího soudního přezkumu, nebo v případě naléhavých důvodů veřejné bezpečnosti);
 - u opravného řízení musí být možnost posouzení zákonnosti rozhodnutí, skutečností a okolností, na kterých je založeno;
 - v případě přezkumného řízení se může uplatnit zákaz pohybu na území hostitelské země, ale nesmí se zasahovat do práva osobně vystoupit na svou obhajobu, vyjma případů, kdy by její přítomnost mohla způsobit závažné narušení veřejné bezpečnosti či veřejného pořádku nebo kdy se opravný prostředek či soudní přezkum týkají odepření vstupu na dané území;
- **doba rozhodnutí o zákazu pobytu** – pokud došlo k podstatné změně okolností, kterými bylo rozhodnutí o zákazu pobytu zdůvodněno, osoby se zákazem pobytu mohou požádat o zrušení toho zákazu:
 - po uplynutí přiměřené doby;
 - nejdéle po uplynutí 3 let od doby, kdy bylo vykonáno pravomocné rozhodnutí o zákazu pobytu;
 - členská země rozhodne o této žádosti do 6 měsíců; než bude žádost posouzena, nemají osoby právo vstoupit na území dotyčné země;
- **vyhoštění jako sankce či právní důsledek** – platí, že:
 - hostitelská země nesmí vydávat rozhodnutí o vyhoštění obecně jako formu sankce nebo jako právní důsledek trestu odnětí svobody, za všech okolností musí být vždy splněny jednotlivé podmínky pro vyhoštění.

Při výkonu rozhodnutí o vyhoštění po dobu více jak 2 let hostitelská země prověří, jestli dotyčná osoba stále a skutečně představuje ohrožení veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti,

a posoudí, jestli od vydání rozhodnutí o vyhoštění nedošlo k podstatné změně okolností (Stehlík, Hamulák, Petr, 2011).

3.7 Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Soudní dvůr EU (SD EU) je soudní orgán EU a ve vzájemné spolupráci se soudy a tribunály členských zemí dbá na jednotné provádění a výklad práva EU. SD EU představuje mnohojazyčnou instituci, protože každý z úředních jazyků EU může být jednacím jazykem případu. Povinnosti SD EU je rozšiřovat svoji judikaturu ve všech členských zemích (Europa, a, 2015). SD EU se ve své judikatuře často zabývá i problematikou volného pohybu osob, a to například v níže uvedených případech. Následující kauzy jsou typickým příkladem sporů v oblasti volného pohybu osob.

Judikát 53/81 Levin

Britské občance pobývající v Nizozemí, vdané za občana nečlenského státu Unie, byla zamítnuta žádost o trvalý pobyt. Občanka argumentovala, že má dostatečný příjem, aby užívala sebe i svého manžela, jelikož pracuje na zkrácený úvazek jako pokojská. Podle holandských úřadů její práce neposkytovala garanci, že dokáže uživit sebe i svého manžela, jelikož její příjem nedosahoval hranice minimální mzdy platné v Holandsku.

Rozhodnutí – SD EU rozhodl tak, že výše pobírané mzdy, není pro rozhodování o tom, jestli má osoba práva pracovníka rozhodující (Eur-lex, a, 2015).

Judikát 41/74 Van Duyn

Státní příslušnice Nizozemska, paní Van Duyn, podnikala cestu do Velké Británie z důvodu pracovní příležitosti, pracovala jako sekretářka scientologické církve. Jenže Ministerstvo vnitra Velké Británie jí odepřelo možnost vstoupit do země z důvodu ochrany veřejného pořádku, a to proto, že britská vláda činnost scientologické církve považuje za odporující veřejnému pořádku a za tudíž za společensky škodlivou. Paní Van Duyn nařízení Ministerstva vnitra Velké Británie žalovala u Soudu Velké Británie. Soud se obrátil na Soudní dvůr EU se žádostí o rozhodnutí předběžných otázek týkajících se výkladu Smlouvy ES a aktu orgánu ES.

Rozhodnutí – je nutné brát v potaz skutečnost, že žádný členský stát nesmí svému občanu bránit vstoupit na své území, nicméně Soudní dvůr EU dovodil, aby v tomto případě podle unijního práva bylo **možné odlišné zacházení se státními příslušníky jiné členské země, jež tedy nemají bezpodmínečný nárok na vstup do kterékoli členské země**. SD EU také konstatoval, že ohrožení veřejného pořádku musí být opravdové a dostatečně závažné (Euroskop, d, 2015).

Judikát 196/87 Steymann

Německý státní příslušník, pan Steymann, přesídlil v roce 1983 do Nizozemí a nechal se tam na krátkou dobu zaměstnat. Zaměstnání však brzy opustil a připojil se k náboženské komunitě. Tato komunita zabezpečovala všechny materiální potřeby svých členů (tedy i pana Steymanna), který na oplátku komunitě poskytoval údržbářské a instalátérské služby a také se účastnil obchodních aktivit komunity. Jenže místní úřady mu nechtěly vydat povolení k trvalému pobytu. Pan Steymann se odvolal k nizozemské Státní radě. Svým odvoláním napadl rozhodnutí státního tajemníka Ministerstva spravedlnosti, a to že nebyl činný jako pracovník, a proto se na jeho případ nevztahují nizozemské předpisy, které se týkají státních příslušníků Společenství ve zvýhodněném režimu. Jenže pan Steymann tvrdil, že na povolení k pobytu má nárok, jelikož byl příjemcem i poskytovatelem služeb v náboženské komunitě. Rozhodnutí – SD rozhodl, že pracovní poměr je závislou ekonomickou činností a úplatou nemusí být jen peněžní prostředky, ale i jiné protiplnění. Nicméně, dotčená činnost musí být opravdová a efektivní, nesmí být tedy marginální nebo doplňkové povahy (ISAP, 2015).

Ve skutečnosti nevyužívá práva na volný pohyb tolik občanů, kolik by mohlo. Nejčastěji uváděnými důvody velmi nízké mobility pracovní síly v Unii jsou rodinné důvody, jazykové bariéry nebo nedostatek informací o pracovních příležitostech. EU může mobilitu podporovat například větší dostupností informací nebo zavedením stejných daňových pravidel. Asi nejvíce významnou podporou mobility osob je podpora studia v zahraničí, kdy studenti mají možnost blíže poznat fungování nejen školství, ale i pracovního trhu v jiné zemi. V průběhu studia jsou finančně podporováni granty a stipendii, což jim umožňuje mít dostatek času na studium, ale zároveň poznávat kulturu jiné země a tím se zvyšuje pravděpodobnost jejich budoucí pracovní mobility.

4. Analýza volného pohybu osob v České republice a jeho dopady

Obsahem této kapitoly je, pomocí statistických dat, zhodnotit vývoj České republiky od vstupu na vnitřní trh a to jak z pohledů dopadů na celkovou ekonomiku, tak zejména se zaměřením na oblast volného pohybu osob. Pro zajímavost jsou zde uvedeny i informace týkající se občanů třetích zemí. Jelikož je toto téma příliš rozsáhlé a dá se uchopit z různých stran, nebylo možné zde zahrnout veškeré informace, jež se k danému tématu vážou. Zaměřila jsem se z větší části na volný pohyb občanů, volný pohyb pracovníků.

Vstup České republiky do Evropské unie v květnu 2004 byl součástí dlouhodobého procesu, jež není možné chápat v perspektivě pouze tohoto data, ale jako dlouhodobou legislativní harmonizaci, která byla nutná i z důvodu předvstupní pomoci a zvýšeného přílivu investic, který byl viditelný již v období příslibu⁸ členství v jednotném trhu. Stejně tak není možné výhody a nevýhody v Unii brát jako součet jednotlivých účetních položek, protože i ty kvantifikovatelné dopady členství se vzájemně překrývají a často převládají tzv. „měkké“ a těžko vyčíslitelné dopady (např. zvýšení investičního a spotřebního potenciálu, standardizace státních a tržních institucí, zvýšení právní jistoty a transparentnosti atd.). Plnohodnotný návrat ČR do Evropy se vstupem do EU neuskutečňoval jen v kontextu kulturním a politickém, ale měl být jedním z milníků na cestě k vyšší životní úrovni a k vyššímu hospodářskému rozvoji směrem k vyspělým zemím západní Evropy (Vláda ČR, 2014). Cesta ČR do EU začala oficiálně již v říjnu 1993 podpisem tzv. *Evropské (asociační) dohody*, jejíž hlavním cílem bylo, do 10 let od nabytí platnosti⁹, zavést zónu volného obchodu mezi ČR a Společenstvím a uskutečnit politický dialog mezi oběma stranami (Unčovská, 2008).

4.1 Ekonomický a politický vývoj České republiky před vstupem do EU

Ekonomický vývoj a transformace české ekonomiky byly poznamenány domácím politickým vývojem i vývojem ve světě. V listopadu 1989 po pádu komunistického režimu vznikla Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR). Během následujících tří let došlo ke značným reformám a k obnovení demokracie. ČSFR obnovila členství v Brettonwoodských institucích¹⁰. V roce 1991 začala ekonomická transformace, kdy probíhaly další ekonomické reformy, vlivem poničené struktury ekonomiky, změnou vnějších podmínek

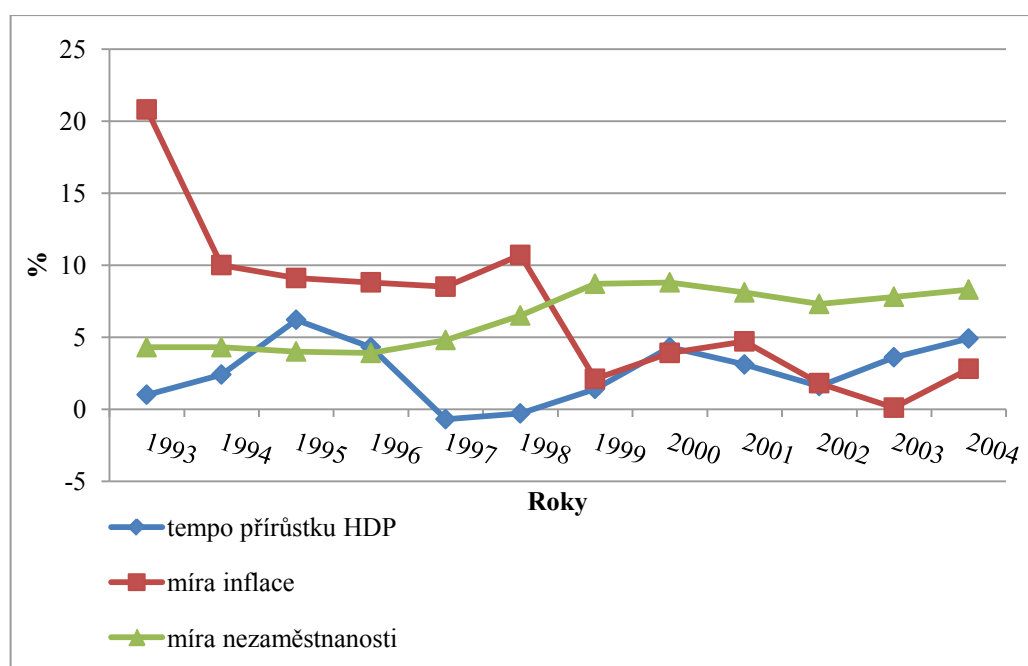
⁸ ČR podala přihlášku do EU v lednu 1996.

⁹ Tj. od února 1995.

¹⁰ Mezinárodní měnový fond a Světová banka.

zahraničního obchodu¹¹ a restriktivní makroekonomickou politikou došlo k recesi. V rámci transformující se československé ekonomiky probíhala privatizace¹² (Žaloudek, 1996) a po vzájemné dohodě došlo k rozdělení Československa na dvě samostatné republiky. ČR vznikla 1. ledna 1993. Rok 1995 je možné charakterizovat transformačními úspěchy, které ČR řadí na přední příčky mezi tranzitivními ekonomikami. ČR se stává členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) a politická situace byla v tomto období prakticky stabilní. V roce 1996 požádala ČR o členství v EU. V roce 1998 přechází Česká národní banka (ČNB) k cílování inflace. Z počátku byl ekonomický vývoj ČR velmi slibný. Ekonomika vykazovala každoroční nárůst hrubého domácího produktu (HDP), a i vysoké tempo přírůstku, které v roce 1995 dosahovalo až 6,2 %. Tuto situaci zobrazuje graf č. 4.1. Tempo přírůstku HDP je vyjádřeno jako procentuální rozdíl hodnot mezi jednotlivými roky sledovaného období.

Graf č. 4.1: Vývoj přírůstku HDP, míry inflace a míry nezaměstnanosti (1993 – 2004)

Zdroj: Český statistický úřad, c, vlastní zpracování

Z grafu lze vyčíst první recesi, která nastala v období mezi roky 1995 a 1997, kdy bylo zaznamenáno snížení tempa přírůstku HDP. Míra inflace, která dosahovala značně vysokých hodnot (v roce 1993 až 20,8 %), se během jednoho roku snížila o 10,8 p. b. a v následujících třech letech se pomalu snižovala, v roce 2001 dosahovala 4,7 % a v roce 2003 se propadla

¹¹Přeorientování zahraničního obchodu ze zemí Rady vzájemné hospodářské pomoci do západních ekonomicky vyspělých zemí.

¹²Převedení majetku ze státního do soukromého sektoru.

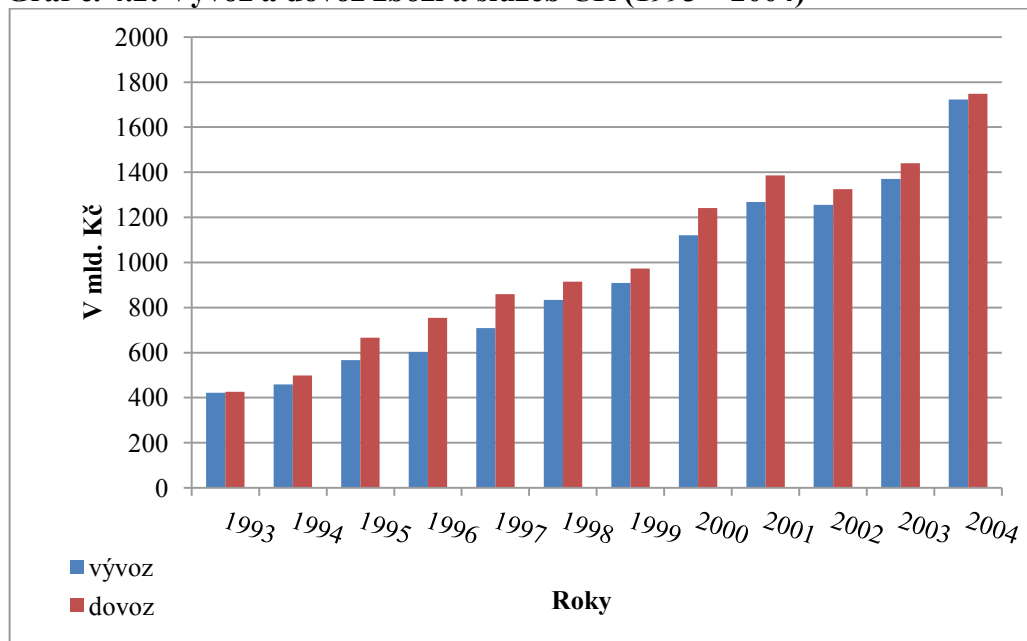
téměř až na nulovou hodnotu. Míra nezaměstnanosti na rozdíl ostatních dvou ukazatelů vykazuje rostoucí trend, je viditelný i stabilní průběh, který se ustálil na hladině okolo 9 %.

Po vstupu do EU se hlavním cílem stalo zajištění stabilního makroekonomického prostředí, jež by zajistilo udržitelný ekonomický růst, ale politický vývoj v zemi příliš stabilní nebyl. Nicméně od té doby, co se ČR stala členem EU, se zrychlil ekonomický růst. Od roku 2007 je Česká republika součástí Schengenského prostoru, a tím došlo ke zrušení kontroly na společných hranicích zemí, které dohodu podepsaly a tak umožnily volný pohyb zboží a osob (Euroskop, i, 2015).

Předvstupní vyjednávání byla ukončena na konci roku 2002 na zasedání Evropské rady a se souhlasem Komise, kde bylo rozhodnuto o přijetí ČR a dalších kandidátských zemí do EU. ČR se dále připravovala na přistoupení k EU prováděním dalších reforem a opatření ke zlepšení své ekonomické situace (Potůček, 2007). V roce 2003 byla podepsána *Smlouva o přistoupení* a v následujícím roce 2004, po úspěšném referendu o vstupu do Evropské unie, se připojuje Česká republika k EU jako právoplatný člen.

Z pohledu zahraničního obchodu lze ČR v tomto období zhodnotit jako ztrátovou. V roce 1996 dosáhl náš obchod s EU největšího deficitu, a to 153 miliard Kč (EurActiv, c, 2015). V následujícím grafu si je možné povšimnout, že vývoz i dovoz se stále zvyšují.

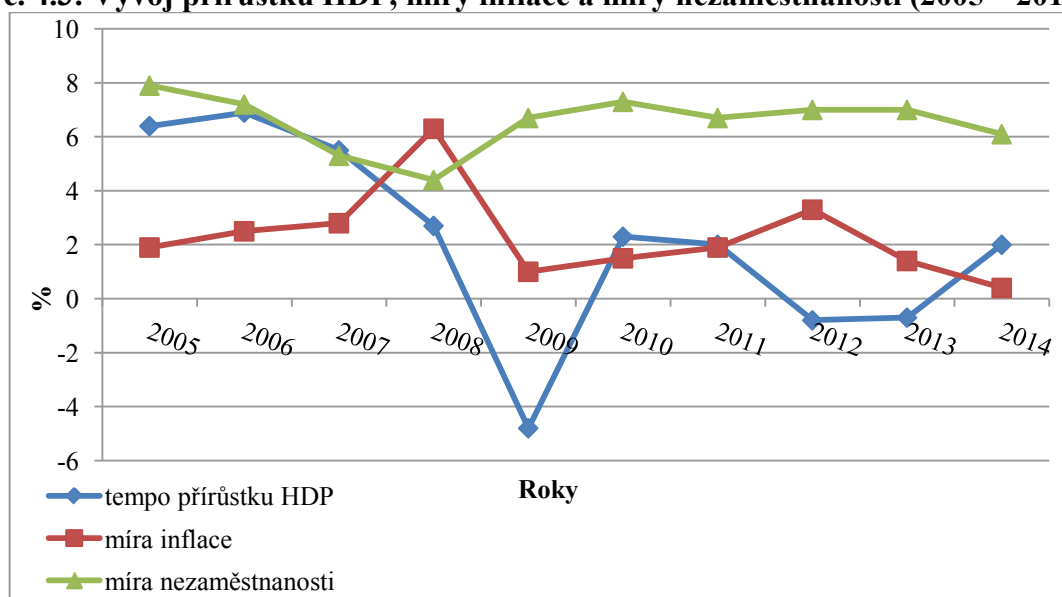
Graf č. 4.2: Vývoz a dovoz zboží a služeb ČR (1993 – 2004)

Zdroj: Český statistický úřad, e, 2015, vlastní zpracování

Jak se vyvíjela situace české ekonomiky po vstupu do Unie, je možné vidět v následujícím grafu.

Graf č. 4.3: Vývoj přírůstku HDP, míry inflace a míry nezaměstnanosti (2005 – 2014)

Zdroj: Český statistický úřad, c, 2015, vlastní zpracování

Na začátku roku 2005 tempo růstu HDP mírně stoupalo, ale v následujících letech prudce klesalo, a to až do záporných hodnot (– 4,8 % v roce 2009). Následující roky vykazují růstovou tendenci. Zhoršení výkonu ČR bylo patrné od roku 2008, kdy se začala projevovat světová hospodářská krize, následující rok na českou ekonomiku plně dolehla a viditelné to bylo i na prohloubení deficitu veřejných financí a zpomalení tempa růstu HDP. V české ekonomice byl zaznamenán velký pokles zahraniční aktivity¹³. V letech 2010 až 2011 míra růstu HDP oscilovala kolem 2%, bylo to způsobeno převážně oživením německé ekonomiky, jež má dle teorému lokomotivy dlouhodobý vliv na vývoj hospodářství ČR (Hospodářská komora ČR, 2011). Díky růstu poptávky ze zahraničí došlo v ČR k oživení průmyslové výroby¹⁴. V roce 2013 bylo snížení HDP způsobeno poklesem PZI v ČR. V roce 2008 inflace dosahovala až 6 % a následujícího roku klesla na 1 %, ale již roku 2012 dosahovala hodnot ve výši 3,5 %. Následně klesala a to až na hodnotu 0,4 % roku 2014. Od roku 2005 klesá míra nezaměstnanosti a svého minima dosáhla v roce 2008 s hodnotou 5,44 %. V ekonomice ČR se snížení zakázek nejvíce projevilo v průmyslovém odvětví, v kterém po roce 2009 došlo k masivnímu propouštění zaměstnanců. Nezaměstnanost v roce 2014 dosahovala 6,1 %.

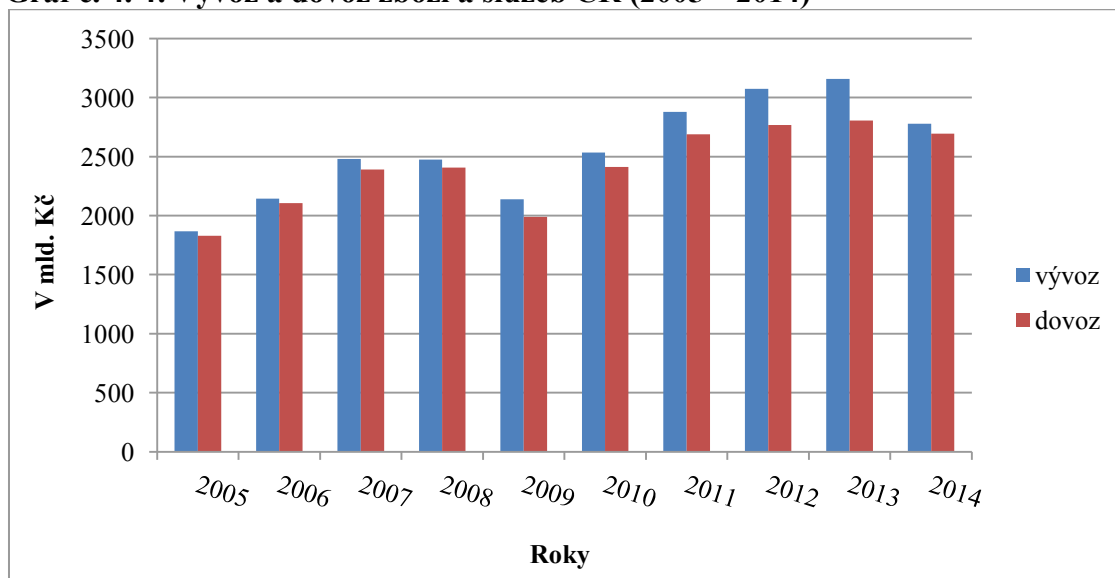
Co se týče zahraničního obchodu, od té doby, co se ČR připojila k EU, je možné vidět určitou změnu. V roce 2005 vývoz zboží a služeb ze země poprvé převýšil dovoz a kladnou

¹³ Zejména zakázek z Německa, které se v roce 2009 také ocitlo v recesi.

¹⁴ Převážně výroby automobilů a elektrických strojů.

obchodní bilanci si ČR udržela až do současnosti. Dovoz i vývoz mají stále vzrůstající tendenci. Příčinou může být stále se rozšiřující trh a tím i vzrůstající počet spotřebitelů.

Graf č. 4. 4: Vývoz a dovoz zboží a služeb ČR (2005 – 2014)

Zdroj: Český statistický úřad, c, 2015, vlastní zpracování

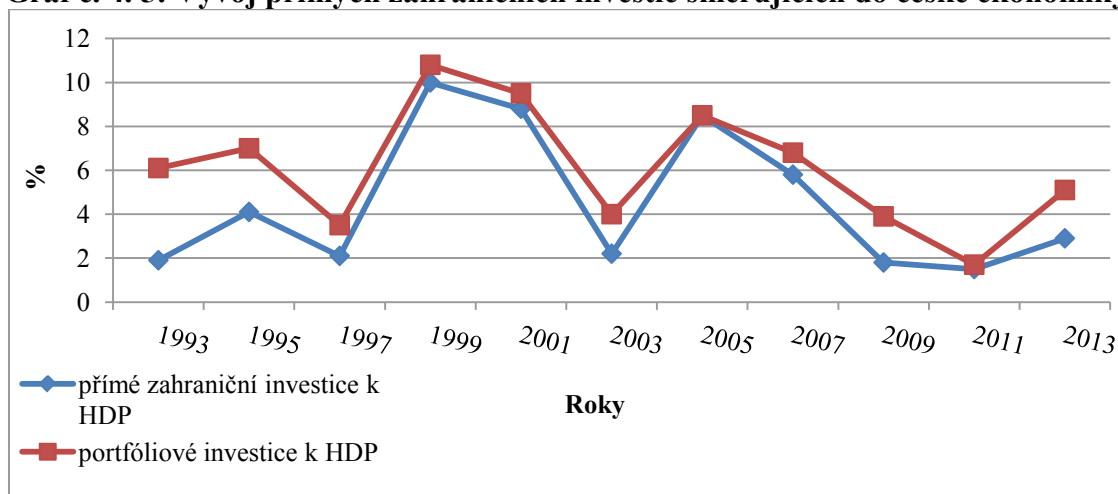
V roce 2014 byl růst exportu způsoben rostoucí poptávkou v automobilovém průmyslu (Finanční noviny, b, 2014). V březnu tohoto roku bylo vyprodukováno cca o třetinu automobilů více, než v předcházejícím měsíci (Finanční noviny, a, 2015). Vlivem oslabení měny v roce 2014 se očekávalo, že se import sníží, ale naopak díky poklesu ceny ropy na světových trzích měl vzrůstající tendenci.

4.2 Význam vnitřního trhu pro ČR

ČR se plně zapojila do schengenské spolupráce 21. prosince 2007. Vstup ČR do schengenského prostoru znamenal splnění jedné z priorit vlády ČR (Euroskop, h, 2015). Zásadním přínosem vnitřního trhu pro exportně orientovanou ekonomiku ČR je příležitost bezbariérového přístupu přibližně k půl miliardě potenciálních zákazníků, důležité jsou také prospěšné efekty spojené se zvýšením konkurence na domácím trhu. Rozsáhlejší konkurenční prostředí je možné z pohledu českých firem krátkodobě vnímat jako negativum, jež způsobí omezení jejich současné rentability. Z dlouhodobého hlediska lze vidět jednoznačně pozitivní účinky. Zesílený konkurenční tlak vede k efektivnější alokaci kapitálu, ke zkvalitnění výrobních procesů a k zvyšování tlaku na zavádění inovací. Pro české podnikatele je účast na vnitřním trhu předpokladem pro jednodušší zapojení do celoevropských odběratelsko-dodavatelských řetězců, což jim umožňuje sdílet se zahraničními partnery jejich zkušenosti ve sféře řízení společností, řízení kvality, firemní kultury, výsledků výzkumu a vývoje aj. Za předpokladu, že ČR by nebyla součástí vnitřního trhu EU, vedlo by to k nevyužití výše

zmíněných kladů a k dlouhodobému zaostávání a snižování naší konkurenceschopnosti. Také tuzemští spotřebitelé mohou těžit z větší konkurence v oblasti poskytování zboží a služeb na tuzemském trhu zahraničními subjekty, nebo přímo své nákupní aktivity uskutečňovat v zahraničí. Vnitřní trh také poskytuje silnější ochranu jednotlivcům v rámci jejich přeshraničních aktivit (Český statistický úřad, c, 2014). Pro zahraniční firmy se ČR stala přitažlivou destinací pro umístění jejich rozvojových investičních úmyslů. Z níže uvedeného grafu je možné vyčíst, že se zhruba od přelomu nového tisíciletí zvýšil objem přímých zahraničních investic (PZI) plynoucích do ekonomiky ČR. To znamená, že vyšší aktivita zahraničních investorů nastala ještě pár let před vstupem naší země do EU a na její vnitřní trh, který byl bezpochyby klíčovým motivem tohoto investičního rozhodnutí. Danou situaci je možné vidět v grafu č. 4.5.

Graf č. 4. 5: Vývoj přímých zahraničních investic směřujících do české ekonomiky

Zdroj: ČNB, a, 2015, vlastní zpracování

Z grafu je možné vyčíst, že od roku 2008 se v souvislosti s dluhovou krizí objem PZI snížil. Rok 2010 je charakteristický globálním růstem PZI. V následujícím roce byl viditelný propad PZI. V tomto roce (2011) investice z ČR, směřující do odvětví energetiky, klesly meziročně o téměř 1 p. b. a odliv investic do sféry profesní, technické a vědecké činnosti poklesl cca o 5 p. b (ČNB, b, 2013). V roce 2012 příliv PZI do české ekonomiky činil 5,4 %, tento pozitivní vývoj byl způsoben převážně přílivem PZI v automobilovém průmyslu. Za předpokladu, že by se ČR neúčastnila vnitřního trhu, byly by PZI v období krize ještě nižší. Studie vlivu vstupu na PZI jsou přesto zkresleny mnoha faktory¹⁵. Klady, které plynou ze zvýšeného přílivu PZI po vstupu (potažmo v očekávání tohoto vstupu) na vnitřní trh nespočívají jen ve finančních aktivitách, jež vedly k ekonomickému růstu i zaměstnanosti

¹⁵ Do statistik PZI jsou započítány zahraniční privatizace velkých společností, které zvyšují výši PZI v minulosti avšak způsobem, který nic nevypovídá o situaci bez vlivu do EU. PZI jsou také spojeny s dohodami, které se zavazují k budoucímu vstupu.

v ČR, ale také například zlepšování firemní kultury, tlak na zdokonalování podnikatelského prostředí nebo šíření dobrého jména naší republiky v zahraničí. Z grafu tedy jasně vyplývá, že vstup na vnitřní trh přilákal finanční investory. Přijetí evropských pravidel znamenalo pro investory zvýšení bezpečnosti a důvěryhodnosti finančních aktiv, což se pozitivně projevilo i na vývoji na domácích finančních trzích. Větší zahraniční poptávka se projevila i vzestupem cen akcií a dluhopisů. ČR je možné stále považovat za investičně podkapitalizovanou zemi, což se projevuje zejména tím, že o každého většího investora vede tvrdý konkurenční boj s ostatními státy regionu střední a východní Evropy. Pro zemi příjemce může být nevýhodou finančních investic jejich vysoká likvidita, a z toho plynoucí potenciální nestálost. Stavět financování zahraničních operací státu na finančním kapitálu, (zejména krátkodobé povahy), je velmi riziková strategie, s čímž se v období finanční krize často potýkaly rozvíjející se ekonomiky. Likvidita PZI je neodmyslitelně nižší a založit výrobní podnik a přemístit jej do jiného státu je časově i finančně složitější operace, než prodej dluhopisu (Vláda ČR, 2014). Do budoucna je důležité zaměřit ekonomiku ČR ve větší míře na výrobu s vyšší přidanou hodnotou, informační společnost, znalostní ekonomiku, rozsáhlejší využití poznatků R&D¹⁶, inovace a další (Fojtíková a kol., 2014).

Investiční atraktivita ČR má sice klesající tendenci, nicméně nejedná se o tak zásadní pokles jako u některých jiných států střední a východní Evropy. V roce 2013 bylo v ČR sjednáno českou agenturou CzechInvest¹⁷ 60 PZI, což představuje zhruba 6% pokles od roku 2012. Ale i přesto bylo u nás vloni díky zahraničním investicím vytvořeno 5609 pracovních míst. V první tabulce, která zobrazuje stav PZI podle jednotlivých odvětví, můžeme vidět, že tahounem investic byl automobilový průmysl a na druhém místě se umístil průmysl strojírenský. Z pohledu nově vytvořených pracovních míst je na druhém místě, hned po automobilovém průmyslu, průmysl gumárenský a plastikářský.

¹⁶ Nejnovější poznatky z mezinárodního farmaceutického výzkumu a vývoje počínaje laboratorním výzkumem až po uvedení na mezinárodní trh (AIP, 2014).

¹⁷ Agentura pro podporu podnikání a investic podřízená MPO ČR, která posiluje konkurenceschopnost české ekonomiky, podporuje malé a střední podnikatele, podnikatelskou infrastrukturu, inovace a získávání zahraničních investice z oblasti výroby, strategických služeb a technologických center (CzechInvest, 2015).

Tabulka č. 4.1: Tuzemské PZI zprostředkované agenturou CzechInvest v roce 2013 podle sektorů

Sektor	Počet	Investice (mil. CZK)	Pracovní místa
Výroba dopravních prostředků	34	12 503,04	3 825
Strojírenský	18	8 289,34	1 330
Gumárenský a plastikářský	9	7 280,28	1 516
Ostatní	8	5 046,94	807
Potravinářský	8	4 014,69	267
Dřevozpracující a papírenský	3	3 705,54	187
Biotechnologický a medicínská technika	5	1 893,56	905
Chemický a farmaceutický	6	1 801,43	264
Kovodělný a kovozpracující	5	1 798,74	193
Elektronický a elektrotechnický	7	1 493,81	668
IT a vývoj software	1	70,30	40
Centrum strategických služeb	3	31,03	510
Letectví	1	20,69	7

Zdroj: CzechInvest, b, 2015, vlastní zpracování

Následující tabulka nám ukazuje, do jakých oblastí ČR jsou PZI díky agentuře CzechInvest nejčastěji umístěny. Nejatraktivnějším regionem je Jihomoravský kraj, následovaný krajem Středočeským, který těžil z výborné dopravní polohy v zázemí Prahy, a Moravskoslezským. I když do Moravskoslezského kraje míří nejvíce investic, počet nově vytvořených míst není tak rapidní jako v ostatních regionech, a to i v porovnání s regiony s nižšími investicemi. Regionální rozložení PZI do jisté míry odpovídá kvalitě dopravní obslužnosti a kvalifikovanosti pracovní síly (Gřonka, 2011).

Tabulka č. 4. 2: Tuzemské PZI zprostředkované agenturou CzechInvest v roce 2013 podle regionu

Region	Počet projektů	Výše investice (mil. CZK)	Pracovní místa
Jihomoravský kraj	15	7 163,12	1960
Středočeský kraj	14	4 979,67	1668
Moravskoslezský kraj	14	9 736,40	922
Plzeňský kraj	10	3 712,79	1 326
Ústecký kraj	9	3 091,86	1 203
Jihomoravský kraj	9	4 016,04	820
Pardubický kraj	8	5 105,30	584
Liberecký kraj	7	2 538,30	650
Jihočeský kraj	7	4 234,16	269
Olomoucký kraj	6	2 406	396
Královehradecký kraj	5	599,88	415
Hlavní město Praha	2	30,00	260
Kraj Vysočina	2	335,90	46

Zdroj: CzechInvest, b, 2015, vlastní zpracování

Z tabulky č. 4. 3 jednoznačně vyplývá, že nejvíce u nás investují německé společnosti, které se zaslouhují o největší počet nově vytvořených pracovních míst. Významný pozitivní vliv na českou ekonomiku mají bezesporu také investice pocházející ze Spojených států amerických. Největší podíl zahraničního kapitálu se soustřeďuje v odvětví finanční služeb a to z 27,9 %, dále vysoký podíl zaujímá výroba motorových vozidel (10,1 %) a 6,8 % připadá činnostem v oblasti nemovitostí. Z celkového objemu investovaného kapitálu, se 56,2 % soustřeďuje v sektoru služeb a 32,2 % dosahuje zpracovatelský průmysl (ČNB, 2013).

Tabulka č. 4. 3: Tuzemské PZI zprostředkované agenturou CzechInvest v roce 2013, podle země původu

Země původu	Počet firem	Výše investic (mil. CZK)	Pracovní místa
Německo	23	8 637,80	2 749
Česká republika	20	7 327,78	861
USA	10	6 177,79	1 525
Japonsko	7	2 747,68	589
Švýcarsko	7	2 330,73	1 098
Rakousko	6	6 159,10	650
Dánsko	5	5 056,10	729
Nizozemí	5	1 415,38	577
Velká Británie a S. Irsko	5	1 767,89	307
Španělsko	3	620,26	36
Indie	2	1 460,39	110
Italie	2	416,42	381
Korea	2	1 302,13	271
SAE	2	388,80	114
Švédsko	2	708,00	145
Čína	1	407,31	108
Francie	1	208,34	77
Lucembursko	1	218,77	20
Singapur	1	273,97	15
Slovinsko	1	197,50	12
Tchajwan	1	12,00	125
Ukrajina	1	115,25	20

Zdroj: CzechInvest, b, 2015, vlastní zpracování

Jak to vypadá naopak s PZI, které ČR investovala v zahraničí, je jasně prokazatelné v tabulce č. 4.4. Nejvíce investic z naší země míří do Nizozemí (převládala oblast finančních a pojišťovacích služeb), a to podstatně s výrazným rozdílem na rozdíl například oproti Slovensku, které se nachází na druhém místě. Dalšími atraktivními státy pro české investice jsou bezesporu Kypr¹⁸ nebo Rumunsko¹⁹.

¹⁸ Kypr má výhodný daňový systém (daň z příjmů právnických osob je nejnižší ze zemí EU – 10 %), podpůrné programy (pro rozvoj high-tech odvětví, rozvoj a rekonstrukci průmyslu, zvýšení produktivity a pracovních dovedností) a má schopnost přilákat kapitálově náročné investice. Kypr si za své sídlo vybrala řada původně českých firem, např. Seznam.cz, J&T, RPG nebo KKCG Industries (BusinessInfo, 2015).

¹⁹ Rumunský trh je pro ČR velmi atraktivní, z důvodu nedostačující infrastruktury se investice nejčastěji koncentrují právě v odvětví obnovy infrastruktury, dále v sektoru energetiky a strojírenství. Mezi české firmy v Rumunsku patří Škoda Electric, Zentiva, Hamé nebo PPF Investments (BusinessInfo, 2015).

Tabulka č. 4. 4: Stav tuzemských PZI v zahraničí v roce 2013

Země	PZI (tis.CZK)	Země	PZI (tis.CZK)
Svět	411 607 089	Kazachstán	59 821
<i>z toho</i>		Kypr	28 492 038
Austrálie	346 040	Lucembursko	110 774
Belgie	4 326 714	Maďarsko	1 203 875
Bělorusko	2 685 815	Malta	2 030 086
Bosna a Hercegovina	-53 084	Myanmar	-1 342
Brazílie	17 873	Německo	9 212 563
Bulharsko	11 527 135	Nizozemí	172 506 311
Čína	1 261 598	Pákistán	2 273
Dánsko	117 829	Polsko	7 970 557
Dominikánská rep.	-11 936	Rakousko	1 278 168
Estonsko	22 361	Rumunsko	25 818 774
Etiopie	-2 311	Rusko	5 387 460
Francie	2 657 339	Řecko	8 114 454
Ghana	19 821	Slovensko	59 516 944
Gruzie	3 844 191	Slovinsko	47 886
Guernsey	14 000	USA	799 901
Chorvatsko	406 175	Srbsko	437 295
Indie	-11 062	Španělsko	282 055
Irsko	22 608 474	Švýcarsko	472 856
Itálie	1 348 637	Turecko	4 548 459
Japonsko	258 665	Ukrajina	1 162 868
Jersey	14 153 839	Velká Británie	8 585 383
Jižní Afrika	-438	Vietnam	382 159

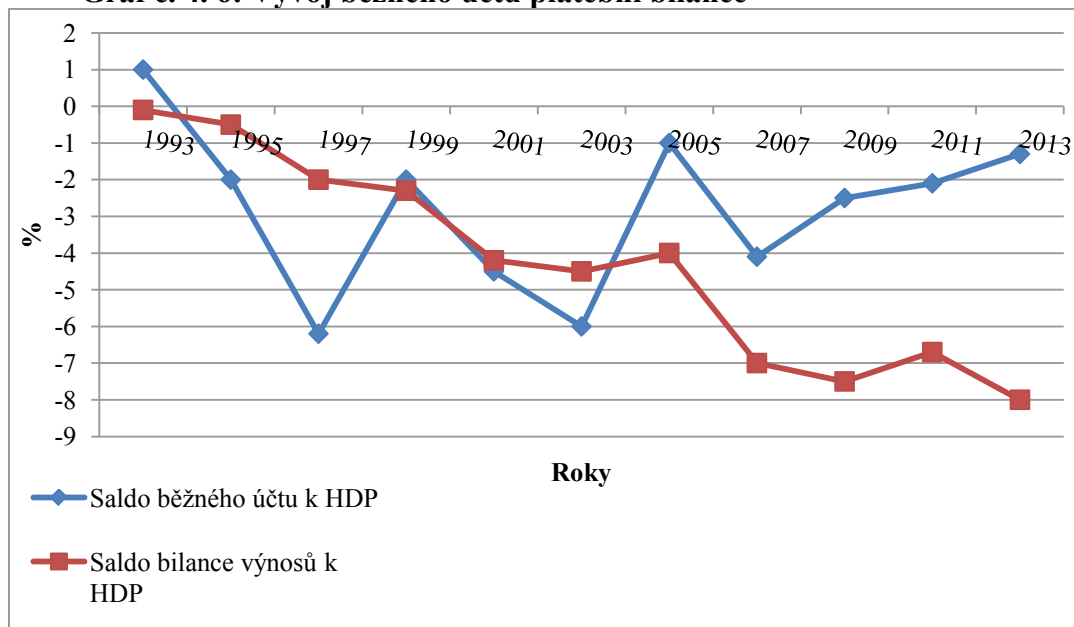
Zdroj: ČNB, 2015, vlastní zpracování

I příliv PZI a zvyšující se počet investorů na našem území má své negativa. Investoři přicházející na naše území, kde vykupují pozemky a vytvářejí na nich stavby, zejména různé průmyslové objekty a obchodní domy. Zabírání těchto pozemků snižuje množství zelené plochy, která by mohla být, z pohledu životního prostředí, využita efektivněji. Průmyslové továrny (i přes opatření daná zákonem o životním prostředí) vypouštějí do ovzduší látky obsahující emise skleníkových plynů a někdy jsou také producenty kontaminovaného odpadu, jež způsobuje znečištění vodních toků a půdy.

Makroekonomickým problémem pro ČR se stává odliv zisků, dividend nebo úroků ze země, protože zvětšuje deficity bilance výnosů, která pak má negativní vliv na běžný účet platební bilance (PB), která následně stahuje do záporných hodnot celkový běžný účet PB.

Vývoj salda běžného účtu k HDP a salda bilance výnosů k HDP je patrný z následujícího grafu. Je možné spekulovat nad tím, že kdyby ČR nebyla součástí vnitřního trhu, nemusela by (alespoň ne v takové míře) řešit problém odlivu zisků ze země do zahraničí a navyšování schodku bilance výnosů. V takovém případě by, ale takové zisky ani neexistovaly a tím pádem by nebylo možné počítat s jejich ztrátou.

Graf č. 4. 6: Vývoj běžného účtu platební bilance

Zdroj: Vláda ČR, 2014, vlastní zpracování

Minima bylo dosaženo v roce 2013, a to při hodnotě 924 mil. Kč, důvodem bylo znehodnocení měny v listopadu 2013. Začátkem roku 2014 byl zaznamenán masivní nárůst čistého exportu oproti předcházejícímu roku a to zejména z toho důvodu, že došlo k nárůstu zahraniční i tuzemské poptávky po průmyslové výrobě, převážně po automobilech (Finanční noviny, a, 2015).

Pokud by ČR neparticipovala na vnitřním trhu, došlo by pravděpodobně k zintenzivnění bilaterálních vztahů s velmocemi, jakými jsou USA nebo Rusko. Nejen, že se Evropa rozšiřuje, ale pokračuje také integrační proces v rámci vnitřního trhu, což má za následek odstraňování posledních bariér volného pohybu (zvláště na trhu služeb) a větší propojenost evropských ekonomik. ČR je nadprůměrně otevřenou ekonomikou, podíl exportu na ekonomice tvoří 79 % na rozdíl od průměrných 45 % v EU-28. ČR se také silně orientuje na exporty do EU, kde putují více než čtyři pětiny vývozu. Z toho jednoznačně vyplývá, že z účasti na vnitřním trhu má naše země nadprůměrný prospěch (Fojtíková a kol., 2014).

Za předpokladu, že by ČR nebyla členem vnitřního trhu EU, HDP by bylo v roce 2013 o 2,5 % nižší a zaměstnanost by se snížila o 1,5 %. V absolutním vyjádření se jedná přibližně o

100 miliard korun, což je zhruba 9 200 Kč na jednoho obyvatele. A bez práce by bylo dalších 75 tisíc osob²⁰ (Vláda ČR, 2014).

4.3 Analýza volného pohybu osob v Evropské unii

Pohyb osob neboli migrace znamená přesun jednotlivců či skupin přes mezinárodní hranice nebo v rámci jednoho státu, a to bez ohledu na jeho délku, složení a příčiny. S ekonomickým rozvojem migrace výrazně přibírá na intenzitě. Můžeme ji rozlišit dle územní jednotky na migraci vnitřní a mezinárodní. Podle délky pobytu obyvatel na krátkodobou, dočasnou a stálou. Nebo z hlediska dobrovolnosti na migraci dobrovolnou, která vyplývá z vlastní iniciativy, nebo nedobrovolnou (deportace, vyhoštění). Nejčastější příčinou, která vede občany k přesunu do jiného státu, jsou ekonomické důvody, tzn. rozdílná ekonomická úroveň v daných státech a z toho plynoucí výše reálné mzdy a také rozdílná životní úroveň. Lidé se ale také stěhují z důvodů osobních, politických, náboženských, etnických a někdy také kvůli výskytu přírodních katastrof²¹ (IOM, 2015). Stěhují se osoby ekonomicky činné a také osoby ekonomicky neaktivní. Spousta podnikatelů využívá možnosti svobody usazování a poskytování služeb a v jiném členském státě pouze podnikají.

Nejčastějšími důvody migrace v Evropě jsou bezpochyby nové pracovní příležitosti. V porovnání se světovou migrací, jsou ty intraevropské znatelně nižší. V jiném členském státě žije zhruba 2,7 % obyvatel (Eurostat, 2015). V porovnání například s USA si můžeme povšimnout, že občané Evropy jsou mnohem více vázáni na jedno místo. Mobilita Američanů, kteří se přesouvají v rámci Spojených států, je okolo 11,7 % populace země (Ihrke, 2014). Podle statistik žije v Unii více migrantů z třetích zemí, než těch intraunijních. Tito občané zaujímají 68 % veškeré mobility v EU (Eurostat, 2015). S migrací je spojeno mnoho pozitivních i negativních vlivů, ať už ekonomického, politického či sociálního charakteru. Jedním z důležitých pozitiv je přemísťování obyvatelstva ze zemí s velkou nezaměstnaností do státu, které trpí nedostatkem pracovních sil a tím vyrovnávání mzdové hladiny. Pracovní migrace může mít krátkodobě negativní vliv převážně pro pracovní sílu v hostitelském státě. Pracovníkům hostitelské země, se díky přílivu imigrantů můžou snížit mzdy, které se ve zdrojové zemi naopak zvýší. Pokud by k takové situaci došlo, největší zisky budou mít vlastníci kapitálu v hostitelské zemi, kteří si díky přebytku pracovní síly v zemi, budou moci dovolit snižovat mzdy a naopak navyšovat své zisky. Ve zdrojovém státě se

²⁰ Pouze statistické odhady.

²¹ Environmentální migrace.

místním pracovníkům mzdy zvýší v důvodu snižování množství pracovní síly. Z toho plyne, že v konečném důsledku je výsledný efekt pro obě země pozitivní. Pokles mzdové hladiny v hostitelské zemi je kompenzován zvýšením zisků vlastníků kapitálu. Z toho lze vyvodit, že přemísťování osob za prací zvyšuje efektivitu hospodářství Evropské unie jako celku, protože každá země získává více, než ztrácí.

Problematika výše zmíněné situace je dosti diskutabilní a ne vždy tak „ružová“. Situace na pracovních trzích je v každém státě jiná. Přesuny osob za prací jsou ovlivněny celou řadou různých faktorů, např. mezi migranty patří osoby s nízkou i vysokou kvalifikací, a pokud nízko-kvalifikovaní pracovníci jsou ochotni v hostitelském státě pracovat za nižší mzdy, než je obvyklá hladina, může to způsobit pokles mezd v celém sektoru. K takové situaci může dojít jen výjimečně, jelikož podle současných průzkumů, se na pracovní migraci podílejí spíše pracovníci s vyšší kvalifikací (Palát, 2013).

Za stěhování osob za prací dnes zodpovídá především globalizace a sklon osob z méně vyspělých zemí získat vyšší mzdu v zemích vyspělejších. Dalšími pozitivy je to, že přistěhovalí často z počátku vykonávají práci, o kterou místní obyvatelé nemají zájem. Také spotřebovávají zboží či služby a platí daně a tak přispívají do systému sociálního zabezpečení dané země. Leckdy jsou migranti pracovitější než místní občané a do systému sociálního zabezpečení přispívají více, než z něj čerpají. Přidanou hodnotu hostitelské zemi přinášejí také občané s vysokou kvalifikací. Tito pracovníci svou činností podněcují investice a růst technologických odvětví. Výhoda pro hostitelskou zemi spočívá také v tom, že vzdělání pracovníci přinášejí své znalosti a zkušenosti a přitom jejich vzdělání nemuselo být hrazeno z veřejného rozpočtu (Freeman, 2006).

Imigrace přináší pozitivní efekty, také do oblasti podnikání, protože přistěhovalá pracovní síla častěji vyhoví nárokům zaměstnavatelů při obsazování pracovních pozic. Také stále více imigrantů zakládá svůj podnik v hostitelském státě. Svobody usazování a poskytování služeb nejvíce využívají imigranti ve Velké Británii²² (Eurostat, 2015).

Migrace samozřejmě nepřináší pouze pozitiva, ale také řadu negativ, a to z pohledu zdrojové země. Tyto země jsou poznamenány úbytkem ekonomicky aktivního obyvatelstva a nedostatkem pracovních sil. Tento problém nabírá na významu převážně u kvalifikovanějších obyvatel, na jejichž vzdělání byly vynaloženy prostředky z veřejných rozpočtů. Výhodou zůstává, že poměrně velká část těchto osob se po nějakém čase vrací zpět do své rodné země (León-Lendesma a Piracha, 2001).

²² Asi 14 % společností je v rukou imigrantů (Eurostat, 2015).

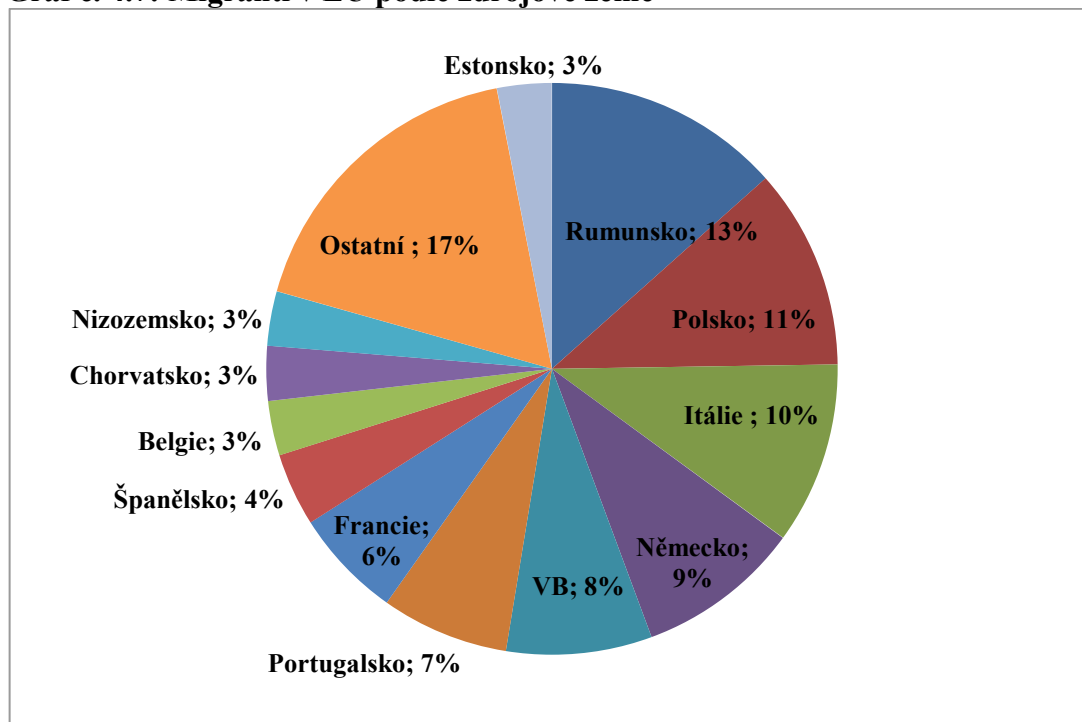
Vyčíslit veškeré dopady migrace je téměř nemožné, jelikož neexistuje systém kontroly migrantů v EU. Dle studií OECD, která zkoumala dopady migrace v rozmezí let 1986 – 2006 ve 22 zemích OECD je vliv migrace téměř bezvýznamný. Zvýšení čisté míry migrace o polovinu přispěl ke zvýšení ekonomické produktivity těchto zemí o 0,1 % (OECD, b, 2009). Nemění to ale nic na okolnostech, že migrace, převážně pro západní státy, hraje významnou roli, a to zejména z důvodu stárnoucí populace.

V uplynulých 10 letech se navýšil počet migrantů v EU téměř o 70 %²³ (OECD, a, 2013). Na konci roku 2012 pobývalo v jiné členské zemi EU zhruba 13,7 milionů osob s evropským občanstvím (European commission, 2013). Do budoucna se předpokládá, že největší emigrace bude zaznamenána v Bulharsku, Rumunsku a Litvě, kde v důsledku odlivu mladé pracovní síly do států EU-15 poklesne ekonomická výkonnost o 5 – 10 %. U ostatních Pobaltských států poklesne až o 3 % HDP (Holland, 2011).

Rozptýlení migrujících osob v EU je nerovnoměrné, ale i tak se dá zachytit, do jakých zemí určité národnosti nejčastěji míří. Statisticky je dokázáno, že na vnitrounijní migraci se nejčastěji podílejí občané Rumunska, kteří tvoří 13 % všech migrujících osob v rámci Unie. Druhé místo zaujímají z 11 % Poláci a z 10 % občané Itálie. Jelikož právě Rumunsko a Polsko se řadí k málo až středně vyspělým zemím, není se příliš čemu divit. Celková situace migrantů podle zdrojové země je zachycena v následujícím grafu.

²³ Jedná se o migranty z EU i ze třetích zemí.

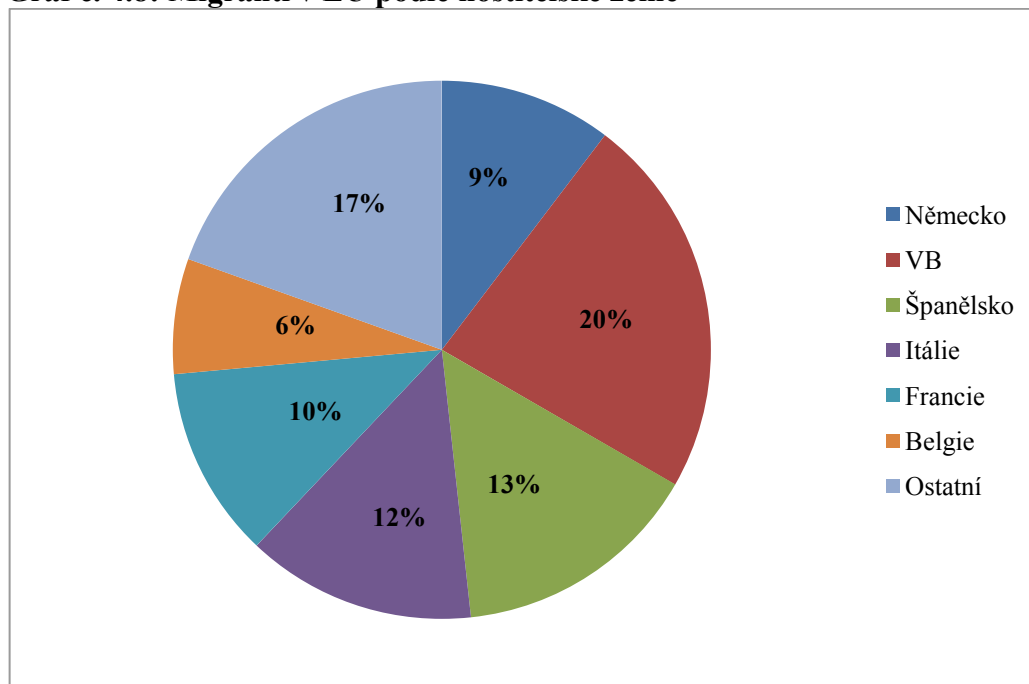
Graf č. 4.7: Migranti v EU podle zdrojové země

Zdroj: Eurostat, 2014, vlastní zpracování

Naopak mezi země s největší imigrací v rámci Unie patří Německo (23 %), Velká Británie (20 %), Španělsko (13 %) a s 12 % Itálie. Také zde to lze odvodit od ekonomické vyspělosti a stability země. V roce 2009 žilo 7 % občanů Rumunska (tj. 2 mil. obyvatel) v zemích EU-15 a z toho přes 80 % pobývalo ve Španělsku a v Itálii (Holland, 2011). Kam migranti nejčastěji míří, je možné vidět v grafu č. 4.8.

Graf č. 4.8: Migranti v EU podle hostitelské země

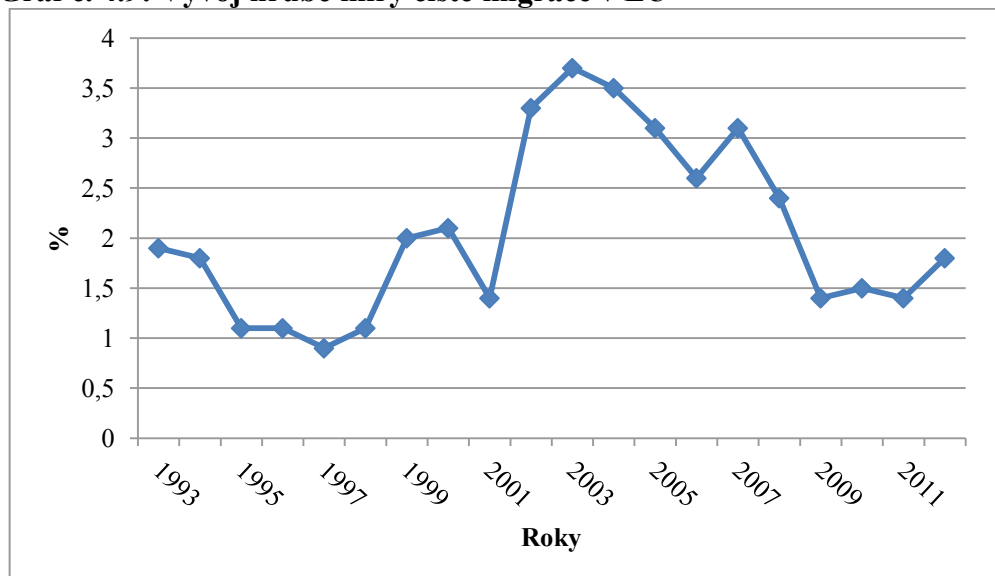

Zdroj: Eurostat, 2014, vlastní zpracování

Samozřejmě se nestěhují pouze ekonomicky aktivní občané, ale také ti neaktivní, ale není jich příliš mnoho. Je to zhruba 1 % populace Unie. Největší počet ekonomicky neaktivních migrantů pobývá v Lucembursku, je to zhruba 13,9 %, dále ze 4,1 % na Kypru a z 3 % v Belgii. Zajímavostí je, že většina (tj. 98 %) ekonomicky neaktivních migrantů pobývá v zemích EU-15. Z toho až 71 % jsou lidé v důchodovém věku. S velkou pravděpodobností bude migrujících ekonomicky neaktivních osob Unie přibývat, vzhledem ke stárnutí populace v Evropě.

Podstatný vliv na vývoj migrace v rámci Unie měla ekonomická krize v roce 2008, dají se vypočítat určité změny v chování migrujících osob na pracovních trzích. Vzhledem k pozitivnímu vývoji ekonomiky, evropské integraci a nízkému počtu pracovních sil v některých zemích, byla vnitrounijní migrace v období před krizí vůbec nejvyšší. Následně se však migrace viditelně snížila a to převážně u imigrantů. Naopak co se týče emigrace, je možné zaznamenat její nárůst. Zvyšování emigrace a snižování imigrace vedlo k poklesu čisté míry migrace v období krize a následně i po ní. V grafu uvedeném níže, je možné vidět, že i když čistá míra migrace v období krize poklesla, stále zůstala kladná. Důvodem může být to, že i když imigrace v rámci EU klesala, přesto některé členské země vykazovaly větší proud imigrantů než emigrantů (např. Španělsko, Velká Británie a Itálie).

Graf č. 4.9: Vývoj hrubé míry čisté migrace v EU

Zdroj: Eurostat, 2014, vlastní zpracování

Rozdílné dopady, které z krize vyplynuly, byly rozdílné pro občany z členských států Unie a pro osoby z třetích zemí. Právě migranty podniky propouštěly jako první. Unijní občané se jednoduše přesunou za prací jinam, ale pro pracovníky z třetích zemí takový postup není možný. Z toho důvodu byla u migrantů z třetích zemí zaznamenána vyšší míra nezaměstnanosti. Je možné ale konstatovat, že v důsledku krize EU přílišný odliv pracovních migrantů nezaznamenala.

4.4 Analýza volného pohybu osob v ČR

Volný pohyb osob v rámci vnitřního trhu poskytuje občanům ČR příležitost pracovat v kterékoli zemi Unie nebo studovat ve vzdělávacích institucích, které mohou mít v porovnání s mateřskou zemí vyšší úroveň kvality výuky. Tato skutečnost znamená mít šanci dosáhnout vyšší kvalifikace, výhodnějších pracovních podmínek a tím pádem lepšího pracovního ohodnocení, jež může vést k následnému zlepšení kvality života.

Otevření českých hranic přilákalo do naší země řadu turistů, jež přilákaly naše hory, lázně či historické památky. V důsledku rozmachu zahraniční turistiky v naší zemi a z toho plynoucím navýšením cestovního ruchu dochází k nárůstu finančních prostředků, které nám pomáhají k dalšímu rozvoji, ať už jde o rozvoj venkova, kultury, chráněných krajinných oblastí či rozmachu regionů jako celku. V roce 2013 ČR navštívilo 7,3 mil. zahraničních turistů, což je zatím v návštěvnosti historický rekord.

Důležitou výhodou je také posílení mezinárodní spolupráce, která se projevuje ve sféře bezpečnostní politiky, policejní a justiční spolupráce, rozšiřování dopravní infrastruktury či zlepšování ochrany životního prostředí.

Nicméně každá mince má dvě strany, a tak také otevření hranic a umožnění volného pohybu osob přineslo řadu negativů. Kromě záporných dopadů, jež doléhají na pracovní trh (levná pracovní síla ohrožující pracovní příležitosti občanů ČR a tím se zvyšující nezaměstnanost naší země nebo odliv našich kvalifikovaných pracovníků), můžeme mezi zápory bezesporu zařadit navýšení kriminality, zvýšení počtu krádeží či usnadnění pašeráctví, zejména drog a střelných zbraní nebo nelegální převoz imigrantů, jež je doprovázen náklady na jejich následné vyhoštění, či jejich převoz, stravu nebo ubytování, případně nezbytnou zdravotní péči. Volný pohyb osob také napomáhá v ukrývání podezřelých osob stíhaných za spáchání trestného činu. V extrémních situacích může přílivem cizinců také docházet k častějším únosům osob za účelem jejich prodeje. Zvýšením množství imigrantů se také navýšil počet různých etnických menšin a následné diskriminaci. Dalším problémem může být např. přenos infekčních nemocí a mnoho dalších (Hanzelová, 2009).

4.4.1 Emigrace českých občanů

Při nejrozsáhlejším květnovém rozšíření EU v roce 2004 (součástí byla i ČR), došlo vlivem přechodných opatření, která si zachovaly staré členské státy Unie²⁴, k omezení volného pohybu osob. Občané všech nově přistoupených států²⁵ potřebovali ke své činnosti pracovní povolení ve všech členských státech EU²⁶. Některé státy svá omezení zrušila do června roku 2006. Další otevírání pracovních trhů následovalo o tři roky později. Německo a Rakousko si svá omezení zachovalo nejdéle, a to až do dubna 2011. Teprve až od května téhož roku se občané ČR mohou svobodně pohybovat za prací v rámci celé Unie.

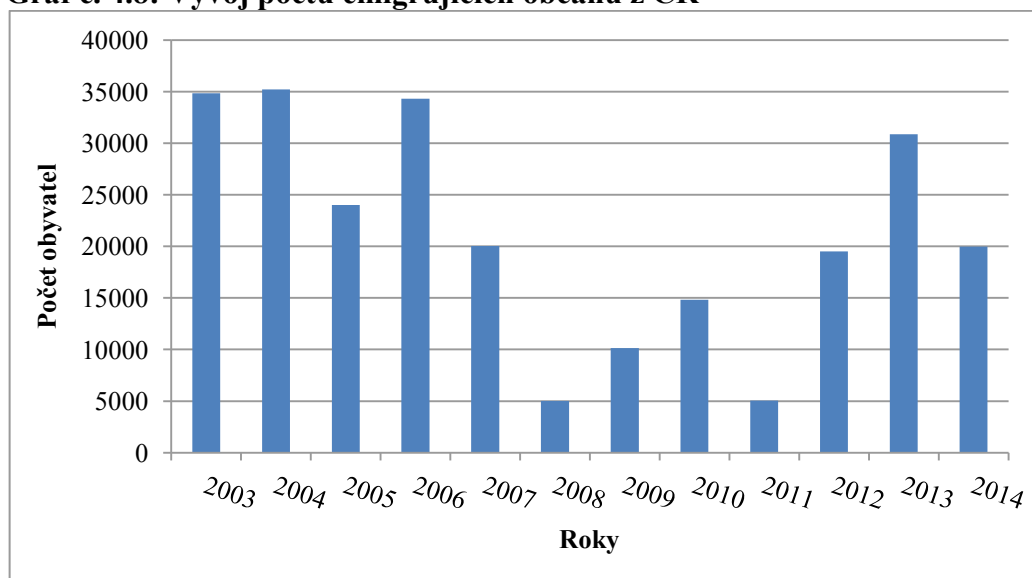
Občané ČR nejčastěji emigrují z důvodu vidiny lepších pracovních příležitostí a studia v zahraničí. V následujícím grafu je možné vidět vývoj počtu emigrujících českých občanů. Je jasně viditelné, že po vstupu do Unie očekávaný masivní odliv občanů ČR nenastal. Naopak se stále zvyšovala imigrace občanů ze zahraničí. Po roce 2006 nastal výrazný pokles emigrace ze země, nicméně o dva roky později, díky finanční krizi, opět vzrostl. Další pokles je možné zaznamenat v roce 2011.

²⁴ Důvodem byla obava ze zahlcení jejich pracovního trhu v důsledku tohoto rozšíření.

²⁵ Kromě Kypru a Malty.

²⁶ Vyjma Irska, Velké Británie a Švédska.

Graf č. 4.8: Vývoj počtu emigrujících občanů z ČR

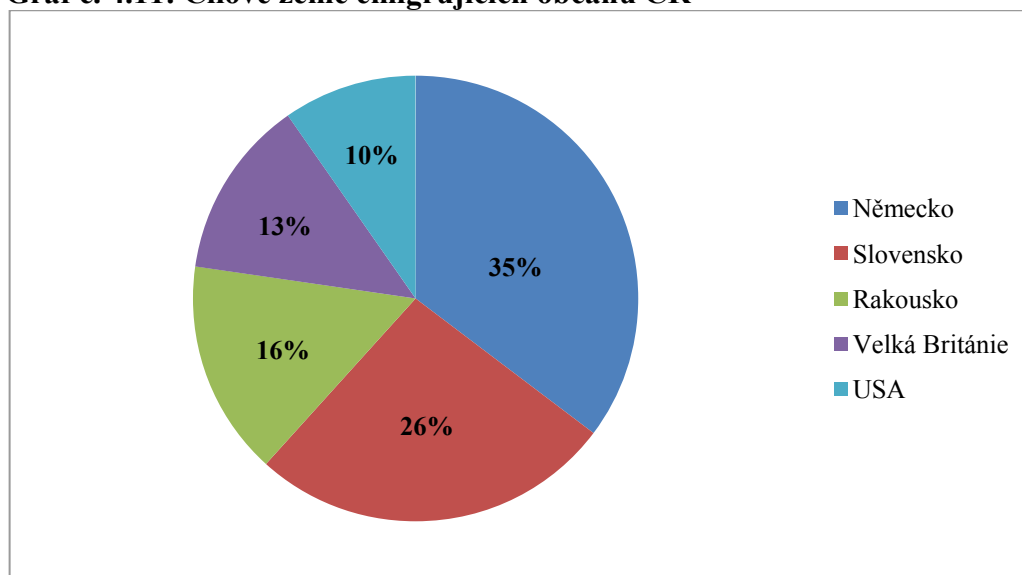

Zdroj: Český statistický úřad, 2015, vlastní zpracování

V roce 2013 se do ČR přistěhovalo přes 29 tisíc osob, ale emigrujících osob bylo skoro 30 tisíc, tudíž bilance mezinárodní migrace dosahovala záporných hodnot.

V dalším grafu je možné vidět, do jakých zemí migrují občané ČR nejčastěji. Nebude jistě překvapením, že první místa obsazují členské státy EU (na prvním místě Německo a na druhém Slovensko) a z mimoevropských zemí je to USA.

Graf č. 4.11: Cílové země emigrujících občanů ČR

Zdroj: OSN, vlastní zpracování

Celkový počet českých občanů pobývajících ve Spojených státech se odhaduje na 1,3 milionů osob. Přičemž nejvíce se jich koncentruje v Chicagu, New Yorku a Los Angeles.

4.4.2 Cizinci na území České republiky

Po vstupu do Evropské Unie provedla ČR řadu změn ve své vízové politice. Mezi nejvýznamnější patří přijetí předpisů společné vízové politiky EU a v jejím rámci harmonizace seznamu zemí, od jejichž státních příslušníků je požadován pro vstup na své území vízum (s tzv. černým seznamem EU). ČR používá od roku 1998 vlastní elektronický systém vydávání víz, jež umožňuje automatizované zpracování žádosti o vízum. Po vstupu do Schengenu zůstal tento systém nadále zachován a nově ho doplnila i schengenská konzultační síť VISION, která slouží k projednávání žádostí o udělení víza v rámci všech zemí Schengenského prostoru. Další změna proběhla ve sjednocení jednotného vízového poplatku a to, ve výši 60 € všem žadatelům ze třetích států²⁷ (Euroskop, i, 2015).

V České Republice se pobyt cizinců řídí zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, a také zčásti zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších úprav. Cizincem se myslí fyzická osoba, jež není státním občanem ČR. Vstup, pobyt a vycestování z ČR je v pravomoci Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva zahraničních věcí ČR a také Policie ČR. Cizinec má možnost na českém území pobývat přechodně nebo trvale. Důvody k neudělení dlouhodobého víza či jiného povolení k pobytu, jak přechodnému tak i trvalému, jsou vymezeny zákonem. O udělení krátkodobého víza²⁸ rozhoduje Ministerstvo zahraničních věcí. Veškeré potřebné informace o pohybu zahraničních osob na území ČR shromažďuje Český statistický úřad (ČSÚ), který data o počtu cizinců získává z různých zdrojů, například z Ředitelství služby cizinecké policie ČR, které poskytuje data o počtech povolení k pobytu a víz nad 90 dní. Veškeré údaje o žadatelích o mezinárodní ochranu a osobách s uděleným azylem nebo doplňkovou ochranou jsou zaznamenávány Odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR (Český statistický úřad, c, 2014).

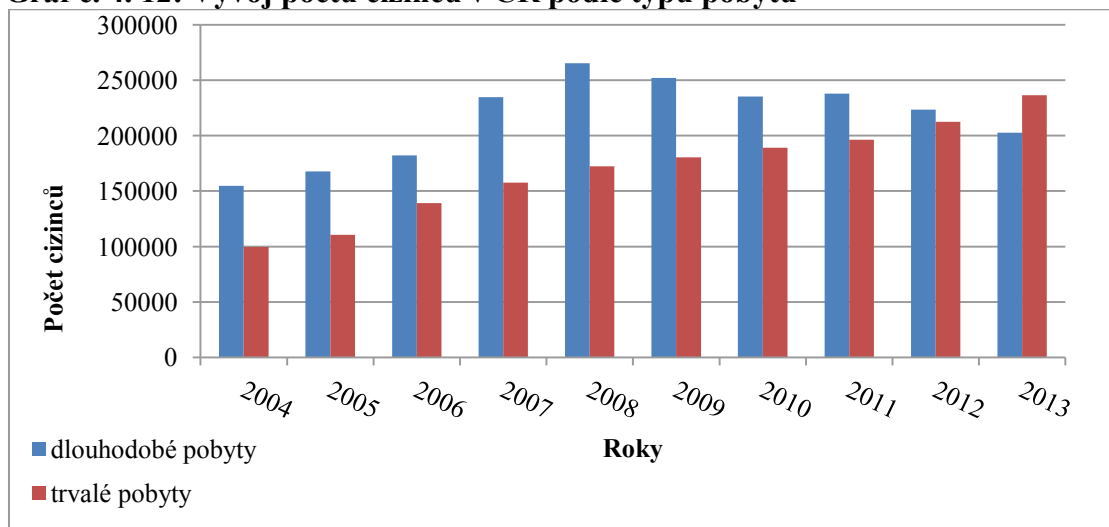
Podíl cizinců na českém území k celkové populaci našeho státu jsou pouze 4 %, oproti tomu například v Lucembursku je to 44,5 % a v Lichtenštejnsku 33,5 %. V roce 2013 tvořili cizinci, kteří pobývají na území ČR déle než jeden rok většinu z celkového počtu registrovaných cizinců, a to 98,1 %. Ve srovnání s předchozím rokem tak nenastala žádná změna. V roce 2013, poprvé v novodobé historii ČR, převýšil počet cizinců, kteří jsou držitelé povolení k trvalému pobytu, (tj. 236,6 tis.) počet cizinců pobývajících na území ČR na

²⁷ S výjimkou občanů států, se kterými EU dojednala dohodu o usnadnění vízového režimu, a kteří za vydání schengenského víza platí 35 € (Albánie, Srbsko, Ruská federace, Ukrajina, Moldávie, Černá Hora, Bosna a Hercegovina a Makedonie). Určité kategorie žadatelů (např. studenti, vědci či děti mladší 6 let) pak obdrží vízum zcela zdarma.

²⁸ Tj. víza k pobytu do 90 dnů),

základě víza nad 90 dní, povolení k dlouhodobému či přechodnému pobytu (tj. 202,6 tis) (Český statistický úřad, b, 2015).

Graf č. 4. 12: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu

Zdroj: Český statistický úřad, b, 2015, vlastní zpracování

Počet legálně pobývajících cizinců²⁹ na území naší republiky v roce 2013 dosáhl 439,2 tisíc. Cizinci, kteří žijí v ČR déle než rok, tvoří většinu, a to 97,6 % z celkového počtu registrovaných cizinců. Ve srovnání s předchozími roky se tak jejich podíl příliš nezměnil. Nicméně v porovnání s rokem 2004 je možné vidět více jak 20% nárůst. Z členění dle typů pobytu je jasně viditelné, že v roce 2013³⁰ poprvé počet cizinců – držitelů povolení k trvalému pobytu přesáhl počet cizinců pobývajících na území ČR s povolením k pobytu nad 12 měsíců.

Tabulka č. 4. 5: Vývoj podílu cizinců s povolením k pobytu v ČR

	2004	2011	2012	2013
Trvalý pobyt (v %)	38,9	45	48,5	53,6
Platný azyl (v %)	0,6	0,5	0,5	0,5
Povolení k pobytu nad 12 měsíců (v %)	36,1	51,8	48,8	44
Víza nad 90 dní (v %)	24,4	2,7	2,3	1,9
Cizinci s pobytem nad 12 měsíců (v %)	75,6	97,3	97,7	97,6

Zdroj: Český statistický úřad, e, 2015, vlastní zpracování

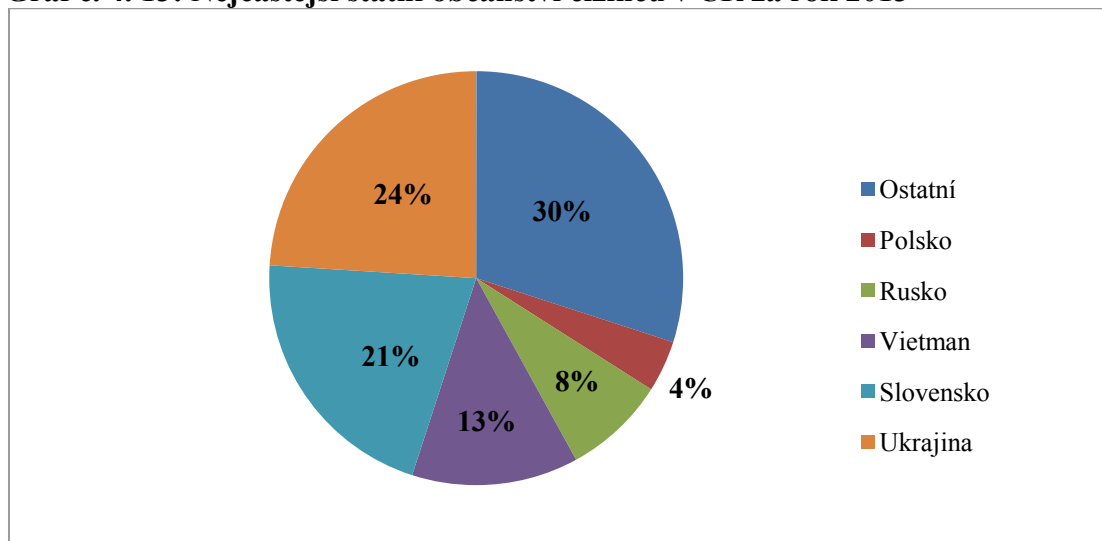
Z grafu č. 4.13 je možné se dozvědět, z jakých zemí k nám nejčastěji cizinci migrují. Mezi cizinci pobývajících na českém území převažují občané z třetích zemí. Nicméně počet občanů ze států EU se neustále zvyšuje, z 32 % v roce 2010 na 39,5 % v roce 2013. Mezi cizinci pocházející ze třetích zemí převažují Ukrajinci, druhé místo zauímají Vietnamci a

²⁹ Tj. s vízy nad 90 dní nebo s některým z typů povolení k pobytu, včetně registrovaných občanů EU.

³⁰ K roku 2014 ještě nejsou dostupné statistické data.

občané Ruské federace. Ze zemí EU patří k nejpočetnější skupině Slováci, dále Poláci a Němci.

Graf č. 4. 13: Nejčastější státní občanství cizinců v ČR za rok 2013

Zdroj: Český statistický úřad, e, 2014, vlastní zpracování

Mezi regiony s nejvyšší koncentrací cizinců, z hlediska územního rozložení, patří Praha a Středočeský kraj. Podíl cizinců pobývajících v těchto regionech dosáhl v roce 2013 cca 36,7 %. Dále se nejvíce cizinců koncentruje v kraji Jihomoravském (8,6 %) a Ústeckém (7,2 %). Naopak nejmenší koncentrace cizinců je v kraji Vysočina a ve Zlínském kraji (shodně po 1,8 %) a v kraji Olomouckém (2,3 %).

Nejvíce atraktivním regionem je bez výjimky pro všechny cizince Praha. Občané Ukrajiny se nejčastěji vyskytují ve Středočeském a Jihomoravském kraji. Občané Vietnamu se kromě Prahy většinou soustřeďují v česko – německém pohraničí. Pro občany Ruské federace patří k nejatraktivnějším regionům (opět kromě Prahy) kraj Středočeský a Karlovarský kraj.

4.5 Ekonomická aktivita cizinců

Záznamy o zaměstnanosti cizinců v ČR vycházejí z evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR) o vydaných povoleních k zaměstnání cizinců, dále o vydaných zelených kartách cizincům, a v neposlední řadě o počtu informací o nástupu občanů EU/EHP a Švýcarska či cizinců z třetích zemí, jež nepotřebují, k výkonu práce, povolení k zaměstnání ani zelenou kartu³¹ nebo modrou kartu³², a dále vycházejí z evidence o cizincích s živnostenským oprávněním Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (MPO ČR).

³¹ Cizinci je uděleno povolení k dlouhodobému pobytu i povolení k zaměstnání současně.

Z evidence MPSV ČR – Občané EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci nejsou již z hlediska zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, považováni za cizince a mají totožné právní postavení jako občané ČR. Z toho vyplývá, že mají v ČR volný přístup na trh práce. Ostatní cizinci mohou provádět práci na území ČR, pokud obdrželi povolení k zaměstnání a povolení k pobytu.

Povolení k zaměstnání je oprávněna vydat krajská pobočka Úřadu práce (KPÚP) cizinci na pracovní místo, jež je volné a nelze ho (s ohledem na požadovanou kvalifikaci či nedostatek volných pracovních sil) obsadit jinak, a zaměstnavatel dopředu ohlásil a projednal s KPÚP záměr zaměstnávat cizince (včetně jejich počtu, druhu práce, jež mají vykonávat a přibližnou dobu výkonu práce). O povolení k zaměstnání musí žádat také společník, statutární orgán, člen statutárního orgánu či jiného orgánu obchodní společnosti, člen družstva popřípadě člen statutárního nebo jiného orgánu družstva, jež mají na starost plnění úkolů pro obchodní společnost nebo družstvo. Při vydávání povolení k zaměstnání KPÚP bere v potaz situaci na trhu práce.

Evidence MPO ČR – Na území ČR mohou podnikat cizinci stejně jako občané ČR, pokud splní náležitosti dané zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) a souvisejícími předpisy. Cizinci mohou vykonávat podnikatelskou činnost jako fyzické osoby, ale mohou ji zakládat také právnické osoby (zpravidla obchodní společnosti nebo družstva podle obchodního zákoníku) popřípadě zakládat na území ČR organizační složky svého podniku v zahraničí.

Počet cizinců z členských států Unie (s platným živnostenským oprávněním) soustavně narůstá a v období let 2004 až 2005 v ČR podnikalo více než 14 tis. osob. V roce 2007 počet občanů EU s živnostenským oprávněním překročil již úroveň roku 2005 a znatelný nárůst byl viditelný v roce 2008 a nadále pokračuje i v dalších letech. V tabulce č. 4. 6 je zobrazen vývoj počtu cizinců s platným živnostenským oprávněním v krajích ČR. Vzhledem k velikosti i atraktivnosti je docela pochopitelné, že největší počet cizinců – podnikatelů se nachází v hlavním městě. Dalším nejvíce frekventovaným místem je Ústecký a Jihomoravský kraj.

³² Cizinci je povoleno zaměstnání a pobyt v ČR za účelem výkonu vysoce kvalifikovaného zaměstnání.

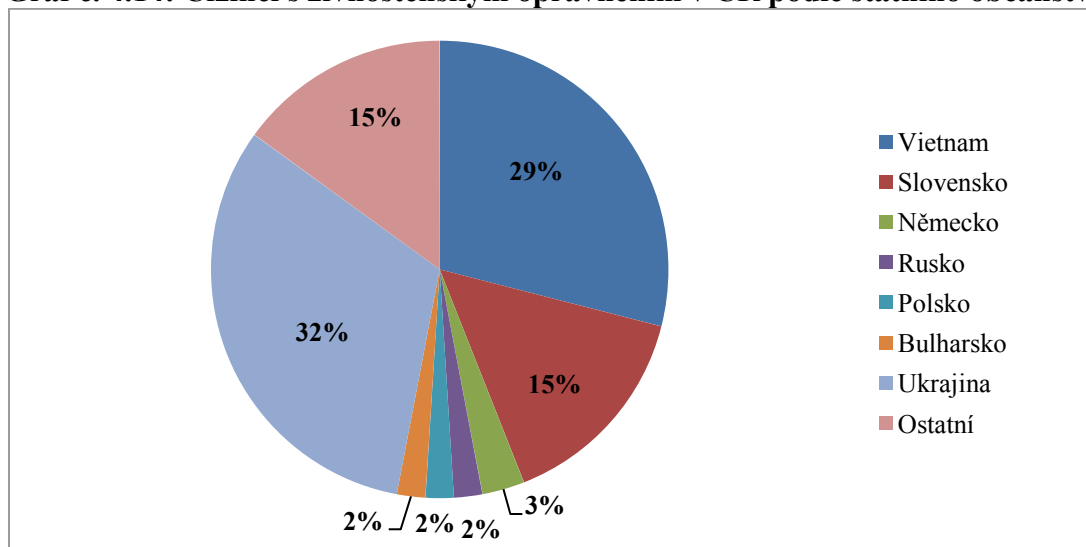
Tabulka č. 4. 6: Cizinci s platným živnostenským oprávněním v krajích ČR

Oblast	1999	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česká republika	57415	65722	68785	77158	87753	90983	93059	91040	85887
Hlavní město Praha	20999	18113	18919	20682	22834	23894	28437	30397	29234
Středočeský kraj	5891	7845	7553	8689	10797	11366	11123	10672	9836
Jihočeský kraj	2549	2942	2988	3269	3662	3831	3727	3485	3223
Plzeňský kraj	3959	4808	5411	6534	9288	8907	7511	6492	5841
Karlovarský kraj	3905	5255	5702	6574	6225	6025	5739	5430	5334
Ústecký kraj	4907	6157	6702	8013	8135	7873	7540	7334	7608
Liberecký kraj	1881	2612	2755	3124	3507	3712	3428	3074	2780
Královéhradecký kraj	1624	2289	2474	2607	2977	3376	3289	2959	2704
Pardubický kraj	1715	1676	1721	1868	2391	2797	2610	2575	2355
Kraj Vysočina	838	1350	1468	1794	2142	2243	2092	1792	1605
Jihomoravský kraj	3655	5662	5901	6085	6922	7918	9002	8588	7288
Olomoucký kraj	1014	1576	1740	1802	1906	2097	2169	2075	2032
Zlínský kraj	1217	1524	1559	1623	1749	1924	1981	1892	1839
Moravskoslezský kraj	3261	3913	3892	4494	5218	5020	4411	4275	4208

Zdroj: Český statistický úřad, e, 2014, vlastní zpracování

Nejpočetnější skupinou cizinců ze zemí EU jsou státní příslušníci Slovenska (12,8 tis.), dále pak Německa (2,6 tis.) a Polska (1,9 tis.). V roce 2013 došlo k poklesu počtu cizinců ze zemí mimo Evropskou unii a to přibližně o 7,4 tis., oproti roku 2012. Nejpočetnější skupinou státních příslušníků z třetích zemí jsou občané Ukrajiny (27 014) a Vietnamu (25 085). Z ostatních států byl zjištěn počet cizinců s živnostenským oprávněním přesahující 1 tis. osob u občanů Ruska (1 967). S podstatným odstupem následují občané USA (976), Moldavska (959), Srbska a Černé Hory (553).

Graf č. 4.14: Cizinci s živnostenským oprávněním v ČR podle státního občanství

Zdroj: Český statistický úřad, e, 2014, vlastní zpracování

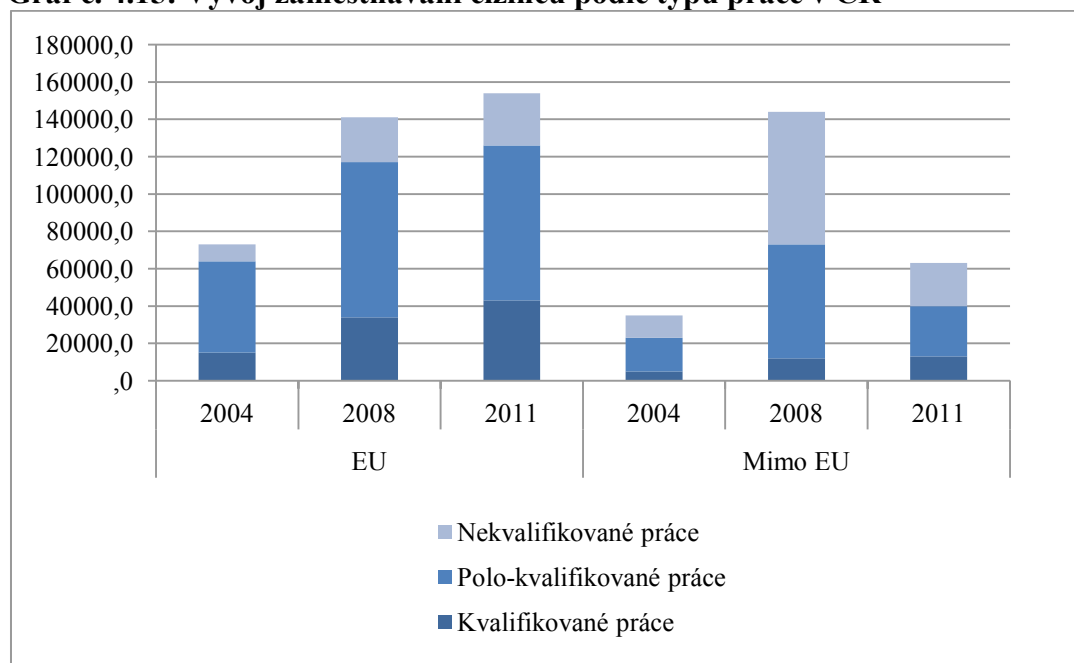
Nelegální zaměstnávání

Provádějí se také kontroly potřebné ke zjištění nelegálního zaměstnávání a v roce 2013 je uskutečňovaly týmy inspektorů ve spolupráci s celními úřady, Policií ČR (Službou cizinecké policie) a Úřadem práce ČR. Celkem bylo přistihnuto 1 776 zahraničních občanů vykonávajících nelegální práci³³. Nejčastěji se jednalo o státní příslušníky Ukrajiny (Český statistický úřad, e, 2014).

V průběhu času je možné si povšimnout, jak se vyvíjí podíl cizinců na pracovním trhu a jejich kvalifikace. V zemích EU je nejvíce zastoupená polo – kvalifikovaná práce, ale postupně se zvyšuje i podíl kvalifikované práce. Co se týče pracovníků z třetích zemí, ještě v roce 2008 se podílelo nejvíce osob na práci s nízkou kvalifikací, ale již v roce 2011 polo – kvalifikovaná práce měla větší zastoupení. Počet pracovníků ze zemí EU se stále zvyšuje, zatímco pracovníků z třetích zemí je čím dál tím méně.

³³ Z toho 295 občanů EU a 1 481 občanů z třetích zemí.

Graf č. 4.15: Vývoj zaměstnávání cizinců podle typu práce v ČR

Zdroj: Český statistický úřad, e, 2014, vlastní zpracování

4.6 Shrnutí provedené analýzy

Na začátku této kapitoly byla provedena analýza makroekonomického vývoje v ČR. Zásluhou světové hospodářské krize, která vypukla v roce 2007, došlo v EU, ale také v ČR k viditelnému zpomalení ekonomiky a řada makroekonomických veličin (např. HDP, míra zaměstnanosti nebo PZI) poklesly. Českou ekonomiku hospodářská krize nejvíce zasáhla v roce 2009, kdy se do recese dostalo i Německo (její největší obchodní partner). Vláda ČR se snažila podpořit převážně podnikatele a investory. V některých sektorech, ve kterých byl zaznamenán velký podíl lidské práce, byla snížena daňová zátěž³⁴. Po oživení v následujících letech v roce 2012 a 2013 došlo opět k poklesu ekonomické výkonnosti. Až v roce 2014 byl opět zaznamenán 2% ekonomický růst, což bylo způsobeno zejména nárůstem zahraniční poptávky po průmyslových výrobcích, podpořilo to zahraniční export a také poklesla míra nezaměstnanosti na hodnotu 6,1%³⁵ (2014). Z makroekonomické analýzy také dále vyplynulo, že v roce 2014 míra inflace činila 0,4 % (hodnota o 1 procentní bod nižší než v předchozím roce) a že se ekonomika ČR v současnosti i nadále potýká s dezinflačním vývojem.

³⁴ Například restauracím či kadeřnictvím.

³⁵ Vznikala nová pracovní místa, a to zejména v průmyslu. Meziročně se zvýšil i počet podnikatelů působících na českém území.

Také u zahraničního obchodu jde zaznamenat změnu k lepšímu. Před vstupem do EU import převažoval nad exportem, ale hned první rok po vstupu do Unie (2005) export poprvé převýšil import a kladnou obchodní bilanci si ČR udržela do současnosti. Důvodem může být zejména rozšiřující trh získaný připojením se k unijním obchodním dohodám a ulehčenými podmínky obchodu. Obchodní bilance v roce 2014 byla tedy přebytková a její meziroční nárůst byl 57 mld.

S očekáváním budoucího vstupu do EU se zvýšil objem PZI plynoucích do české ekonomiky již od přelomu nového tisíciletí. Po roce 2008 v souvislosti s dluhovou krizí se sice objem PZI snížil, ale za předpokladu, že by se ČR neúčastnila vnitřního trhu, by byly PZI v období krize ještě nižší. Je tedy možné tvrdit, že vnitřní trh přilákal finanční investory. Nejatraktivnějším regionem pro umístění investic je Jihomoravský a Středočeský kraj a nejvíce u nás investují Němci, kteří se také zaslouhují o největší počet nově vytvořených pracovních míst. Z celkového objemu investovaného kapitálu se 56,2 % soustřeďuje v sektoru služeb (převažují finanční služby) a 32,2 % dosahuje zpracovatelský průmysl (zejména výroba motorových vozidel). Větší zahraniční poptávka se projevila i vzestupem cen akcií a dluhopisů.

K výše zmíněným poznatkům se váže **první hypotéza**, jež byla stanovena v úvodu práce: **Participování ČR na vnitřním trhu mělo pozitivní vliv na ekonomický růst země.** Tuto hypotézu není možné jednoznačně potvrdit. Po vstupu ČR do EU sice došlo ke stabilizaci ekonomiky, k ekonomickému růstu a snížení nezaměstnanosti, ale vlivem krize, jež zasáhla téměř všechny ekonomiky, došlo k výraznému propadu. To stejné je možné tvrdit u PZI, které krátce po vstupu vzrostly, ale v po-krizovém období prudce poklesly. Je možné tvrdit, že participování na vnitřním trhu mělo pozitivní vliv na obchodní bilanci naší země. Zcela evidentně by neúčast ČR na vnitřním trhu EU vedla ke ztrátám na výkonnosti ekonomiky a většímu množství osob, které by nenašly uplatnění na pracovním trhu. Za předpokladu, že ČR by nebyla součástí vnitřního trhu EU, by to způsobilo dlouhodobé zaostávání a snižování naší konkurenceschopnosti. Pozitivní efekty (větší zapojení do zahraničního obchodu) dopadly i na tuzemské spotřebitele, kteří mohou těžit z větší konkurence v oblasti poskytování zboží a služeb na tuzemském trhu zahraničními subjekty, nebo přímo své nákupní aktivity uskutečňovat v zahraničí.

Nejdůležitější částí této kapitoly je vývoj ČR z pohledu volného pohybu osob, s kterým souvisí **druhá hypotéza: Vstup ČR do Schengenského prostoru způsobil masivní odliv českých občanů do jiných členských států.** Hlavním důvodem migrace českých občanů je vidina lepších pracovních příležitostí či z důvodu studia. V roce 2003 a 2004 dosahovala

emigrace českých občanů kolem 35 tisíc osob. Ihned v následujícím roce po připojení se k EU klesl počet emigrantů o více jak 10 tisíc osob. Po roce 2008, kdy byly v ČR zrušeny kontroly na vnitřních hranicích, dosahovala emigrace zhruba 5 tisíc osob. I zde byl dopad krize evidentní. V následujících letech dochází k postupnému nárůstu emigrujících osob, ale není to nikterak razantní. Hypotézu je tedy možné zamítnout, po vstupu ČR do Schengenského prostoru k odlivu českých občanů nedošlo.

Ze statistických údajů bylo možné vypožorovat, že nejvíce atraktivní naše země je pro občany třetích zemí, nicméně evropských příslušníků stále přibývá. Mezi cizinci pocházející ze třetích zemí převažují Ukrajinci, Vietnamci a občané Ruské federace. Ze zemí EU patří k nejpočetnější skupině Slováci, dále Poláci a Němci. Mezi regiony s nejvyšší koncentrací cizinců, z hlediska územního rozložení, patří Praha a Středočeský kraj. Počet cizinců z členských států Unie s platným živnostenským oprávněním soustavně narůstá, v roce 2013 v ČR podnikalo více než 85 tis. osob.

V roce 2013 počet legálně pobývajících cizinců na území ČR dosáhl 439,2 tisíc. Cizinci, kteří žijí v ČR déle než rok, tvoří většinu, a to 97,6 % z celkového počtu registrovaných cizinců.

Bylo možné vypožorovat, že nejpočetnější skupinou pobývajících na našem území jsou příslušníci Ukrajiny. Důvody pro jejich pracovní migraci je možné hledat zvláště ve špatné socioekonomické situaci jejich země. Ukrajínští občané na našem území nejčastěji vykonávají nekvalifikované manuální práce (zejména ve stavebnictví) a to i přesto, že úroveň jejich vzdělání je často relativně vysoká. Do ČR vstupují buď na turistická víza, nebo přímo nelegálně. Bez povolení k pobytu nebo zaměstnání jsou často zapojováni do nelegálních praktik a šedé ekonomiky již od počátku jejich pobytu v ČR (Support Ukraine, 2015).

Do budoucna je možné předpokládat, že počet cizinců v ČR poroste. Důvodem může být zvyšování atraktivity naší země, silný sociální systém v ČR, stále usnadňování pohybu v rámci Unie prostřednictvím vnitřního trhu, zhoršující se situace (ať už politická či ekonomická) v ostatních zemích (obzvláště v Asii a Africe) nebo stálý mimoevropský demografický růst. Špatná politická situace a stále vzrůstající válečné konflikty³⁶ v některých částech světa, také zapříčiňují, že na území českého státu, hledá útočiště stále více migrantů. **Třetí hypotézu: V ČR žije příliš mnoho cizinců,** je možné zcela určitě vyvrátit, jelikož podíl cizinců v ČR k celkové populaci je pouze 4%. V porovnání s jinými evropskými státy je

³⁶ Momentálně se jedná zejména o území Ukrajiny a území okupované islámským státem (Sýrie, Irák).

to téměř zanedbatelné množství. Například v Lucembursku je to 44,5 % a v Lichtenštejnsku 33,5 %.

5. Závěr

Cílem diplomové práce je prostřednictvím dostupných informací charakterizovat problematiku Jednotného vnitřního trhu v Evropské unii se zaměřením se na volný pohyb osob a na základě analýzy vyhodnotit dopady plynoucí pro Českou republiku a posoudit její současný stav.

Vnitřní trh je možné považovat za nejdůležitější ekonomické úspěchy evropské integrace. Je tvořen 28 členskými státy, to je více než půl miliardy zákazníků, a 21 milionů společností, které nejsou při svých ekonomických aktivitách nijak omezovány hranicemi zemí, ani jinými bariérami, jak tomu bylo v minulosti.

Největším přínosem pro podnikatele je jednodušší přístup na zahraniční trhy, větší množství potenciálních zákazníků a úspory z rozsahu. Spotřebitelům se nabízí větší výběr zboží a služeb a kvalitnější spotřebitelskou ochranu. Mezi nejdůležitější důsledky vnitřního trhu patří větší konkurence, liberalizace odvětví a relativní pokles cen³⁷. Jednotný vnitřní trh spočívá v uskutečňování čtyř ekonomických svobod, a to svoboda pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. Největší úspěch byl zaznamenán v oblasti volného pohybu zboží, kde při přeshraničním obchodování nejsou již žádné překážky. Volný pohyb osob nám dává možnost žít, pracovat či studovat v zahraničí a uznání kvalifikace dosažené v jiné členské zemi. Tento pohyb byl ještě donedávna pro naši zemi omezen přechodnými obdobími. Volný pohyb kapitálu zabraňuje omezení při přeshraničním přesunu investic, úroků, dividend a umožňuje poskytovat finanční a bankovní služby v ostatních zemích. Největší nedostatky jsou zaznamenány v realizaci volného pohybu služeb, kde v některých citlivých sektorech³⁸ ještě pořád existují národní omezení. Na českém trhu sice došlo ke zvýšení konkurence, ale vůči českým podnikatelům to likvidační efekty nemělo, naopak to vedlo k navýšení jejich efektivity. Finálním beneficentem pak byl český spotřebitel.

Mezi komparativní výhody patří relativně vysoké úspory, geografická poloha země, vysoké PZI a poměrně rozvinutý vzdělávací systém.

Pro ČR je podstatnou výhodou účast v Schengenském přeshraničním prostoru, který umožnil bezbariérové cestování mezi zúčastněnými státy. Jednodušší je také práce v ostatních členských zemích EU, kde občané ČR již nepotřebují žádat o pracovní povolení a jsou jim uznané získané kvalifikace.

³⁷ Například dodávky elektrické energie či letecká doprava.

³⁸ Např. přeprava nákladů.

6. Seznam použité literatury

Knihy

1. BALDWIN, Richard a WYPLOSZ, Charles. *The Economics of European Integration*. 4. vyd. Maidenhead: McGraw-Hill, 2012. ISBN 13-9780-0771-317-22.
2. CIHELKOVÁ, E., L. NEDOROST a E. LUKÁŠKOVÁ. *Evropská ekonomická integrace: procesy, politiky, governance*. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-802-4518-350.
3. FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-807-3252-236.
4. FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Postavení Evropské unie v podmínkách globalizované světové ekonomiky*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, ekonomická fakulta, 2014. ISBN 978-80-248-3333-0.
5. KAŇA, Radomír. *Evropská unie A*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, ekonomická fakulta, 2010. ISBN 978-80-248-2202-0.
6. KARAS, Viliam a Andrej KRÁLIK. *Európske právo*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2007. ISBN 978-80-8078-148-4.
7. LACINA, Lubor a Jan OSTŘÍŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.
8. PALÁT, Milan. *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: Teorie a praxe v EU*. Ostrava: Key Publishing. 2013. ISBN 978-80-7418-161-0
9. PELKMANS, Jacques. *European Integration: Methods and Economic Analysis*. Edinburgh: Pearson Education Limited, 2006. ISBN 978-0-273-69449-6.
10. POTŮČEK, Martin. *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-802-4721-262.
11. STEHLÍK, Václav a Ondrej HAMULÁK. *Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms*. Olomouc: Palacký University, 2013. ISBN 978-80-244-3616-6.
12. STEHLÍK, V., O. HAMULÁK a M. PETR. *Praktikum práva Evropské unie: Vnitřní trh*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87576-09-0.
13. ŠÍŠKOVÁ, Naděžda a kol. *Evropské právo 2: jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-949-4.

14. URBAN, Luděk. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha: Linde Praha, a. s., 2002. ISBN 80-7201-330-0.
15. ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80- 859-8311-7.

Elektronické zdroje

16. AIP. *IMS R&D Focus*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.aip.cz/produkty/369-ims-r-d-focus/>
17. BUSINESSINFO, a. *Kypr: Investiční klima*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kypr-investicni-klima-18579.html>
18. BUSINESSINFO, b. *Pravidla pro podnikání v Rumunsku*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pravidla-pro-podnikani-v-rumunsku-495.html>
19. BUSINESSINFO, c. *Vnitřní trh Evropské unie*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vnitri-trh-evropske-unie-5159.html#!&chapter=7>
20. CZECHINVEST, a. *O CzechInvestu*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/o-czechinvestu>
21. CZECHINVEST, b. *Zahraniční investice v Evropě na historickém maximu*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/zahranicni-investice-v-evrope-na-historickem-maximu>
22. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, a. *Cizinci: Nabývání státního občanství ČR*. ÚŘAD [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_nabyvani_obcanstvi
23. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, b. *Cizinci: Počet cizinců*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>
24. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, c. *Hlavní makroekonomické ukazatele*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
25. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, d. *Cizinci: Zaměstnanost*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost

26. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, e. *Stav a pohyb obyvatelstva v ČR - 4. čtvrtletí 2014*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/stav-a-pohyb-obyvatelstva-v-cr-4-ctvrtleti-2014-84porn4zph>
27. ČNB, a. *Přímé zahraniční investice*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_balance_stat/pzi/
28. EURACTIV, a. *Volný pohyb pracovníků v rozšířené EU*. [online]. 2014 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/voln-pohyb-pracovnk-v-rozen-eu>
29. EURACTIV, b. *Volný pohyb služeb a svoboda usazování*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/eu4you/volnypohybsluzeb>
30. EURACTIV, c. *Volný pohyb zboží* [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/eu4you/volny-pohyb-zbozi>
31. EUR-LEX, a. *Judikatura EU*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1428409545239&uri=CELEX:61981CJ0053>
32. EUR-LEX, b. *NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie*. [online]. 2011. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R0492&from=CS>
33. EUROPA, a. *Judikatura EU*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_eu_case_law-12-cs.do
34. EUROPA, b. *Nový evropský závazek ohledně služeb obecného zájmu*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/social_protection/l23013c_cs.htm
35. EUROPA, c. *Volný pohyb osob, azyl a přistěhovalectví*. [online]. 2014 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/index_cs.htm
36. EUROPA, d. *Volný pohyb pracovníků: obecná ustanovení*. 2011. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/living_and_working_in_the_internal_market/l23013a_cs.htm

37. EUROSOP, a. *5 svoboda - volný pohyb poznatků*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8738/sekce/5-svoboda---volny-pohyb-poznatku/>
38. EUROSOP, b. *Judikatura ESD*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/106/sekce/judikatura-esd/>
39. EUROSOP, c. *Stručná historie vnitřního trhu*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_cs.htm
40. EUROSOP, d. *Volný pohyb kapitálu*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8737/sekce/volny-pohyb-kapitalu/>
41. EUROSOP, e. *Volný pohyb osob*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8736/sekce/volny-pohyb-osob/>
42. EUROSOP, f. *Volný pohyb služeb*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8735/sekce/volny-pohyb-sluzeb/>
43. EUROSOP, g. *Volný pohyb zboží*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8734/sekce/volny-pohyb-zbozi/>
44. EUROSOP, h. *Vnitřní trh a Lisabonská smlouva*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8743/sekce/vnitri-trh-a-lisabonska-smlouva/>
45. EUROSOP, ch. *Vstup ČR do Schengenu*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>
46. EUROSTAT. *Migration and Migrant Population Statistics*. [online]. 2014 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics
47. EVROPA1945. *Schengenský prostor*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=6&tema=51>
48. EVROPSKÁ KOMISE, a. *Akt o jednotném trhu*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/growth/single-market/smact/index_cs.htm
49. EVROPSKÁ KOMISE, b. *Daně*. [online]. 2014 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/citizens/work/taxes/index_cs.htm
50. EVROPSKÁ KOMISE, c. *Daně ze zahraničních příjmů*. [online]. 2014 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/citizens/work/taxes/income-taxes-abroad/index_cs.htm

51. EVROPSKÁ KOMISE, d. *Dvoji zdanění*. [online]. 2014 [cit. 2015-04-13].
Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/citizens/work/taxes/double-taxation/index_cs.htm
52. EVROPSKÁ KOMISE, e. *Hospodářské a finanční věci*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_cs.htm
53. EVROPSKÁ KOMISE, f. *Volný pohyb – občané EU*. [online]. 2014 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=cs>
54. EVROPSKÝ PARLAMENT. *Volný pohyb osob*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.1.3.html
55. FINANČNÍ NOVINY, a. *Růst českého průmyslu v březnu zrychlil na 8,7 %*. [online]. 2015 [2015-04-07]. Dostupné z: http://www.financninoviny.cz/tema/zpravy/rust-ceskeho-prumyslu-v-breznu-zrychlil-na-8-7-/1076321&id_seznam=1599
56. FINANČNÍ NOVINY, b. *Zahraniční obchod ČR skončil v říjnu v přebytku 10,2 miliardy Kč*. [online]. 2014 [2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/zahranicni-obchod-cr-skoncil-v-rijnu-v-prebytku-10-2-miliardy-kc/1156292>
57. HOLLAND, Dawn et al. *Labour Mobility Within the EU*. [online]. 2011 [2015-04-07]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7191&langId=en>
58. HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČR. *Hospodářská komora ČR k růstu HDP za rok 2010*. [online]. 2011 [2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/hospodarska-komora-cr-k-rustu-hdp-za-rok-2010.aspx>
59. IOM. *Výkladový slovník migrační terminologie - Glossary on Migration*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.iom.cz/publikace-vyzkum/vykladovy-slovník-migracni-terminologie-glossary-on-migration>
60. ISAP. *Databáze judikatury*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/Dul/JUDIKATY.nsf/9c363760d7ae8b9d80256dd00033eec7/bbbd21c86340ce3b80256ba50033acf9?OpenDocument>
61. MINISTERSTVO MÍSTNÍHO ROZVOJE. *Turistická sezóna 2014*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné

- z:<http://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Ministerstvo/Pro-media/Tiskove-zpravy/2014/Do-Ceske-republiky-prijelo-vloni-historicky-nejvic>
62. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Systém všeobecných celních preferencí*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument49418.html>
63. MLADYPODNIKATEL. *Založení evropské akciové společnosti*. [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://mladypodnikatel.cz/inzerce-zalozeni-evropske-akciove-spolecnosti-t3029>
64. OECD, a. *International Migration Outlook 2013*. [online]. 2013 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/internationalmigration-outlook-2013_migr_outlook-2013-en#page7
65. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Nelegální migrace v ČR*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=58536>
66. REJSTŘÍK. *Volný pohyb kapitálu a plateb*. [online]. 2002 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://rejstrik.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=70580>
67. SAGIT. *Volný pohyb kapitálu a plateb*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_335.htm
68. UKRAJINSKÁ INICIATIVA. *Support Ukraine*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.ukrajinci.cz/cs/prednasky-pro-zs/detail/ukrajinec-a-symbol-levne-pracovni-sily-vacesku-nebo-zdroj-investic-na-ukrajine/>

Elektronické dokumenty

69. MESSERLIN, Patrick A. *Liberalising Services Trade in the EU*. [online]. Intereconomics, 2005 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.intereconomics.eu/downloads/getfile.php?id=410>
70. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, e. *Cizinci v ČR - 2014*. [online]. 2014 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2014-qvpx8fb5ek>

71. ČNB, b. *Přímé zahraniční investice za rok 2011*. [online]. 2012 [2015-04-11]. Dostupné z:
https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2011_CZ.pdf
72. EUROPEAN COMMISSION. *EU Employment and Social Situation*. [online]. 2013 [2015-04-11]. Dostupné z:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KE-BH-13-0S2/EN/KE-BH-13-0S2-EN.PDF
73. EUROSOP, i. *Aktualizovaná a rozšířená pravidla pro volný pohyb služeb a svobodu usazování v EU*. [online]. 2008 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z:
<http://www.eurosop.cz/gallery/36/10997-prirucka.pdf>
74. EVROPSKÁ KOMISE, g. *Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Akt o jednotném trhu II*. [online]. 2012 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/internal_market/smact/docs/single-market-act2_cs.pdf
75. EVROPSKÁ KOMISE, h. *Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Akt o jednotném trhu*. [online]. 2012 [cit. 2015-10-03]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0206:FIN:CS:PDF>
76. FREEMAN, Richard. *People Flows In Globalisation*. [online]. 2006 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w12315.pdf>
77. GRONKA, Jan. *Průmyslové zóny a regionální rozvoj Jihomoravského kraje*. Brno, 2011. Dostupné z:
http://is.muni.cz/th/222982/prif_m/diplomka_komplet.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
78. HANZELOVÁ, Tereza. *Česká republika v Schengenském prostoru*. Ostrava, 2009. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10084/73219>. Bakalářská práce. VŠB-TU Ekonomická fakulta.
79. IHRKE, David. *Reason for Moving: 2012 to 2013*. [online]. 2014 [cit. 2015-10-03]. Dostupné z: <http://www.census.gov/prod/2014pubs/p20-574.pdf>
80. KLÍMA, Pavel. *Vývoj svobody volného pohybu pracovníků v EU*. Praha, 2007. Dostupné z:
<https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=15&cad=r>

- [ja&uact=8&ved=0CDcQFjAEOAo&url=https%3A%2F%2Fis.cuni.cz%2Fwebapps%2Fpps%2F](https://www.cuni.cz/webapps/pps/) . Rigorózní práce. Univerzita Karlova.
81. LEÓN-LENDESMA, Miguel a PIRACHA, Matloob. *International migration and the role of remittances in Eastern Europe*. [online]. 2001 [cit. 25.6.2014]. Dostupné z: <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/68107/1/342965948.pdf>
82. OECD, b. *Managing Highly-skilled Labour Migration*. [online]. 2009 [cit. 2015-10-03]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/mig/46656535.pdf>
83. PORTÁL MPSV. *Volný pohyb služeb v otázkách a odpovědích*. [online]. 2006 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/eures/firma/eic_-_volny_pohyb_sluzeb_v_otazkach_a_odpovedich.pdf
84. PORTÁL MPSV. *Volný pohyb služeb v otázkách a odpovědích*. [online]. 2006 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/eures/firma/eic_-_volny_pohyb_sluzeb_v_otazkach_a_odpovedich.pdf
85. ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. *Směrnice Evropského parlamentu a rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států*. [online]. 2004 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://lms.vsb.cz/pluginfile.php/216711/mod_resource/content/1/Sm%C4%9Brnice%20o%20pr%C3%A1vu%20ob%C4%8Dan%C5%AF%20Unie%20a%20jejich%20rodinn%C3%BDch%20p%C5%99%C3%ADslu%C5%A1n%C3%ADk%C5%AF%20svobodn%C4%9B%20se%20pohybovat%20a%20pob%C3%BDvat%20na%20%C3%BAzem%C3%AD%20%C4%8Dlensk%C3%BDch.pdf
86. VLÁDA ČR. *Ekonomické vyhodnocení členství České republiky v EU po deseti letech*. [online]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/analyzy-EU/SEZUV-2014-1_Ekonomicke_vyhodnoceni_clenstvi_Ceske_republiky_v_EU_po_deseti_let.pdf
87. ZACHOVAL, Martin. *Směrnice o službách na vnitřním trhu*. Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/99789/pravf_m/Smernice_o_sluzbach_na_vnitrnim_trhu.doc
- Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

Seznam zkratk:

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EHP	Evropský hospodářský prostor
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropská společenství
ESUO	Evropské sdružení uhlí a oceli
EU	Evropská unie The European Union
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domácí produkt
JKM	Jednotná kontaktní místa
JEA	Jednotný Evropský Akt
JVT	Jednotný vnitřní trh
KPÚP	Krajská pobočka úřadu práce
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PO	Právnícká osoba
PZI	Přímé zahraniční investice

SFEU	Smlouva o fungování EU
SD	Soudní dvůr
USA	United States of Amerika

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů

Graf č. 4.1: Vývoj přírůstku HDP, míry inflace a míry nezaměstnanosti (1993 – 2004)

Graf č. 4.2: Vývoz a dovoz zboží a služeb ČR (1993 – 2004)

Graf č. 4.3: Vývoj přírůstku HDP, míry inflace a míry nezaměstnanosti (2005 – 2014)

Graf č. 4.4: Vývoz a dovoz zboží a služeb ČR (2005 – 2014)

Graf č. 4.5: Vývoj přímých zahraničních investic směřujících do české ekonomiky

Graf č. 4.6: Vývoj běžného účtu platební bilance

Graf č. 4.7: Migranti v EU podle zdrojové země

Graf č. 4.8: Migranti v EU podle hostitelské země

Graf č. 4.9: Vývoj hrubé míry čisté migrace v EU

Graf č. 4.10: Vývoj počtu emigrujících občanů z ČR

Graf č. 4.11: Cílové země emigrujících občanů ČR

Graf č. 4.12: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu

Graf č. 4.13: Nejčastější státní občanství cizinců v ČR za rok 2013

Graf č. 4.14: Cizinci s živnostenským oprávněním v ČR podle státního občanství

Graf č. 4.15: Vývoj zaměstnávání cizinců podle typu práce v ČR

Seznam tabulek

Tabulka č. 4.1: Tuzemské PZI zprostředkované agenturou Czechinvest v roce 2013 podle sektorů

Tabulka č. 4.2: Tuzemské PZI zprostředkované agenturou Czechinvest v roce 2013 podle regionů

Tabulka č. 4.3: Tuzemské PZI zprostředkované agenturou Czechinvest v roce 2013 podle země původu

Tabulka č. 4.4: Stav tuzemských PZI v zahraničí v roce 2013

Tabulka č. 4.5: Vývoj podílu cizinců s povolením k pobytu v ČR

Tabulka č. 4.6: Cizinci s platným živnostenským oprávněním v krajích ČR

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);

souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;

bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....

Petra Paráková